

Nr 90

Utlåtande i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändring i naturvårdslagen (1964: 822) m. m., dels motioner i ämnet, dels ock motioner angående tillståndstvång för anordnande av skrotbilsupplag samt angående åtgärder mot olja (i viss del).

Genom en den 16 oktober 1970 dagtecknad proposition, nr 157, vilken hänvisats till lagutskott och behandlats av tredje lagutskottet, har Kungl. Maj:t, under återopande av utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden och lagrådets protokoll,

dels föreslagit riksdagen att antaga vid propositionen fogade förslag till

- 1) lag om ändring i naturvårdslagen (1964: 822),
- 2) kommunal renhållningslag,
- 3) lag om ändring i lagen (1943: 431) om allmänna vägar,
- 4) lag om ändring i lagen (1965: 54) om kommunala renhållningsavgifter,

dels velat inhämta riksdagens yttrande över vid propositionen fogade förslag till

- 5) kungörelse om ändring i allmänna ordningsstadgan (1956: 617),
- 6) kungörelse om ändring i hälsovårdsstadgan (1958: 663).

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås en skärpning av bestämmelserna i naturvårdslagen till skydd mot nedskräpning och en utvidgning av tillämpningsområdet för dessa. Vidare föreslås att lagen om skyldighet att renhålla gata m. m. ersätts med en ny kommunal renhållningslag. Denna innehåller bestämmelser om skyldighet för kommun att hålla rena gator och andra allmänna platser samt allmänna vägar utom sådana för vilka staten är väghållare. Fastighetsägare föreslås fortfarande kunna få svara för renhållning av gångbana. Kommunen föreslås bli skyldig att städa på annan plats utomhus än som omfattas av gaturenhållning. I lagen om allmänna vägar införs skyldighet för staten såsom väghållare att svara för renhållning av allmänna vägar, rast- och parkeringsplatser samt sidoområden till dessa. Kommun skall bli

skyldig att ta om hand och forsla bort hushållsavfall m. m. från all bostadsbebyggelse.

De föreslagna ändringarna motiverar vissa ändringar i allmänna ordningsstadgan, hälsovårdsstadgan och lagen om kommunala renhållningsavgifter.

Lagförslagen

De vid propositionen fogade lagförslagen har följande lydelse.

1) Förslag

till

Lag

om ändring i naturvårdslagen (1964: 822)

Härigenom förordnas, att 23, 24, 37, 39 och 40 §§ naturvårdslagen (1964: 822) skall ha nedan angivna lydelse.

(Nuvarande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

23 §.

Envar skall tillse att han ej skräpar ned *i naturen* med plåt, glas, plast, papper, avfall eller annat, så att därav kan uppkomma otrevnad eller skada för annan.

Envar skall tillse att han ej skräpar ned *utomhus, vare sig i naturen eller inom bebyggda områden*, med plåt, glas, plast, papper, avfall eller annat.

24 §.

Har på viss plats i naturen skräpats ned eller eljest osnyggats och kan därav för närboende eller andra uppkomma obehag av någon betydelse eller skada till person eller egendom, äger länsstyrelsen förelägga den som vållat eller eljest är ansvarig för nedskräpningen eller osnyggandet att iordningställa platsen samt vidtaga erforderliga förebyggande åtgärder för framtiden.

Har på viss plats i naturen skräpats ned eller eljest osnyggats, äger hälsovårdsnämnden förelägga den som vållat eller eljest är ansvarig för nedskräpningen eller osnyggandet att iordningställa platsen samt vidtaga erforderliga förebyggande åtgärder för framtiden.

Vad nu ————— annan ordning.

37 §.

Den som bryter mot förbud eller föreskrift som meddelats enligt 5, 8, 10, 11 eller 14 §,

eller bryter mot förbudet i 16 § första stycket första punkten,

eller utför täkt eller annat arbetsföretag i strid mot förbudet i 18 § eller förordnande enligt 19 § eller föreskrift som meddelats i samband med tillstånd till företaget,

eller bryter mot förbudet i 22 § första stycket,

Till böter eller fängelse i högst sex månader dömes den som uppsåtligen eller av oaktsamhet

1. bryter mot förbud eller föreskrift som meddelats enligt 5, 8, 10, 11 eller 14 §,

2. bryter mot 16 § första stycket första punkten,

3. utför täkt eller annat arbetsföretag i strid mot 18 § eller förordnande enligt 19 § eller föreskrift som meddelats i samband med tillstånd till företaget,

(Nuvarande lydelse)

dömes till dagsböter. Är brottet grovt, må dömas till fängelse i högst sex månader.

Har någon åsidosatt stadgandet i 23 § och har förseelsen varit ägnad att för annan medföra obehag av någon betydelse eller skada till person eller egendom, dömes till dagsböter.

(Föreslagen lydelse)

4. bryter mot 22 § första stycket, eller

5. åsidosätter stadgandet i 23 §, om ej gärningen sker på plats, till vilken allmänheten icke äger tillträde eller har insyn, eller gärningen är ringa.

39 §.¹

Har någon begått gärning som avses i 37 § första stycket, äger länsstyrelsen vid vite förelägga honom att rätta vad olagligen skett. Överexekutor äger ock meddela handräckning för sådant ändamål. Ansökan om handräckning må göras av allmän åklagare, statens naturvårdsverk, länsstyrelsen, länsarkitekten eller den kommunala myndighet som handhar naturvårdsfrågor. Beträffande sådan handräckning gälla enahanda bestämmelser som äro stadgade för det i 191 § utsökningslagen avsedda fallet.

Vid meddelande av föreläggande enligt 16 § andra stycket, 17 §, 20 §, 21 §, 22 § andra stycket eller 24 § må länsstyrelsen utsätta vite. Efterkommes ej sådant föreläggande, skall på anmodan av länsstyrelsen utmätningssmannen föranstalta om att åtgärden vidtages.

Har någon begått gärning som avses i 37 § 1—4, äger länsstyrelsen vid vite förelägga honom att rätta vad olagligen skett. Överexekutor äger ock meddela handräckning för sådant ändamål. Ansökan om handräckning må göras av allmän åklagare, statens naturvårdsverk, länsstyrelsen, länsarkitekten eller den kommunala myndighet som handhar naturvårdsfrågor. Beträffande sådan handräckning gälla enahanda bestämmelser som äro stadgade för det i 191 § utsökningslagen avsedda fallet.

Vid meddelande av föreläggande enligt 16 § andra stycket, 17 §, 20 §, 21 § eller 22 § andra stycket må länsstyrelsen utsätta vite. Efterkommes ej sådant föreläggande, skall på anmodan av länsstyrelsen utmätningssmannen föranstalta om att åtgärden vidtages.

Hälsovårdsnämnden må utsätta vite vid meddelande av föreläggande enligt 24 §. Efterkommes ej föreläggandet, äger nämnden låta vidtaga åtgärden på den försumliges bekostnad.

40 §.¹

Talan mot länsstyrelsen — — — naturvårdens intressen.

Talan mot hälsovårdsnämnds beslut enligt denna lag föres genom besvär hos länsstyrelsen.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1971.

¹ Senaste lydelse 1967:377.

2) Förslag
till
Kommunal renhållningslag

Härigenom förordnas som följer.

1 §

Kommun skall inom område med stadsplan fullgöra den skyldighet som föreskrives i 3 § allmänna ordningsstadgan (1956: 617) att hålla ren gata, torg, park och annan sådan allmän plats samt allmän väg ävensom att där röja snö, skaffa undan snö och is samt sanda eller vidtaga annan åtgärd för att motverka halka. Inom område med byggnadsplan skall kommun fullgöra motsvarande skyldighet i fråga om allmän väg. Skyldighet att vidtaga åtgärd som sagts nu gäller dock ej i den mån åtgärden skall vidtagas av staten som väghållare.

När särskilda skäl föreligger, får Konungen på framställning av kommunen medge undantag från första stycket.

2 §

Kommun kan ålägga den som äger fastighet inom område med fastställd stadsplan eller som i stället för ägaren är skattskyldig för fastigheten enligt kommunalskattelagen (1928: 370) att fullgöra skyldighet som anges i 1 § första stycket i fråga om gångbana eller annat för gångtrafiken erforderligt utrymme utanför fastigheten.

Har person som avses i första stycket icke tidigare haft sådan skyldighet, skall kommunens beslut underställas länsstyrelsen.

3 §

Har på annan plats utomhus än som avses i 1 § där allmänheten äger att fritt färdas skräpats ned eller eljest osnyggats, åligger det kommunen att återställa platsen i sådant skick, som med hänsyn till ortsförhållandena, platsens belägenhet och omständigheterna i övrigt tillgodoser skäligen anspråk.

Bestämmelserna i första stycket äger ej tillämpning, om skyldigheten enligt lag eller annan författning eller särskilda föreskrifter skall fullgöras av annan.

4 §

Kommun är skyldig att till allmän avstjälpningsplats eller allmän destruktionsanläggning forsla orenlighet som härrör från hushåll samt hushållsavfall och därmed jämförligt avfall.

I lokal hälsovårdsordning kan föreskrivas, att vid bebyggelse förekommande annan orenlighet och annat avfall än som avses i första stycket skall forslas bort genom kommunens försorg.

När orenlighet och avfall skall forslas bort genom kommunens försorg, får annan person än den kommunen anlitar för detta ändamål ej taga befattning därmed.

När särskilda skäl föreligger, får länsstyrelsen befria kommunen från skyldighet enligt första stycket.

5 §

Talan mot kommunal myndighets beslut enligt denna lag föres genom besvär hos länsstyrelsen.

Denna lag träder i kraft, såvitt avser 4 § den 1 januari 1972 samt i övrigt den 1 januari 1971.

Lagen (1956: 619) om skyldighet att renhålla gata m. m. skall upphöra att gälla vid utgången av år 1970.

3) Förslag

till

Lag

om ändring i lagen (1943: 431) om allmänna vägar

Härigenom förordnas i fråga om lagen (1943: 431) om allmänna vägar dels att 5 § skall ha nedan angivna lydelse, dels att i lagen skall införas en ny paragraf, 5 a §, av nedan angivna lydelse.

(Nuvarande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

5 §.

Väg skall — — — tillfredsställande skick.

Till underhåll av väg räknas dels — — — av färja.

Vintertid omfattar — — — av dragare.

Till underhåll av väg räknas även renhållning som avses i 5 a §.

5 a §.

Genom renhållning skall vägområde hållas i sådant skick, att skäliga sanitära hänsyn och trevnadshänsyn bli tillgodosedda. Detsamma gäller i fråga om mark till en bredd av 25 meter intill parkerings- eller rastplats som hör till vägen, i den mån allmänheten har tillträde till marken. Inom område med stadsplan eller byggnadsplan äger vad ovan sagts tillämpning endast på vägområde för motorväg eller motortrafikled.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1971.

4) Förslag

till

Lag

om ändring i lagen (1965:54) om kommunala renhållningsavgifter

Häri genom förordnas, att 1 § lagen (1965:54) om kommunala renhållningsavgifter skall ha nedan angivna lydelse.

(Nuvarande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

1 §.

Kommun äger besluta att avgift för bortforsling, omhändertagande och oskadliggörande av orenlighet och avfall, som uppsamlats inom kommunen vid renhållning enligt *hälsovårdsstadgan den 19 december 1958 (nr 663)*, skall utgå till kommunen eller till den som utför renhållningen på uppdrag av kommunen.

Kommun äger besluta att avgift för bortforsling, omhändertagande och oskadliggörande av orenlighet och avfall, som uppsamlats inom kommunen vid renhållning enligt 4 § *kommunala renhållningslagen (1970:)*, skall utgå till kommunen eller till den som utför renhållningen på uppdrag av kommunen.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1972.

Författningsförslagen

De vid propositionen fogade författningsförslagen har följande lydelse.

5) Förslag

till

Kungörelse

om ändring i allmänna ordningsstadgan (1956: 617)

Härigenom förordnas, att 3 § allmänna ordningsstadgan (1956: 617) skall ha nedan angivna lydelse.

(Nuvarande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

3 §.

Allmän plats, som i 2 § första stycket sägs, skall genom tjänliga renhållningsåtgärder, genom snöröjning jämte undanskaffande av snö och is ävensom genom sandning eller annan åtgärd till motverkande av halka hållas i sådant skick, som med hänsyn till ortsförhållandena, platsens belägenhet inom samhället och omständigheterna i övrigt tillgodoser skäligen anspråk.

Till renhållning hänföres sopning, bortförande av orenlighet och nedskräpande föremål ävensom av sand som påförts till motverkande av halka, rensning och upptining av rännstensbrunn, borttagande av ogräs samt annan med de nu nämnda jämförliga åtgärder.

Angående fullgörandet av renhållningsskyldighet, som nu sagts, är stadgat i lagen om skyldighet att renhålla gata m. m.

Allmän plats inom *stadsplanlagt område och allmän väg inom byggnadsplanlagt område* skall genom tjänliga renhållningsåtgärder, genom snöröjning jämte undanskaffande av snö och is ävensom genom sandning eller annan åtgärd till motverkande av halka hållas i sådant skick, som med hänsyn till ortsförhållandena, platsens belägenhet inom samhället och omständigheterna i övrigt tillgodoser skäligen anspråk.

Till renhållning hänföres sopning, bortförande av orenlighet och nedskräpande föremål ävensom av sand som påförts till motverkande av halka, rensning och upptining av rännstensbrunn *och ledning som förbin-der sådan brunn med allmän avloppsledning*, borttagande av ogräs samt annan med de nu nämnda jämförliga åtgärder.

Angående fullgörandet av skyldighet, som nu sagts, *finnas särskilda bestämmelser.*

Denna kungörelse träder i kraft den 1 januari 1971.

6) Förslag
till
Kungörelse
om ändring i hälsovårdsstadgan (1958: 663)

Härigenom förordnas, att 51, 65 och 84 §§ hälsovårdsstadgan (1958: 663) skall ha nedan angivna lydelse.

(Nuvarande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

51 §.

Orenlighet och avfall inom *hälsovårdstort* skall bortforslas till allmän avstjälpningsplats eller allmän destruktionsanläggning eller på annat sätt så omhändertagas, att sanitär olägenhet ej uppstår.

Orenlighet och avfall skall bortforslas till allmän avstjälpningsplats eller allmän destruktionsanläggning eller på annat sätt så omhändertagas, att sanitär olägenhet ej uppstår.

65 §.

De ytterligare — — — — lokal hälsovårdsordning.

Sådan föreskrift må icke avse förhållande, som reglerats genom annan allmän författning än denna stadga. Vid meddelande av föreskrift skall tillses, att därigenom icke lägges onödigt tvång på allmänheten eller eljest göres obefogad inskränkning i den enskildes frihet.

Sådan föreskrift må icke avse förhållande, som reglerats genom annan allmän författning än denna stadga eller 4 § andra stycket kommunala renhållningslagen den . Vid meddelande av föreskrift skall tillses, att därigenom icke lägges onödigt tvång på allmänheten eller eljest göres obefogad inskränkning i den enskildes frihet.

84 §.

Bryter någon mot bestämmelse i lokal hälsovårdsordning och skall förseelsen föranleda ansvar, eller underlåter någon att ställa sig till efter rättelse föreskrift, som meddelats med stöd av 70 §, *straffes*, om ej gärningen är belagd med straff i annan författning, *med böter*, högst *trehundra* kronor. Har förseelsen avsett åliggande av större vikt eller har därigenom förorsakats avsevärd skada eller olägenhet, skola dagsböter ådömas.

Bryter någon mot bestämmelse i lokal hälsovårdsordning och skall förseelsen föranleda ansvar, eller underlåter någon att ställa sig till efter rättelse föreskrift, som meddelats med stöd av 70 §, *dömes*, om ej gärningen är belagd med straff i annan författning, *till böter*, högst *femhundra* kronor. Har förseelsen avsett åliggande av större vikt eller har därigenom förorsakats avsevärd skada eller olägenhet, skola dagsböter ådömas.

Denna kungörelse träder i kraft den 1 januari 1972.

Motionsyrkanden

I samband med propositionen har utskottet behandlat följande *i anledning av propositionen* väckta motioner, nämligen

A. de likalydande motionerna I: 1312 av herrar *Brundin* och *Åkerlund* och II: 1536 av fru *Sundberg m. fl.*, i vilka motioner hemställes

”att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t anhåller om utfärdande av sådana föreskrifter att allmänheten upplyses om i vilka fall nedskräpning kan anses vara icke ringa och därigenom straffsanktionerad enligt förslaget om lag om ändring av naturvårdslagen”;

B. de likalydande motionerna I: 1313 av herr *Carlsson, Eric, m. fl.* och II: 1534 av herr *Hedlund m. fl.*, i vilka motioner hemställes

”att riksdagen vid behandlingen av propositionen nr 157 måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om skyndsam prövning och förslag till nästa års riksdag om tillsättandet av en särskild miljövårdsnämnd för konsumentförpackningar, vilken i enlighet med vad som anförts i motionen skall överväga olika åtgärder mot nedskräpning och miljöförstöring genom främst engångsflaskor och engångsburkar samt snarast sammanställa ett handlingsprogram i ifrågavarande syfte”;

C. de likalydande motionerna I: 1314 av fru *Hamrin-Thorell* och herr *Axelsson* samt II: 1533 av herrar *Eriksson* i Arvika och *Strömberg*, i vilka motioner hemställes

”att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t begär förslag till 1971 års riksdag om förbud mot saluförande av öl och läskedrycker i engångsglas”;

D. de likalydande motionerna I: 1315 av herr *Hjorth* och herr *Johansson, Tage*, samt II: 1532 av fru *Ekroth*, i vilka motioner hemställes

”att riksdagen vid behandlingen av proposition 157 beslutar dels att införa förbud mot engångsförpackningar för öl och läskedrycker, dels att väg-hållares ansvar för renhållningen utefter väg bör omfatta 25 meter utmed hela vägbanan och även gälla enskild väg, dels att statens järnvägar åläggs renhållningsansvar utmed järnvägsområde samt att vederbörande utskott utarbetar härför erforderlig lagtext”;

E. de likalydande motionerna I: 1316 av herrar *Högström* och *Dahlberg* samt II: 1535 av herr *Lindberg m. fl.*, i vilka motioner hemställes

”att riksdagen beslutar att paragraf 5 a i lagen om allmänna vägar skall ha följande lydelse:

Genom renhållning skall vägområde hållas i sådant skick, att skäligen sanitära hänsyn och trevnadshänsyn blir tillgodosedda. Detsamma gäller i

fråga om mark till en bredd av 50 meter intill parkerings- eller rastplats som hör till vägen, i den mån allmänheten har tillträde till marken. Inom område med stadsplan eller byggnadsplan äger vad som ovan sagts tillämpning endast på vägområde för motorväg eller motortrafikled; samt

att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t ger till känna vad som i övrigt anförts i motionen”;

F. de likalydande motionerna I: 1320 av herr *Tistad m. fl.* och II: 1531 av herr *Andersson* i Örebro *m. fl.*, i vilka motioner hemställes

”att riksdagen vid behandlingen av Kungl. Maj:ts proposition nr 157 beslutar att i skrivelse till Kungl. Maj:t begära förslag till 1971 års vårriksdag om ett generellt pantsystem för bryggeriglas för öl och läskedrycker;

G. motionen I: 1317 av herr *Petersson, Hans*, och herr *Levin*, vari hemställes

”att riksdagen vid behandlingen av proposition nr 157 år 1970 beslutar att bestämmelsen i 1 § i förslaget till kommunal renhållningslag, att kommun inom område med stadsplan skall fullgöra den skyldighet som föreskrivs i 3 § allmänna ordningsstadgan, jämväl skall gälla område med byggnadsplan,

att vederbörande utskott måtte utforma erforderlig lagtext”;

H. motionen I: 1318 av herr *Pettersson, Karl*, vari hemställes

”att riksdagen vid sin behandling av proposition nr 157 vad beträffar kommunal renhållningslag måtte besluta att möjligheten för kommun att ålägga den som äger fastighet inom område med fastställd stadsplan eller som i stället för ägare är skattskyldig för fastigheten att fullgöra renhållningsskyldighet i fråga om gångbanor eller annat för gångtrafiken erforderligt utrymme utanför fastigheten efter en övergångstid av två år ej längre skall gälla”;

I. motionen I: 1319 av herr *Skårman m. fl.*, vari hemställes

”att riksdagen måtte besluta

1. att § 5 a i förslaget till lag om ändring i lagen (1943: 431) om allmänna vägar måtte givas följande lydelse:

5 a §

Genom renhållning skall vägområdet hållas i sådant skick, att skäligen sanitära hänsyn och trevnadshänsyn bli tillgodosedda. Detsamma gäller i fråga om mark till en bredd av 25 meter intill vägen och intill parkerings- eller rastplats som hör till vägen i den mån allmänheten har tillträde till marken. Inom område med stadsplan eller byggnadsplan äger vad ovan sagts tillämpning endast på vägområde för motorväg eller motortrafikled.

2. att §§ 3, 12 och 87 i lagen om enskilda vägar måtte få följande lydelse:

3 §

Väghållning omfattar byggande av väg, vägunderhåll, *vägrenhållning* och vinterväghållning.

Vägrenhållning omfattar tjänliga renhållningsåtgärder för att hålla väg-området i sådant skick, som, utöver vad som erfordras för samfärdselns behov, tillgodoser skäliga sanitära hänsyn och trevnadshänsyn.

Vad ovan stadgas om renhållning av vägområde skall äga motsvarande tillämpning i fråga om mark intill tjugofem meter därifrån inom område, för vilket icke fastställts stadsplan eller byggnadsplan.

12 §

Arbete med vägbyggnad, vägunderhåll, *vägrenhållning* eller vinterväghållning skall av de väghållningsskyldiga utföras antingen gemensamt eller, efter vägdelning, så att envar av dem eller, där särskilda omständigheter därtill föranleda, vissa eller samtliga gemensamt stå i ansvar för viss sträcka å marken (väglott).

Vid vägdelning skall, allteftersom fråga är om vägbyggnad, vägunderhåll, *vägrenhållning* eller vinterväghållning, hänsyn tagas till sådana omständigheter, som inverka på kostnaden i motsvarande avseende, så att, där större svårigheter möter, skälig minskning i väglott däremot beräknas. I följd härav skall, i den mån anledning därtill förekommer, delning av väg verkställas särskilt för byggandet, särskilt för underhållet, *särskilt för renhållningen* och särskilt för vinterväghållningen, ändå att den enligt 11 § å varje fastighet belöpande andelen är densamma beträffande vart och ett av dessa slag av väghållning.

87 §

Underlåter vägförening att vederbörligen bygga eller underhålla någon av föreningens vägar eller fullgöra *vägrenhållning eller* vinterväghållning därå, må länsstyrelsen, där densamma finner det med hänsyn till ortsförhållandena påkallat, så ock på begäran av ägare eller innehavare av fastighet, som icke ingår i föreningen men förvärvat rätt att begagna vägen, förelägga föreningen viss tid, inom vilken erforderliga åtgärder skola hava företagits vid äventyr att åtgärderna varda verkställda genom länsstyrelsens försorg på föreningens bekostnad"; samt

J. motionen II: 1537 av herr *Svenning m. fl.*, vari hemställes

"att riksdagen vid behandlingen av förevarande proposition beaktar vad här sagts och gör de uttalanden resp. vidtar de ändringar i de föreslagna författningarna som påkallas därav".

Utskottet har vidare behandlat följande *fristående* motioner, nämligen

A. de likalydande motionerna I: 106 av herrar *Wirtén* och *Skårman* samt II: 131 av herr *Tobé m. fl.* om åtgärder mot förorening genom olja, såvitt avser det däri vid c) upptagna yrkandet innebärande

”att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t begär att naturvårdslagen kompletteras så att avsiktligt utsläpp av olja eller oljeprodukter eller olämpligt utkast av sådana produkter förbjudes och överträdelser beivras; samt att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t ger till känna vad i motionerna anförs angående kommunala uppsamlingsplatser för oljeprodukter samt återvinnings- och destruktionsanläggningar för dessa”; samt

B. de likalydande motionerna I: 249 av herr *Sveningsson m. fl.* och II: 352 av fru *Sundberg m. fl.*, i vilka yrkas

”att riksdagen måtte uppdraga åt vederbörande myndighet att utfärda sådana tillämpningsföreskrifter till § 19 naturvårdslagen att tillstånd för upplag av skrotbilar alltid måste begäras av länsstyrelsen. Villkor för tillståndsgivning bör vara att upplagen skyddas från insyn”.

I. Inledning

Chefen för jordbruksdepartementet, statsrådet Bengtsson, anför i propositionen inledningsvis följande.

Under senare år har miljövården blivit en växande samhällsuppgift. De miljövårdsfrågor, som hittills påkallat den främsta uppmärksamheten, har varit föroreningen av mark, vatten och luft genom utsläpp av gifter och andra skadliga ämnen. Också nedskräpningsfrågorna har emellertid erhållit allt större uppmärksamhet.

I anledning av väckta motioner anhöll riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t den 15 mars 1966 om översyn och utredning av vissa frågor rörande användningen av engångsförpackningar och angående nedskräpningen m. m. (ABU 1966: 3, rskr. 1966: 91). Med stöd av Kungl. Maj:ts bemyndigande den 3 mars 1967 tillkallade chefen för socialdepartementet den 8 maj 1967 sakkunniga med uppdrag att utreda frågor om åtgärder mot nedskräpning. De sakkunniga, som antog namnet Kommittén för ett renare samhälle, avlämnade den 26 juni 1969 betänkandet *Ett renare samhälle* (SOU 1969: 18).

Tidigare hade chefen för kommunikationsdepartementet, med stöd av Kungl. Maj:ts bemyndigande den 15 september 1960, den 30 september samma år tillkallat sakkunniga för att verkställa en översyn av väglagstiftningen. De sakkunniga, som antog benämningen 1960 års vägsakkunniga, avlämnade den 16 maj 1968 betänkandet *Allmänna vägar* (SOU 1968: 17). Betänkandet innehåller bl. a. visst lagförslag.

Efter remiss har yttranden över betänkandet SOU 1969:18 avgetts av Svea hovrätt, hovrätten över Skåne och Blekinge, rikspolisstyrelsen, socialstyrelsen, statens institut för folkhälsan, statens vägverk, statens trafiksäkerhetsverk, statskontoret, byggnadsstyrelsen, skolöverstyrelsen, domänverket, lantbruksstyrelsen, lantmäteristyrelsen, skogsstyrelsen, statens naturvårdsverk, kommerskollegium, vattenfallsverket, samtliga länsstyrelser, stiftsnämnderna i Uppsala ärkestift, Lunds stift och Luleå stift, statens naturvetenskapliga forskningsråd, lantbrukshögskolans styrelse, bilregisterutredningen, statens trafiksäkerhetsråd, riksrevisionsverket, statens planverk, bensinhandelsutredningen, vägkostnadsutredningen, Arbetsmarknadens kvinnonämnd, Centerns kvinnoförbund, Centrala rådet för lokala konsumentkommittéer, Cykel- och mopedfrämjandet, Folkpartiets kvinnoförbund, handelskamrarna i Stockholm, Göteborg, Borås, Karlstad och Malmö, Kooperativa förbundet (KF), Kooperativa kvinnogillesförbundet, Kungl. automobilklubben (KAK), Kungl. svenska segelsällskapet, Landsorganisationen i Sverige (LO), Moderata samlingspartiets kvinnoförbund, Motorförarnas helnykterhetsförbund, Motormännens riksförbund, Reso, Riksförbundet Landsbygdens folk (RLF), Riksförbundet för allmän hälsovård, Svenska samernas riksförbund, Skid- och friluftsförbundet, Sveriges socialdemokratiska kvinnoförbund, statens institut för konsumentfrågor, statens konsumentråd, statens pris- och kartellnämnd, Statstjänstemännens riksförbund (SR), Svensk industriförening, Svenska arbetsgivareföreningen (SAF), Svenska fjällklubben, Svenska företagares riksförbund, Svenska jägareförbundet, Svenska kommunförbundet, Svenska kryssarklubben, Svenska landstingsförbundet, Svenska lasttrafikbilägareförbundet, Svenska Naturskyddsföreningen, Svenska teknologföreningen, Svenska turistföreningen, Svenska turisttrafikförbundet, Svenska vägföreningen, Sveriges akademikers centralorganisation (SACO), Sveriges bilskrotares riksförbund, Husmodersförbundet Hem och Samhälle, Sveriges industriförbund, Sveriges köpmannaförbund, Sveriges lantbruksförbund, Sveriges motorbåts union, Sveriges riksidrottsförbund, Tjänstemännens centralorganisation (TCO), Vattenvärnet, Samarbetskommittén för hälsovårdsnämnderna i rikets större städer, HSB:s riksförbund, Sveriges grossistförbund, Länsvägnämndernas förbund, Motorbranschens riksförbund, Nationalföreningen för trafiksäkerhetens främjande (NTF), Näringslivets trafikdelegation, Svenska Kommunal-Tekniska Föreningen, Svenska petroleum institutet, Svenska förpackningsföreningen, Svenska Renhållningsverks-Föreningen, Järfälla kommuns miljövårdsråd och gemensamt yttrande från Mellanskärgårdens intresseförening, Blidö—Frötuna skärgårdsförening och Dalarö skärgårdens intresseförening.

Remissinstanserna har bifogat yttranden, lantmäteristyrelsen från överlantmätarna i Stockholms, Göteborgs och Bohus, Västmanlands och Väster-norrlands län, skogsstyrelsen från skogsvårdsstyrelserna i Uppsala, Södermanlands, Jönköpings, Kronobergs, Örebro, Västmanlands, Kopparbergs

och Västerbottens län, kommerskollegium från handelskamrarna i Stockholm, Göteborg, Borås, Karlstad, Malmö, Norrköping, Örebro, Visby och Sundsvall, samarbetskommittén för hälsovårdsnämnderna i rikets större städer från hälsovårdsnämnderna i Borås, Eskilstuna, Gävle, Göteborg, Hälsingborg, Jönköping, Karlstad, Linköping, Lund, Malmö, Norrköping, Skellefteå, Solna, Stockholm, Sundsvall, Umeå, Uppsala, Västerås och Örebro.

Vidare har till remissvaren från länsstyrelserna fogats särskilda yttranden från bl. a. drätselkammare, handelskammare, hembygdsförbund, hälsovårdsnämnd, kommunalnämnd, lantbruksnämnd, länsarbetsnämnd, länsarkitekt, länspolischef, länseskolenämnd, länsveterinär, länsåklagare, naturvårdsråd, naturvårdssektion på länsstyrelse, polischef i kommun, provinsförbund av RLF, samarbetsnämnd i kommunblock, skogsvårdsstyrelse, turisttrafikförbund, vägförvaltning och överlantmätare.

Betänkandet SOU 1968: 17 har remissbehandlats och är föremål för beredning i kommunikationsdepartementet.

De delar av betänkandet SOU 1969: 18 som rör upplysningsverksamhet i syfte att minska nedskräpningen har behandlats av 1970 års vårriksdag (prop. 1970: 73, JoU 24, rskr 228). Sedan beredningen av de övriga frågor som berörts i betänkandet avslutats anhåller jag att nu få ta upp dessa frågor. Flera av dem kräver inte riksdagens medverkan. För överblickens skull redovisas emellertid även dessa frågor.

2. Nuvarande förhållanden

Utskottet hänvisar till propositionen s. 12—22.

3. Kommittén

Utskottet hänvisar till propositionen s. 22—42.

4. Remissyttrandena

Utskottet hänvisar till propositionen s. 43—79.

5. Departementschefen

5.1 Inledning

Under de senaste åren har mängden avfall i samhället ökat mycket starkt. Detta gäller inte minst i fråga om hushållsavfallet. I början av 1950-talet var avfallsmängden från hushållen i genomsnitt 150 kg per person och år.

Motsvarande siffra nu är ca 250 kg. Det är dock inte bara mängden avfall som ökar. Också sammansättningen förändras. Avfallet utgörs numera i allt större utsträckning av sådant, i vilket ingår nya kemisk-tekniska föreningar, särskilt plast. En del av dessa föreningar kan vid destruktion ge upphov till skador på miljön.

Växande avfallsmängd — inte minst på grund av ökad användning av olika former av engångsemballage — och förekomsten av svårförstörbara kemisk-tekniska föreningar har tillsammans med den ökade befolkningskoncentrationen medfört problem dels vid omhändertagande och destruktion av avfallet, dels genom nedskräpning av naturen.

Eftersom det inte torde vara realistiskt att räkna med att avfallsmängden kan nedbringas, är det särskilt angeläget att åtgärder nu vidtas för att lösa dessa problem.

Kommittén för ett renare samhälle har i sitt betänkande tagit upp flera viktiga frågor rörande nedskräpning och avfallsförekomst och föreslagit lösningar på olika sätt. Av dessa frågor avser jag att i detta sammanhang närmare behandla nedskräpningen, renhållningen, bilvraken, förpackningarna, forskningen och kostnaderna. Av kommitténs förslag har det som rör upplysning redan behandlats av riksdagen (prop. 73, JoU 24, rskr 228).

5.2 Nedskräpningen och renhållningen

5.2.1 Allmänna synpunkter

Enligt 23 § NVL skall envar se till att han inte skräpar ned i naturen så att därav kan uppkomma otrevnad eller skada för annan. Den som åsidosätter denna bestämmelse på ett sätt som är ägnat att medföra obehag av någon betydenhet eller skada till person eller egendom dömes till dagsböter. Vidare kan länsstyrelsen förelägga den som vållat eller på annat sätt är ansvarig för nedskräpning eller osnyggande i naturen att ställa i ordning platsen och vidta förebyggande åtgärder för framtiden. Sådant föreläggande får dock meddelas endast om obehag av någon betydenhet eller skada till person eller egendom kan uppkomma för närboende eller andra genom nedskräpningen eller osnyggandet.

Nedskräpningen i naturen med olika slag av avfall, främst emballage av skilda slag men också i ökande omfattning annat hushållsavfall, har under senare år tilltagit på ett sätt som inte kan få fortsätta. Effekten av nedskräpningsförbudet i NVL och av den hittills bedrivna upplysningsverksamheten har inte blivit den åsyftade. Kommittén har på grund härav föreslagit skärpta regler om förbud mot nedskräpning. Remissinstanserna har också i huvudsak tillstyrkt dessa förslag.

Jag delar kommitténs uppfattning att det är nödvändigt att förbudet i 23 § NVL vidgas, om man skall kunna råda bot på missförhållandena med nedskräpningen. Som utredningen gett vid handen har effekten av de

gällande bestämmelserna inte varit tillräcklig för sitt syfte att skydda naturen mot nedskräpning. Det nuvarande förbudet mot nedskräpning bör därför utvidgas att omfatta även sådana fall där nedskräpningen inte vårlar otrevnad eller skada. Förbudet bör vidare, som kommittén föreslagit, vidgas till att gälla även vid bebyggelse. Ett sålunda vidgat nedskräpningsförbud bör, som kommittén framhållit, vara förbundet med en verksam straffpåföljd. I detta hänseende föreslår emellertid kommittén att dagsbottsstraffet ersätts med penningböter, högst 500 kr., för att möjliggöra handläggning enligt ordningsbotssystemet. Jag delar inte kommitténs mening härvidlag utan anser, som också vissa remissinstanser framhållit, att den föreslagna påföljden är alltför lindrig. Den skärpta inställning som man måste inta från det allmännas sida i förhållande till nedskräpningen leder enligt min mening fram till att påföljden bör vara dagsböter eller fängelse i högst sex månader. Härigenom blir f. ö. straffskalan också enhetlig för samtliga brott mot NVL. I annat sammanhang torde få övervägas fråga om ändring i strafföreläggandekungörelsen (1968:198) så att det blir möjligt att meddela strafföreläggande för sådana brott.

Uppenbart är att en skärpning av nedskräpningsförbudet och en målmedveten och energisk fostran av människorna till att vårda naturen inte kommer att leda till att naturen blir fri från skräp och osnygghet. Även om man på flera håll gjort berömvärda frivilliga insatser för att städa i naturen är detta dock inte heller tillräckligt för att tillgodose de krav som vi numera måste kunna ställa på en god ordning i naturen. Det är därför nödvändigt att det allmänna svarar för den städning i naturen som därutöver kan behövas.

Kommittén har i detta avseende föreslagit att kommuns ansvar för renhållningen skall utvidgas till att avse naturen och innebära renhållning också av trevnadsskäl och inte bara som nu när sanitära skäl fordrar det. Remissinstanserna har ställt sig mycket positiva till kommitténs förslag.

Som jag nyss anfört anser jag det nödvändigt att det allmänna ansvarar för renhållningen i naturen. Det bör sålunda åläggas kommun att städa i naturen där allmänheten äger att fritt färdas och utanför de allmänna platser av olika slag, där kommunen, enligt vad jag senare kommer att behandla, skall svara för renhållning. Denna skyldighet för kommunen att städa i naturen bör enligt min mening utformas som ett komplement till den skyldighet som åvilar envar att inte skräpa ned eller osnygga och till redan nu gällande möjlighet att tvångsvis förmå den som skräpat ned eller osnyggat att ställa i ordning platsen och vidta förebyggande åtgärder för framtiden. Den nuvarande bestämmelsen i 24 § NVL om städning föreläggande bör emellertid ändras i följande avseende. Kravet att obehag eller skada skall uppkomma för att städning föreläggande skall få meddelas bör slopas. För att möjliggöra ett administrativt enklare förfarande och få överensstämmelse med skyldigheten för kommunen att städa i naturen och svara för

renhållningen inom kommunens hela område bör hälsovårdsnämnden i stället för länsstyrelsen ha möjlighet att meddela städning föreläggande.

Regler om renhållning finns i HvSt, AOST, lagen om skyldighet att renhålla gata m. m. samt i lokala hälsovårdsordningar och ordningsstadgor. Dessa regler avser den verksamhet som behövs för att tillvarata och bortforsla orenlighet och avfall, som förekommer vid bebyggelse, samt för att hålla gator och andra allmänna platser rena. Reglerna gäller endast vissa delar av en kommuns område, oftast endast områden för vilka fastställts stadsplan eller byggnadsplan. Reglerna i HvSt om uppsamling, förvaring och bortforsling av orenlighet och avfall vid bebyggelse riktar sig främst mot fastighetsägare. Kommun kan emellertid i lokal hälsovårdsordning föreskriva att hämtning och bortforsling av orenlighet och avfall skall utföras genom kommunens försorg och att annan än av kommunen anlita personal inte får ta befattning härmed. Detta brukar kallas kommunalt renhållningsmonopol. Kommittén har inte föreslagit någon ändring i den ordning som nu gäller, såvitt avser bebyggelseområde. Däremot har den föreslagit särskilda bestämmelser om vägrenhållning, innebärande en skyldighet för väghållare att hålla rent vägområdet och ett område av 50 m från vägområdet. Remissinstanserna har inte haft några invändningar mot förslaget i vad det avser renhållning vid bebyggelse och i huvudsak godtagit förslaget om renhållning av vägområde. Däremot har delade meningar framkommit i fråga om renhållningsansvaret för väghållare såvitt avser mark vid sidan av vägområdet.

Vad angår renhållningen vid bebyggelse anser jag i motsats till kommittén det nödvändigt att det kommunala renhållningsmonopolet redan nu görs obligatoriskt såvitt avser orenlighet som härrör från hushåll samt hushållsavfall och därmed jämförligt avfall och att detta obligatorium kommer att omfatta kommuns hela område. Kommunen bör alltså i princip svara för att hushållsavfall tas om hand och forslas bort inte bara som nu inom hälsovårdstort utan även från glesbebyggelse inom kommunen. Länsstyrelsen bör dock när särskilda skäl föreligger kunna befria kommunen från denna skyldighet. Kommunens ansvar för renhållning bör för att vara effektivt innefatta inte blott en skyldighet för kommunen att fullgöra denna uppgift utan även en skyldighet för den enskilde att låta kommunen ta bort avfallet. Kommun bör alltjämt ha möjlighet att införa renhållningsmonopol även för annat avfall som kommunen anser lämpligt att själv låta ta om hand.

Kommunen bör i samma utsträckning som nu gäller för stad och stadsliknande samhälle svara för renhållning av gator, allmänna vägar och andra allmänna platser inom stadsplanlagt område. Dessutom bör det, som vägsakkunniga har föreslagit, ankomma på kommunen att svara för renhållningen av allmänna vägar i område med byggnadsplan. Övriga allmänna platser inom byggnadsplan bör däremot endast omfattas av kommunens allmänna städningsskyldighet. Från kommunens renhållnings- och städningss-

skyldighet bör dock undantas sådana åtgärder som skall vidtas av staten i egenskap av väghållare för allmän väg.

I fråga om väghållarens renhållningsskyldighet inom och utanför stads- och byggnadsplan vill jag efter samråd med chefen för kommunikationsdepartementet anföra följande. Som kommittén i anslutning till vägsakkunnigas förslag funnit, bör väghållaren för allmän väg åläggas skyldighet att hålla vägbanan och andra till vägen hörande områden, dvs. vägområdet, i sådant skick, att skäligen sanitära hänsyn och trevnadshänsyn blir tillgodosedda. Bland de områden som hör till allmän väg kan nämnas vägrenar, slänter, banketter, diken samt sådana parkerings- och rastplatser som anlagts eller övertagits av väghållaren. Nedskräpningen är emellertid besvärande inte bara på parkerings- och rastplatser vid allmän väg utan också på mark som ligger intill sådana platser. Det är därför rimligt att väghållarens renhållningsskyldighet utsträcks till att omfatta mark till en bredd av 25 m intill sådan parkerings- eller rastplats som hör till vägen, i den mån allmänheten har tillträde till marken. Vad jag nu har sagt om väghållarens renhållningsskyldighet bör utan inskränkning gälla utanför stads- eller byggnadsplan. Inom område med sådan plan, där kommun enligt vad jag förut har framhållit i princip bör ha ansvaret för renhållning av bl. a. allmän väg, saknas anledning att ålägga väghållaren sådant ansvar, med motsvarande befrielse för kommunen, i andra fall än då starka praktiska skäl motiverar det. I överensstämmelse med vad vägsakkunniga i denna del föreslagit förordar jag att väghållarens skyldighet att hålla ren allmän väg inom område med stads- eller byggnadsplan begränsas till vägområdet för motorvägar och motortrafikleder. Med en sådan ordning kan undvikas att arbeten i samband med vägunderhåll och renhållning av statliga motorvägar och motortrafikleder utförs av skilda organisationer, dels den statliga väghållarens och dels kommunens, något som med tanke på trafikledernas art skulle vara olämpligt från trafiksäkerhetssynpunkt.

Den renhållningsskyldighet som i enlighet med vad jag har anfört bör läggas på väghållaren för allmän väg bör räknas till vägunderhåll och därmed berättiga kommunal väghållare till statsbidrag. I den mån staten skall svara för renhållningen i egenskap av väghållare begränsas kommunernas renhållnings- och städningsskyldighet inom och utanför stadsplan och byggnadsplan. Härigenom kan enligt min mening åstadkommas en rimlig avvägning mellan statens och kommunernas insatser för att uppnå ett renare samhälle. Att ålägga även väghållare för enskild väg renhållningsskyldighet beträffande väg och sidoområden och i motsvarande mån befria kommunerna från skyldigheten, bedömer jag främst av praktiska skäl som orealistiskt.

Den författningstekniska lösningen av de frågor jag behandlat i detta avsnitt bör genomföras så, att NVL:s bestämmelser om nedskräpning ändras och bestämmelserna om kommunens renhållnings- och städningsskyldighet

förs samman i en särskild lag. Bestämmelserna om väghållarens renhållningsansvar i fråga om allmän väg och sidoområden till sådan väg bör föras in i lagen om allmänna vägar. Eftersom dessa regler på ett betydelsefullt sätt kompletterar bestämmelserna om kommunens renhållnings- och städningensansvar, bör en ändring i lagen om allmänna vägar göras utan att resultatet av den pågående samlade översynen av lagstiftningen om allmänna vägar avvaktas. Vissa följdändringar behöver också göras i HvSt, AOSt och lagen om kommunala renhållningsavgifter.

Utbyggnaden av det allmännas renhållningsansvar kräver också en utbyggnad av den centrala tillsynen över renhållningen. Ökade uppgifter kommer härigenom att tillföras naturvårdsverket, som blir central tillsynsmyndighet för renhållningsfrågorna, i den mån dessa inte omfattas av socialstyrelsens uppgifter beträffande de sanitära förhållandena. Närmare föreskrifter om tillsynen torde få meddelas av Kungl. Maj:t.

På regional nivå bör tillsynen utövas av länsstyrelsen under medverkan av bl. a. länsläkarorganisationen.

På lokal nivå bör tillsynen över renhållningen vila på hälsovårdsnämnden.

5.2.2 Specialmotivering

Förslaget till lag om ändring i NVL

23 §.

Paragrafen överensstämmer med 47 a § HvSt i kommitténs förslag. *Remissinstanserna* har i allmänhet tillstyrkt detta förslag.

Departementschefen. Förslaget innebär, som jag tidigare angett, att nu gällande förbud mot nedskräpning vidgas till att omfatta även sådan nedskräpning som inte vållar otrevnad eller skada för annan. Uttrycket "skräpa ned" innebär dock i sig själv ett visst kvalifikationskrav. Med naturen får enligt hävdvunnen uppfattning avses både mark och vattenområden. Uttrycket "vid bebyggelse", som även förekommer i 47 § HvSt, bör som kommittén anfört avse bebyggelse såväl inom som utom detaljplanelagt område.

24 §.

Paragrafen har motsvarighet i 47 b § och 83 § andra stycket HvSt i kommitténs förslag.

Som jag förut anfört bör nu slopas kravet att obehag eller skada skall uppkomma för att städning föreläggande skall få meddelas. En sådan skärpning har jag ansett nödvändig för att bestämmelsen skall bli enkel att tillämpa och därigenom bli ett verksamt medel i strävandena att hålla naturen ren. Jag har inte ansett det praktiskt att nu förorda en utvidgning av paragrafens tillämpningsområde till att gälla nedskräpning vid bebyggelse.

Redan nu gäller enligt byggnadsstadgan (1959:612) viss skyldighet att se till att tomt inte nedskräpas. Byggnadsnämnden kan genom vitesföreläggande framtvinga städning. Vidare torde den renhållningsskyldighet som kommun nu avses få, göra städningsföreläggande enligt 24 § NVL verkningslöst.

Paragrafen har även ändrats så att rätten att meddela städningsföreläggande flyttas över från länsstyrelsen till hälsovårdsnämnden. Däremot anser jag det inte vara till nämnvärd nytta att, som kommittén föreslagit, medge domstol rätt att i brottmål om nedskräpning ålägga den dömde att städa. Vid den tidpunkt då lagföring sker bör ju uppstädning ha skett. Enligt 38 § NVL kan då den dömde förpliktas att ersätta kommunen eller i förekommande fall annan målsägande för städningskostnaden.

37 §.

Paragrafen motsvarar 83 § första stycket HvSt i kommitténs förslag.

Jag har förut redovisat mina skäl för den ändring jag förordar i denna paragraf såvitt gäller påföljdsfrågan och utmönstringen av kvalifikationskravet. När en nedskräpning innebär brott enligt brottsbalken, t. ex. skadegörelse, spridande av gift eller smitta eller förgöring, bör brottsbalken tillämpas i stället för NVL. Förutsättning för straffbarhet bör vara att gärningen inte är ringa.

39—40 §§.

Ändringarna i dessa paragrafer är motiverade av den ändring i 24 § som ger hälsovårdsnämnden möjlighet att meddela städningsföreläggande. Sådant föreläggande bör kunna förenas med vite. Efterkommes inte vitesföreläggande inträder, som skall utvecklas i det följande, skyldighet för kommunen att själv ombesörja städningen. För sådant fall bör kommunen kunna vidta åtgärden på den försumliges bekostnad. Talan mot nämndens beslut bör föras genom förvaltningsbesvär. Detta har kommit till uttryck genom att i 40 § intagits särskild föreskrift om talan mot hälsovårdsnämndens beslut.

Förslaget till kommunal renhållningslag

Som jag angett tidigare har bestämmelserna om kommunens renhållningsskyldighet förts samman i en särskild lag. I denna ingår också bestämmelser motsvarande den nuvarande gaturenhållningslagen. Härigenom och genom de ändringar som jag samtidigt förordar i HvSt och AOST tillgodoses i stort sett de önskemål som framförts om en klarare fördelning av ansvaret för renhållningen.

1 §

Första stycket i paragrafen motsvarar i huvudsak 1 § första stycket gatuhållningslagen. Andra stycket i paragrafen motsvarar 3 § gatuhållningslagen.

Skyldigheten att hålla ren gata m. m. åvilar enligt gatuhållningslagen stad. Den 1 januari 1971 kommer nuvarande kommunbeteckningar — stad, köping och landskommun — att ersättas av den enhetliga kommunbeteckningen kommun (jfr prop. 1969: 63, KU 49, rskr 407 samt SFS 1969: 765—780). Till följd av 1 § första punkten lagen (1969: 780) om enhetlig kommunbeteckning, m. m. skulle gatuhållningsskyldigheten efter införandet av den enhetliga kommunbeteckningen komma att omfatta kommun, som består av område vilket enligt den vid utgången av år 1970 gällande kommunindelningen utgjorde stad, och, i den mån inte Kungl. Maj:t förordnar annat i ärende om ändring i kommunindelningen, kommun, i vilken sådant område ingår. Jag har emellertid funnit att praktiska skäl talar för att skyldigheten skall gälla samtliga kommuner. Paragrafen har utformats i enlighet härmed. Renhållningsskyldigheten har vidare utsträckts att avse allmän väg inom byggnadsplan.

2 §

Paragrafen överensstämmer i huvudsak med 2 § gatuhållningslagen. Såsom anförts i första lagutskottets utlåtande nr 30 vid årets riksdag torde tiden inte vara väl vald för att nu ändra på bestämmelserna om gångbanerenhållning. Beslut som avses i paragrafen skall underställas länsstyrelsen i stället för som nu Kungl. Maj:t.

3 §

Första stycket i paragrafen motsvarar 47 b § HvSt i kommitténs förslag. Andra stycket i paragrafen motsvarar 1 § andra stycket gatuhållningslagen.

Kommittén föreslår att kommunens nuvarande ansvar för renhållning av sanitära skäl i naturen utvidgas genom ändring i HvSt till att avse renhållning av trevnadsskäl. Efter mönster från 24 § NVL föreslås sådan renhållningsskyldighet inträda när obehag eller skada för annan kan uppkomma genom nedskräpningen. Genom renhållningen skall platsen återställas i sådant skick, som med hänsyn till ortsförhållandena, platsens belägenhet och omständigheterna i övrigt tillgodoser skäligen anspråk. På grund av kommunens ansvar för den allmänna hälsovården anser kommittén att renhållningsskyldigheten åvilar kommunen. Till följd därav menar kommittén att en uttrycklig lagbestämmelse om denna kommunens skyldighet inte krävs men förordar ett auktoritativt tolkningsuttalande härom.

Remissinstanserna är i allmänhet positiva till kommitténs förslag, men

flera remissinstanser, bland dem *Svenska kommunförbundet*, anser det nödvändigt att ansvaret regleras genom en uttrycklig lagbestämmelse och att det likaså av denna framgår att det gäller ett ansvar i sista hand.

Departementschefen. I denna paragraf regleras kommuns skyldighet att städa i naturen utanför de allmänna platser av olika slag som avses i 1 §. Liksom i 24 § NVL är nedskräpning eller osnyggande förutsättning för att städningsskyldighet skall inträda. Däremot kan städningen få olika omfattning beroende på om skyldigheten att städa åvilar den enskilde på grund av föreläggande enligt 24 § NVL eller kommunen på grund av förevarande paragraf. I den senare paragrafen föreskrivs nämligen att kommunen skall återställa platsen i sådant skick, som med hänsyn till ortsförhållandena, platsens belägenhet och omständigheterna i övrigt tillgodoser skäliga anspråk. Bestämmelsen är tillämplig endast i fråga om mark där allmänheten får färdas fritt. Härigenom undantas från kommunens städningsskyldighet t. ex. bebyggda tomter, järnvägsområden, militära områden. Men även vissa allmänna platser inomhus såsom tunnelbanehallplatser, inbyggda torg m. m. undantas från paragrafens tillämpningsområde. Åtgärder mot nedskräpning av sådana områden som järnvägsområden och militära områden får övervägas i annat sammanhang.

I andra stycket avses bl. a. den renhållningsskyldighet beträffande allmän väg och vissa sidoområden till sådan väg som utanför stads- eller byggnadsplan skall fullgöras av staten som väghållare. Vidare innebär bestämmelsen att, när kommunen begagnat sig av möjligheten enligt 24 § NVL att meddela städningföreläggande, kommunens skyldighet enligt första stycket inträder först sedan det visat sig att föreläggandet inte efterkommits.

4 §

Som tidigare sagts kan kommunen genom föreskrift i lokal hälsovårdsordning införa kommunalt renhållningsmonopol, dvs. en exklusiv rätt för kommunen att ta om hand hushållsavfall och en skyldighet för fastighetsägare att låta kommunen ta om hand avfallet. Monopolet kan omfatta hela kommunen eller delar av den, vanligtvis hälsovårdstätorter inom kommunen.

Kommittén anser att man bör avvakta det praktiska resultatet av den kommunala nyorientering som sker på området. Skulle utvecklingen ej inom några år ha lett fram till önskvärt resultat, bör kommunerna påläggas det ansvar som ett renhållningsmonopol anses omfatta.

Remissinstanserna ansluter sig i allmänhet till kommitténs uppfattning.

Departementschefen. Det framgår av utredningen att väsentliga fördelar står att vinna genom ett obligatoriskt kommunalt renhållningsmonopol.

En starkt bidragande orsak till nedskräpningen i naturen, inte minst vid parkerings- och rastplatser intill allmän väg, är att organiserad renhållning bl. a. inom områden med fritidsbebyggelse inte förekommer i tillräcklig utsträckning. Det är nödvändigt att nu snabbt öka det allmännas inflytande över renhållningen. Som jag tidigare framhållit bör kommunerna därför genom lag åläggas obligatorisk skyldighet att ta om hand och forsla bort orenlighet som härrör från hushåll samt hushållsavfall och därmed jämförligt avfall. Det lagstadgade renhållningsmonopolet kommer att omfatta sådant avfall från såväl permanentbebyggelse som fritidsbebyggelse, campingområden, gästhamnar o. d. Till hushållsavfall bör hänföras i första hand sopor, köksavfall och annan dylik orenlighet (jfr bl. a. 48 och 49 §§ HvSt) samt latrin. Oavsett huruvida det är att hänföra till sopor, köksavfall eller annan dylik orenlighet i HvSt:s mening bör vidare till hushållsavfall räknas sådant skrymmande avfall som t. ex. utrangerade möbler, cyklar och barnvagnar liksom överblivna läkemedel, giftiga eller eljest miljöfarliga preparat som används i hemmen eller för trädgårdsbruk. Detsamma bör gälla även oljerester, färgrester, metallföremål och plastartiklar m. m. i de små kvantiteter som kan uppkomma i hushållssammanhang.

Väsentligt är att begreppet hushållsavfall ges en sådan omfattning att det svarar mot det behov av borttransport som regelmässigt uppkommer vid nyttjande av mark och byggnad för bostadsändamål. En så enkel och enhetlig terminologi som möjligt bör användas för det avfall som faller under det obligatoriska kommunala renhållningsmonopolet. Till hushållsavfall kan med hänsyn härtill komma att hänföras även sådant avfall som traditionellt inte har betraktats som hushållsavfall.

Som exempel på avfall som är jämförligt med hushållsavfall kan nämnas sådant avfall från industrier, affärsrörelser och annan likartad verksamhet som i renhållningssammanhang bör jämföras med hushållsavfall, dvs. sådant avfall, därunder inbegripet orenlighet av olika slag, som uppkommer som en direkt följd av att människor oavsett ändamål och verksamhet uppehåller sig inom en lokal eller i en anläggning. Som exempel kan nämnas toalettavfall, avfall från personalmatsalar och restaurangavfall.

Enligt andra stycket får en kommun genom föreskrift i lokal hälsovårdsordning utvidga monopolet att avse annan orenlighet och annat avfall som kommunen anser lämpligt att själv låta ta om hand oavsett om omhändertagandet bör ske av rent sanitära eller andra skäl. Sådant avfall kan vara industriavfall, olja i större mängder, utrangerade bilar och bildelar, som man vill göra sig av med. Har ett fordon redan övergetts på sätt som anges i lagen (1967: 420) om flyttning av fordon i vissa fall skall denna lag tillämpas. Enligt uttalanden av departementschefen i prop. 1958: B 46 med förslag till hälsovårdsstadga (s. 296) får bestämmelser ej tas in i lokal hälsovårdsordning om de otvetydigt inte är sanitärt påkallade. Inte heller får där tas in bestämmelse angående förhållande, som regleras genom an-

nan allmän författning än HvSt. Motivuttalandet bör inte hindra att kommunerna genom lokal hälsovårdsordning får ge föreskrift om utvidgat renhållningsmonopol, även om omhändertagandet av avfallet inte skulle vara påkallat av sanitära skäl. I 65 § HvSt bör därför göras ett tillägg som visar att lokal hälsovårdsordning också får innehålla föreskrift om förhållande som regleras i 4 § andra stycket kommunala renhållningslagen.

I 65 § andra stycket HvSt sägs också att det vid meddelande av föreskrift i lokal hälsovårdsordning skall tillses, att onödigt tvång inte läggs på allmänheten eller eljest obefogad inskränkning görs i den enskildes frihet. Denna bestämmelse bör gälla även för sådana föreskrifter i lokal hälsovårdsordning som inte är påkallade av sanitära skäl.

Paragrafens tredje stycke har utformats efter förebild av 15 § 1 mom. normalhälsovårdsordningen (1959:440), som förbjuder annan person än den kommunen anlitar att befatta sig med avfall som omfattas av kommunens renhållningsmonopol.

Enligt fjärde stycket kan kommunen av länsstyrelsen befrias från skyldigheten att ta hand om avfall. Sådan dispens kan avse befrielse från skyldigheten att forsla avfall från viss bebyggelse, t. ex. lantgårdar, i den mån avfallet kan tas om hand på ett tillfredsställande sätt eller särskilda svårigheter föreligger att hämta avfallet, t. ex. på grund av platsens belägenhet eller vägförhållanden.

En dispensprövning bör emellertid inte enbart avse frågan om totalbefrielse från skyldigheten att omhänderta hushållsavfall. Kommunerna kan också tänkas bära befrias från visst led i omhändertagandet. Beträffande en del avfallsprodukter, såsom oljerester, lösningsmedel, gifter, bekämpningsmedel och läkemedel, kan det nämligen visa sig lämpligt att de inte omhändertas direkt vid de olika fastigheterna. Det torde i framtiden kunna bli nödvändigt att de enskilda hushållen hänvisas att själva befordra ämnen och varor av dessa slag till särskilda uppsamlingsställen. Hur en sådan uppsamlingsorganisation närmare skall vara utformad övervägs f. n. inom en arbetsgrupp med representanter för giftnämnden, SAKAB och kommunförbundet. Liknande arrangemang med särskilda uppsamlingsställen för allt hushållsavfall eller delar därav torde kunna bli aktuellt även för vissa fritidsområden med dåliga vägförbindelser eller för uppsamling av vissa typer av hushållsavfall i särskilda containers.

Normalhälsovårdsordningen kommer att ses över med anledning av ändringarna i denna paragraf.

5 §

Paragrafen innehåller en fullföljdsbestämmelse som anger att det är fråga om förvaltningsbesvär.

Ikraftträdande

Bestämmelserna i 4 § om kommunens renhållningsskyldighet bör träda i kraft först den 1 januari 1972 för att kommunen skall få tid att bygga upp den erforderliga renhållningsorganisationen eller träffa avtal med renhållningsentreprenör. I övrigt bör lagen träda i kraft den 1 januari 1971.

*Förslaget till lag om ändring i lagen (1943: 431) om
allmänna vägar*

5 §.

Paragrafen innehåller nu bestämmelser om vad som är att hänföra till underhåll av väg. Renhållning av vägområde och vissa sidoområden för att tillgodose skäliga sanitära hänsyn och trevnadshänsyn bör, som jag tidigare nämnt, räknas till underhåll av väg. Till paragrafen har i ett nytt fjärde stycke fogats en bestämmelse av denna innebörd.

5 a §.

Denna paragraf innehåller de nya bestämmelserna om väghållarens renhållningsskyldighet för vilka jag har redogjort i det föregående. Av paragrafen framgår att renhållningsskyldigheten avser dels vägområde för väg utanför stads- eller byggnadsplan, dels mark till en bredd av 25 m intill parkerings- eller rastplats som hör till sådan väg, i den mån allmänheten har tillträde till marken, dels vägområde för motorväg eller motortrafikled i område med stads- eller byggnadsplan. Vilka åtgärder som är att hänföra till begreppet renhållning har inte särskilt angetts i paragrafen. Frågan bör kunna besvaras med ledning av innehållet i 3 § andra stycket AOST. Denna bestämmelse reglerar vilka åtgärder som skall räknas till renhållning av bl. a. allmän väg. Bestämmelsen gäller f. n. stadsplanelagt område i stad eller stadliknande samhälle men skall på grund av den ändring av 3 § första stycket AOST som jag förordar i det följande gälla stadsplanelagda områden och, såvitt avser allmänna vägar, byggnadsplanelagda områden i samtliga kommuner. Enligt 3 § andra stycket AOST hänförs till renhållning, förutom sopning samt bortförande av orenlighet och nedskräpande föremål, även bortförande av sand som påförts till motverkande av halka, rensning och upptining av rännstensbrunn, borttagande av ogräs samt annan med dessa arbeten jämförlig åtgärd. I tillämpliga delar bör i princip samma regler gälla för renhållning av allmän väg inom och utom detaljplanelagt område. Av syftet med väghållarens renhållningsåtgärder, nämligen att de skall tillgodose skäliga sanitära hänsyn och trevnadshänsyn, följer bl. a. att borttagande av ogräs på exempelvis mittrensor och vägsränter inte behöver ske annat än i undantagsfall.

Ikraftträdande

Lagändringarna bör med hänsyn till sambandet med vissa bestämmelser i kommunala renhållningslagen träda i kraft samtidigt som dessa, dvs. den 1 januari 1971.

Övriga författningsförslag

3 § AOST har ändrats så, att paragrafen blir tillämplig på allmän plats inom område med stadsplan och på allmän väg inom område med byggnadsplan. Vidare har renhållningsbegreppet utvidgats till att avse rensning och upptining av ledning som förbinder rännstensbrunn med allmän avloppsledning. Sistnämnda ändring är motiverad av den nya lagstiftningen om vatten- och avloppsanläggningar.

51 § HvSt blir genom att orden "inom hälsovårdstättort" uteslutits tillämplig inom hela kommunen. Tillägget till 65 § HvSt är föranlett av vad som förut anförts beträffande 4 § andra stycket kommunala renhållningslagen. I anslutning till 25 kap. 1 § brottsbalken bör högsta bötesbelopp i penningar enligt 84 § HvSt höjas från nuvarande 300 kr. till 500 kr.

5.3 Övriga frågor

5.3.1 Bilvraken

Antalet bilar har ökat mycket kraftigt. År 1950 var antalet personbilar ca 253 000, år 1960 1 194 000 och den 1 juli 1969 2 134 000. Mot mitten av 1970-talet kan antalet beräknas stiga till 3 000 000. Samtidigt som fordonsparken ökar kommer antalet bilar som tas ur trafik att stiga kraftigt. Det årliga antalet utrangerade personbilar uppgick år 1959 till 50 000, år 1962 till 75 000 och beräknas år 1970 uppgå till 140 000 och år 1975 till 185 000. En del av dessa hamnar i naturen och bidrar på ett påtagligt sätt till nedskräpningen. Även skrotbilupplag kan medföra betydande olägenheter ur miljövardssynpunkt i form av förfulning av landskapsbilden. För att komma till rätta med de problem som utrangerade bilar vållar har flera åtgärder vidtagits från samhällets sida. Möjligheter föreligger att kontrollera skrotbilupplag enligt byggnadsstadgan m. fl. bestämmelser och att ingripa mot övergivna bilar ute i naturen och på andra platser enligt fordonsflyttningslagen. Fordonsägare som kvarlämnar fordonet i naturen kan straffas för detta enligt NVL.

Kommittén har konstaterat att erfarenheterna av fordonsflyttningslagen, som infördes år 1967, är positiva. Gällande bestämmelser att ingripa mot skrotbilupplag bedömer kommittén som goda men anser att möjligheterna bör tas till vara bättre av de tillämpande myndigheterna, byggnadsnämnderna. När det gäller övergivna bilvrak i naturen anser kommittén att bilre-

gisterutredningens kommande förslag till ny bilregisterorganisation kan väntas komma att avsevärt förbättra möjligheterna att identifiera ägare till övergivna fordon. Kommittén framhåller slutligen att det är nödvändigt att söka få fram lösningar, som bidrar till att öka skrotningen av utrangerade fordon och rekommenderar samverkan i större regioner.

Kommitténs synpunkter understryks av remissmyndigheterna. Flera av dessa belonar angelägenheten av att åtgärder vidtas för att få till stånd en effektiv bilskrotningsorganisation. Statskontoret föreslår, att bilhandeln tar ut en skrotningsavgift på varje försåld ny bil. Denna avgift skulle levereras till ett samhällsägt bilskrotningsföretag, som skulle betala ut en viss penningssumma för varje bil som lämnades till skrotning. Penningssumman skulle stimulera ägare till den utrangerade bilen att lämna denna till bilskrotningsföretaget.

Jag anser att åtgärder bör övervägas för att få till stånd en effektiv organisation för skrotning av utrangerade bilar. Den kraftigt ökande bilparken nödvändiggör enligt min mening att möjligheter skapas för ett effektivt omhändertagande och skrotning av utrangerade fordon. Det är naturligt att samhället engagerar sig i detta med hänsyn till det starka allmänna intresse som finns att komma till rätta med de tilltagande miljöproblem som bilvraken utgör. Bilvraken representerar också en nytthet som bör kunna omvandlas och på nytt komma produktionen till godo. Jag har därför tagit upp frågan om ett statligt engagemang inom bilskrotningsbranschen med Statsföretag aktiebolag. Undersökningar för att klarlägga förutsättningarna för ett sådant engagemang pågår. När resultaten av dessa undersökningar är färdiga har jag för avsikt att återkomma till frågan.

5.3.2 Förpackningarna

Kommittén har ingående diskuterat för- och nackdelar med olika former av engångsemballage. Den har funnit att fördelarna med denna förpackningsform är större än nackdelarna. Något förbud mot engångsemballage har kommittén därför inte föreslagit. En mycket stor majoritet av remissinstanserna har anslutit sig till den bedömning kommittén gjort. Av 115 remissinstanser har inte mindre än 108 anslutit sig till kommitténs uppfattning.

En betydande del av nedskräpningen i naturen utgörs av engångsemballage i olika former. Det är därför naturligt att i den diskussion som förts kring nedskräpningen frågan om ett förbud mot i första hand användningen av engångsglas aktualiserats. Jag anser dock i likhet med kommittén och den överväldigande majoriteten av remissinstanserna att ett sådant förbud inte bör införas. Under alla förhållanden bör enligt min mening andra åtgärder i första hand prövas för att komma till rätta med problemen rörande engångsglasen. Betydande svårigheter är utan tvekan förenade med att införa ett allmänt förbud mot dessa.

Omkring 75 % av de livsmedel som konsumeras i vårt land inhandlas i olika former av självbetjäningsbutiker. Hela varuhanteringen i självbetjäningsbutikerna bygger på engångsemballage av olika material, såsom plåt, plast, glas eller papper. Om ett förbud skulle genomföras i fråga om engångsglasen skulle dessa med stor sannolikhet ersättas med andra slag av engångsemballage, eftersom självbetjäningsbutikernas varuhantering förutsätter emballerade varor. Det är inte uteslutet att det emballage vi fick i stället skulle vara sämre ur miljösynpunkt än glas. Glas är nämligen — om det hamnar i destruktionsanläggning — ett ur miljösynpunkt helt ofarligt emballagematerial.

Det är alltså när glaset hamnar i naturen som skadeverkningarna uppträder. I första hand måste man då på allt sätt söka motverka att glas och annat engångsemballage hamnar i naturen.

Förutsättningarna för detta måste anses vara gynnsamma i ett samhälle som är så miljömedvetet som det svenska. En intensiv upplysningsverksamhet fordras emellertid. En sådan kommer också att sättas i gång som jag redovisat i särskild proposition till årets riksdag. Staten, kommunerna och näringslivet kommer tillsammans att driva en riksomfattande kampanj mot nedskräpning, som beräknas pågå under minst tre år. För nästa budgetår står 1 milj. kr. till den centrala kampanjledningens förfogande. Syftet med upplysningsverksamheten måste givetvis vara att påvisa den minskade trivseln för alla som nedskräpning i naturen innebär. Samtidigt måste emellertid människornas möjligheter att göra sig av med emballaget på ett riktigt sätt förbättras. Samhället bör sörja för att avfallet tas om hand och forslas till destruktionsanläggningar. I det föregående har jag föreslagit åtgärder i detta avseende. En annan åtgärd — som jag också föreslagit — är att skärpa det nuvarande förbudet mot nedskräpning.

För att få en tillfredsställande lösning på problemet med nedskräpande engångsemballage måste ytterligare åtgärder sättas in. Enligt min mening måste man genom statliga insatser i fråga om utvecklingsarbete och forskning få fram förpackningsmaterial som ur miljösynpunkt är mera ofarliga än de nu förekommande. Det utvecklingsarbete som pågår inom förpackningsindustrin bör intensifieras. Insatser på området bör också stimuleras från samhällets sida. Det bör inte vara omöjligt att med dagens högt utvecklade teknik nå fram till ett emballage, som vid destruktionsarbete inte skadar miljön och som snabbt bryts ned ute i naturen.

I avvaktan på att detta utvecklingsarbete skall ge önskat resultat måste dock andra åtgärder sättas in. Framför allt gäller det att motverka att emballaget kastas i naturen.

Sammanfattningsvis innebär mitt ställningstagande i fråga om engångsemballage och då särskilt engångsglas att åtgärder av det slag jag redovisat i det föregående bör genomföras i stället för förbud.

Om dessa åtgärder inte leder till önskat resultat måste dock andra medel

övervägas. Jag vill erinra om att miljökontrollutredningen har i uppdrag att lägga fram förslag till lagstiftning mot miljöfarliga produkter. En sådan lagstiftning bör innebära att förbud mot eller inskränkningar i användningen av miljöfarligt emballagematerial skall kunna genomföras.

Kommittén har föreslagit att en särskild nämnd bör inrättas, som skulle ha till uppgift att bl. a. föreslå avgifter på emballage som är olämpligt ur miljövardssynpunkt. Enligt min mening är ett system med miljöwardsavgifter inte något effektivt medel i miljöwardspolitiken. Jag är inte beredd biträda kommitténs förslag om en särskild nämnd för avgifter på emballageområdet.

Lagrådsbehandlingen

Lagrådet har i sitt utlåtande uppehållit sig bl. a. vid frågan om under vilka förhållanden en gärning som innefattar nedskräpning skall anses vara ringa. Utskottet intar nedan lagrådets uttalande i denna del och hänvisar i övrigt till propositionen s. 112—115.

Lagrådet:

Förslaget till lag om ändring i naturvårdslagen

37 §

Det allmänna nedskräpningsförbudet i 23 § har enligt lagens nu gällande lydelse en vidare omfattning än som täcks av den mot nedskräpning riktade straffsanktionen i andra stycket förevarande paragraf. Enligt det remitterade förslaget kommer däremot straffbestämmelsen i 37 § att helt motsvara området för det i 23 § föreslagna förbudet med endast den begränsningen, att ansvar ej skall ådömas om gärningen är ringa.

I remissprotokollet har inte närmare belysts under vilka förhållanden en gärning som innefattar nedskräpning skall anses vara ringa. Uppenbarligen måste den närmare gränsdragningen härvidlag överlämnas åt rättstillämpningen. Såsom anförts i remissprotokollet innebär redan uttrycket "skräpa ned" i sig självt ett visst kvalifikationskrav. Lagrådet delar för sin del rikspolisstyrelsens uppfattning, att sådana bagatellartade handlingar såsom bortkastande av en enstaka bussbiljett, cigarrettfimp eller liknande, i regel måste falla utanför det straffbara området. I anslutning härtill bör emellertid erinras om att i det kommittébetänkande som ligger till grund för det remitterade förslaget (s. 115, jfr remissprotokollet s. 15) uttalats, att den i dag omfattande nedskräpningen till väsentlig del uppkommer som resultat

av ett stort antal var för sig relativt oskyldiga nedskräpningar, att den samlade effekten av sådana smärre nedskräpningar blir helt oacceptabel samt att om sådan kollektiv nedskräpning skall kunna motverkas självfallet varje enskild nedskräpningshandling måste vara förbjuden och kunna straffas. Den uppfattning, åt vilken kommittén sålunda givit uttryck, har inte motsagts i remissprotokollet. Det torde därför böra antagas, att en i och för sig obetydlig handling med hänsyn till de omständigheter under vilka den kommit till stånd likväl bör anses vara nedskräpning som icke är ringa, t. ex. om — såsom i det av kommittén angivna fallet — det framstår såsom uppenbart, att den utgör ett led i en allvarlig kollektiv nedskräpning. Det torde också utan vidare vara klart, att vad som på en plats måste bedömas vara en "ringa" nedskräpning på ett annat och mera känsligt område får anses utgöra en gärning, som alls inte kan bedömas såsom ringa. I detta sammanhang bör vidare erinras om den "nedskräpning" kring jordbruksbyggnader på landet som ofta måste tolereras.

Motionerna

I följande redovisning upptar utskottet huvudsakligen de avsnitt i varje motion som är av direkt betydelse med hänsyn till det i motionen väckta yrkandet. Beträffande det fullständiga innehållet hänvisar utskottet till de tryckta motionerna.

Förslaget om ändring i naturvårdslagen

I motionerna I: 1312 av herrar Brundin och Åkerlund och II: 1536 av fru Sundberg m. fl. erinras inledningsvis att departementschefen på ett par punkter frångått kommitténs förslag till åtgärder för att lösa problemen med den ökade nedskräpningen. Medan kommittén föreslog ett totalförbud mot nedskräpning följt av ett system med ordningsbot, har sålunda departementschefen inte velat gå på den linjen. Motionärerna pekar på att flera remissinstanser påtalat att ordningsbot utgör en för ringa påföljd och att brott mot naturvårdslagens 23 § bör vara dagsböter eller fängelse i högst sex månader. Denna skärpning som också föreslås biträder motionärerna, dock säger de sig vara medvetna om de svårigheter som föreligger när det gäller att kontrollera efterlevnaden av lagen. Motionärerna hänvisar till att förslaget om straffskärpning i propositionen följts av ett förslag till ny lydelse av 37 § samt pekar på att medan kommittén föreslog ett strafföreläggande för all form av nedskräpning departementschefen begränsar ansvaret till de fall då nedskräpningen icke kan anses ringa.

Motionärerna anför att lagar måste vara så utformade att de är entydiga. Det torde för den enskilda människan vara utomordentligt svårt att avgöra vad som kan anses vara ringa nedskräpning. Givetvis säger naturvårdslagen i de inledande bestämmelserna att envar skall visa hänsyn och varsamhet i sitt umgänge med naturen, vari anses bl. a. ligga skyldighet att undvika nedskräpning. Med tanke på det relativt kännbara straff som kan utmätas för brott mot lagen måste emellertid medborgarna ha rätt att bli informerade om i vilka fall ansvar med strafföreläggande kan ådömas dem, framhåller motionärerna.

Motionärerna erinrar härefter om att lagrådet i sitt yttrande över 37 § anför följande: "I remissprotokollet har inte närmare belysts under vilka förhållanden en gärning som innefattar nedskräpning skall anses vara ringa. Uppenbarligen måste den närmare gränsdragningen härvidlag överlämnas åt rättstillämpningen. Såsom anförts i remissprotokollet innebär redan uttrycket 'skräpa ned' i sig självt ett visst kvalifikationskrav."

Motionärerna anför vidare att den föreslagna ändringen av naturvårdslagen kommer att ingripa i människors beteende, vilket också är avsikten. Enligt motionärernas uppfattning torde det emellertid vara orimligt att enbart rättstillämpning med prejudicerande fall skall ligga till grund för hur lagen skall tillämpas. Detta gäller såväl för den presumptive lagbrytaren, som alltså saknar kännedom om huruvida en av honom företagen handling kan ligga till grund för ett åtal, som för den ordningsmakt som genom att klara direktiv inte finns ställt i en utomordentligt svår situation när det gäller att bedöma om ett ingripande skall ske eller inte. Resultatet torde enligt motionärerna ofta bli att ingripande inte sker och att en uppluckring av lagens verkliga mening blir följd.

Motionärerna förklarar sig likväl vara medvetna om att ett fullständigt detaljerat klarläggande om vilka nedskräpningshandlingar som är straffsanktionerade kan vara omöjligt att åstadkomma. De vill emellertid föreslå att Kungl. Maj:t till ledning såväl för allmänheten som för ordningsmakten låter utforma tillämpningsföreskrifter där så klart som möjligt specificeras vilken nedskräpning som kan bedömas vara ringa resp. icke ringa och också vilka olika förhållanden som kan påverka bedömningen om huruvida ringa eller icke ringa nedskräpning föreligger.

Förslaget till kommunal renhållningslag m. m.

1—2 §§

I motionen I: 1317 av herrar Hans Petersson och Levin erinrar motionärerna om att de i motion till riksdagens första kammare (1970: 897) hemställde om sådan ändring av lagen om enskilda vägar, att stadsplanlagda områden och byggnadsplanlagda områden i avseende å kostnaderna för ga-

tuhållning, parkanläggningar o. d. icke särskiljes. Som stöd för yrkandet hade de åberopat att i de nya storkommunerna finns dels tätorter med stadsplan, där samtliga kostnader för gatuhållning, parkanläggningar m. m. åvilas kommun och finansieras av skattemedel, dels byggnadsplanlagt område där kostnaderna för dylika anläggningar tas ut av fastighetsägarna jämlikt lagen om enskilda vägar.

Tredje lagutskottet, fortsätter motionärerna, som hade att handlägga motionen erinrade om att den år 1968 tillsatta bygglagutredningen bl. a. har att pröva frågan om att förena stadsplanen och byggnadsplanen till ett detaljinstitut. Det torde då bli erforderligt att överväga ansvarsfördelningen beträffande iordningsställande och underhåll av gator och andra allmänna platser inom detaljplanlagt område. Enligt tredje lagutskottet torde frågan också komma att beröras av sakkunniga som tillkallats för översyn av lagstiftningen om enskilda vägar. Härav följde, att riksdagen beslöt att motionen I: 897 inte skulle föranleda någon riksdagens åtgärd.

Motionärerna anför herefter att i förslaget till kommunal renhållningslag 1 § och enligt förslaget till kungörelse om ändring av 3 § allmänna ordningsstadgan kommer alltjämt samma orättvisor för invånare bosatta i områden med byggnadsplan jämfört med invånare bosatta inom områden med stadsplan att bestå. Enligt förslaget skall kommun inom områden med stadsplan fullgöra den skyldighet som föreskrives i 3 § allmänna ordningsstadgan att hålla ren gata, torg, park, osv. Inom områden med byggnadsplan gäller skyldigheten enbart allmän väg. Motionärerna anser att skyldigheten skall gälla fullt ut också inom områden med byggnadsplan.

I motionen I: 1318 av herr Karl Pettersson erinras om att det i de lika lydande motionerna till 1970 års riksdag, I: 841 av herr Karl Pettersson och II: 984 av herr Hovhammar, hemställdes "att riksdagen måtte besluta att 2 § i lagen den 14 december 1956 om skyldighet att renhålla gata m. m. skall upphöra att gälla". Första lagutskottet inhämtade yttrande över motionerna från byggnadsstyrelsen och statens vägverk samt beredde därjämte Svenska kommunförbundet, Sveriges fastighetsägareförbund och Sveriges villaägareförbund tillfälle att avge yttranden. Fastighetsägare- och Villaägareförbunden tillstyrkte motionerna. Vägverket uttalade sig i avstyrkande riktning. Majoriteten av Kommunförbundets styrelse avstyrkte bifall till motionerna medan byggnadsstyrelsen avstod från att ta ställning till frågan om motionerna borde bifallas eller avslås. Fastighetsägareförbundet instämde helt i vad som anfördes och yrkades i motionerna samt hänvisade i övrigt till en framställning från förbundet den 7 november 1969 till Kungl. Maj:t, vari hemställdes att 2 § i ifrågavarande lag skulle upphöra att gälla. Yrkandet i nämnda framställning överensstämmer således i huvudsak med hemställan i motionerna.

Motionärerna hänvisar vidare till att första lagutskottet i sitt utlåtande

över motionerna (nr 30 år 1970) bl. a. anfört att en prövning av renhållningsansvaret från en vidare utgångspunkt aktualiserats i Kungl. Maj:ts kansli i samband med behandlingen av kommittébetänkandet Ett renare samhälle. Utskottet anförde vidare att vid denna prövning kommer, enligt vad utskottet erfarit, även den i Fastighetsägareförbundets remissyttrande omnämnda framställningen rörande gångbanerenhållningen att övervägas. Kungl. Maj:ts ställningstagande i frågan borde enligt utskottet ej föregripas.

Motionärerna påpekar att i nu föreliggande proposition berörs inte den genom framställningen och motionerna aktualiserade frågan på annat sätt än att departementschefen i specialmotiveringen till 2 § i förslag till kommunal renhållningslag endast kortfattat anger att tiden inte torde vara väl vald för att nu ändra på bestämmelserna om gångbanerenhållningen.

Med hänsyn till vad som anförts i ovan nämnda motioner anser motionärerna skäl föreligga att upphäva möjligheten för kommun att ålägga fastighetsägare ett renhållningsbestyr som sker i hela samhällets intresse. Dock torde det vara skäligt att räkna med en viss övergångstid, förslagsvis två år, framhåller motionärerna.

Det obligatoriska kommunala renhållningsmonopolet

I motionen II: 1537 av herr Svenning m. fl. hänvisas till att det obligatoriska kommunala renhållningsmonopolet skall gälla orenlighet från hushåll, hushållsavfall och därmed jämförligt avfall. De skyldigheter som däri- genom läggs på kommunerna innebär enligt motionärerna en väsentlig utvidgning av kommunernas nuvarande på frivilliga beslut grundade engagemang på renhållningens område. I den mån kommunerna infört kommunalt renhållningsmonopol — sådant torde förekomma i de flesta kommuner — är det i regel begränsat till sopor, köksavfall och annan dylik orenlighet samt latrin, framhåller motionärerna och tillägger att det i allmänhet också är geografiskt begränsat till de egentliga tätorterna och deras närmaste omgivning. En väsentlig konsekvens av den nya lagen blir att renhållningsmonopolet utsträcks att omfatta hushållsavfall i en mera vid bemärkelse. I fortsättningen skall det således omfatta även det skrymmande hushållsavfallet såsom kasserade möbler, utrangerade cyklar, barnvagnar m. m. Vidare kommer monopolet att omfatta kommunens hela område varigenom all fritidsbebyggelse men också permanentbostäder inom ren glesbygd kommer att beröras.

Motionärerna framhåller att de ökade skyldigheter som sålunda läggs på kommunerna kommer att ställa dessa inför stora organisatoriska problem. Den tidsfrist på ett år som lagen räknat med för förberedande av de rent praktiska åtgärderna kommer för många kommuner att vara otillräcklig. Det kan också visa sig svårt att i tid få fram tillräckligt antal specialfordon.

Sådana är ofta en förutsättning för att avfallstransporter skall kunna ske på ett rationellt och därmed också ekonomiskt sätt. Enligt motionärernas mening bör därför övervägas att framflytta tidpunkten för det obligatoriska monopolets ikraftträdande med minst ett halvt år.

Om detta av olika skäl inte anses lämpligt bör enligt motionärerna klargöras att länsstyrelsens dispensgivning även kan grunda sig därpå att en kommun inte anser sig kunna medhinna de rent praktiska arrangemangen före den i lagen bestämda tidpunkten. Över huvud taget bör dispens i vart fall i ett inledningsskede beviljas efter relativt frikostiga principer, anser motionärerna och tillägger att det är angeläget att det starka ingrepp i såväl kommunernas som de enskildas förhållanden som införandet av ett obligatoriskt renhållningsmonopol innebär kan modereras via dispensgivningen så att det svarar mot kommunernas resurser och det verkliga behovet.

Motionärerna anför vidare att det med lagens konstruktion, att det är kommunen som befrias från en laglig skyldighet, är uppenbart att frågan om dispens eller ej primärt och i princip helt ligger i kommunens hand och att det således endast är kommunen som kan ansöka om dispens. Den enskildes rättsliga möjlighet att påverka dispensgivningen synes därför vara begränsad till det fallet att han motsätter sig ett kommunalt beslut att ansöka om dispens och av den anledningen anför besvär enligt lagens 5 §. Kommunens beslut kan då göras till föremål för en saklig prövning i den ordning som gäller för förvaltningsbesvär. Om kommunen däremot inte funnit anledning till dispensansökan i visst fall lär den enskilde inte kunna påverka kommunens bedömning. Den enskildes eventuella särintressen får då ge vika för kommunens uppfattning att den är beredd att ta det fulla ansvaret för den renhållning som följer av den lagliga skyldigheten. Det förhållandet att dispensfrågan primärt ligger i kommunens hand innebär också att kommunen har full rätt att närhelst kommunen så finner befogat kan påkalla ny dispens eller upphävande av resp. ändring i redan beviljad dispens, framhåller motionärerna.

Motionärerna anför att de exempel på dispensituationen som departementschefen lämnar fäster uppmärksamheten på ett annat problem. Lagens ståndpunkt att beslut om dispens skall fattas av statligt organ vilar tydligen på den uppfattningen att ett kommunalt organ inte bör ges befogenhet att befria kommunen från en i lag fastslagen skyldighet. Dispensprövningen kommer emellertid att inrymma förutom beslut av generell och principiell natur även en mängd ställningstaganden av ren detaljkaraktär som fordrar noggrann lokalkännedom och — vilket i det här sammanhanget är det väsentliga — är svåra att förutse och för vilka förutsättningarna snabbt kan ändras. Man måste således räkna med att länsstyrelserna kommer att bli hårt belastade och få stora svårigheter att bedöma i vart fall de mer individuellt betonade dispenserna, framhåller motionärerna. Med hänsyn härtill ifrågasätter de om man inte borde kunna bortse från de principiella

motiv som är grunden till att länsstyrelsen skall vara dispensmyndighet och i stället uppdra åt lämpligt kommunalt organ att verkställa dispensprövningen. Motionärerna anser att det organ som i så fall skulle ligga närmast till hands är hälsovårdsnämnden. Dess ställning som myndighetsorgan inom allmänna hälsovården och dess allmänna tillsynsfunktioner inom renhållningen samt dess erfarenheter av dispensgivning enligt nuvarande ordning borgar enligt motionärerna för att dispensprövningen skulle ske så att lagens syfte inte äventyrades.

Om en sådan lösning av principiella skäl anses otänkbar anser motionärerna att det likväl bör vara en stor vinst om länsstyrelsen kunde tillerkännas rätt att i särskilda hänseenden delegera dispensprövningen på hälsovårdsnämnden. Sådan delegationsmöjlighet bör enligt motionärerna avse de detaljbetonade dispensfallen vilka mera är ett uttryck för behovet att lösa praktiska tillämpningsproblem än en önskan från kommunerna att undgå lagens konsekvenser. Länsstyrelsens prövning skulle då närmast avse för avfallshanteringen i stort avgörande dispensansökningar t. ex. frågan om total befrielse för vissa områden eller befrielse för visst slag av avfall från en viss typ av bebyggelse. Länsstyrelsen måste också förutsättas kunna påverka den lokala dispensprövningen genom att ange allmänna riktlinjer för densamma. Motionärerna anser att det för att viss likformighet i dessa bedömningar skall åstadkommas bör övervägas att centrala anvisningar i samråd med Svenska kommunförbundet upprättas. Hälsovårdsnämnden får förutsättas verkställa sin prövning med skäligen beaktande av såväl det objektiva behovet av ordnad renhållning som tillgängliga resurser. Det bör också framhållas, fortsätter motionärerna, att länsstyrelsen i egenskap av tillsynsmyndighet över renhållningsfrågorna bör kontrollera hur den delegerade dispensbefogenheten användes. Om skäl därtill föreligger bör ett delegationsuppdrag givetvis kunna återkallas.

Motionärerna anser att en så utformad dispensordning författningsmässigt bör kunna möjliggöras genom förslagsvis följande tillägg till lagens dispensbestämmelse: "Länsstyrelsen äger i särskilda hänseenden delegera denna befogenhet på hälsovårdsnämnden." Härigenom fastslås att länsstyrelsen tillerkännes rätt till delegation och att den i så fall bör precisera ramen för delegationsuppdraget. Motionärerna anför vidare att det också får förutsättas att kommunen i sin ansökan uttryckt önskemål om en sådan delegation i vissa avseenden. Den omständigheten att dispensprövningen delegeras på kommunalt organ skulle enligt motionärerna inte rubba de för dispensprövningen grundläggande principer för vilka tidigare redogjorts. I de avseenden delegation medgivits sägs hälsovårdsnämnden endast träda i länsstyrelsens ställe. Motionärerna pekar dock på att den konsekvensen inträder att hälsovårdsnämnden får anses företräda kommunen. Nämnden förutsättes därvid tala å kommunens vägnar utan att något formellt uppdrag meddelats, anför motionärerna.

Lagen om kommunala renhållningsavgifter

I motionen I: 1537 av herr Svenning m. fl. anförs beträffande kommunala renhållningsavgifter att hänvisningen till 4 § i den kommunala renhållningslagen givetvis är fullt i sin ordning. Att slopa hänvisningen till hälsovårdsstadgan synes motionärerna dock icke befogat. Bl. a. med hänsyn till dispensmöjligheten kan nämligen fall uppkomma då renhållningen även beträffande hushållsavfall alltjämt måste ske enligt hälsovårdsstadgan och sådant avfall följaktligen forslas till allmän destruktionsanläggning genom fastighetsägarens egen försorg. Avgiftslagen bör därför även ta hänsyn till att begagnandet av den allmänna destruktionsanläggningen även i detta fall bör ske enligt de ersättningsregler som behandlas i förevarande lag, framhåller motionärerna.

Vägrenhållning m. m.

Renhållning av allmän väg inom planlagt område

I motionen II: 1537 av herr Svenning m. fl. erinras om att kommun enligt propositionen skall svara för renhållningen av allmän väg, dock ej motorväg eller motortrafikled, inom byggnadsplanlagt område. Undantag göres endast för åtgärder som ankommer på staten såsom väghållare. Det synes motionärerna dock icke klarlagt i propositionen huruvida bortförande av sand eller annat som påförts vägen till motverkande av halka skall hänföras till de åtgärder som skall vidtagas av staten såsom väghållare. Enär detta kan komma att föranleda kontroverser mellan väghållaren och kommunen föreslår motionärerna att vägbestämmelserna utformas så, att ansvaret för bortförande från vägen och vägområdet av sand eller annat som påförts detsamma alltid skall åvila väghållaren. En sådan ordning synes vara mest rationell enär väghållaren ändå har att svara för sandsopningen utanför planlagt område, framhåller motionärerna.

Enligt motionärerna synes ej heller klarlagt vem som skall svara för rensning och upptining av rinnstensbrunn och ledning som förbinder sådan brunn med allmän avloppsledning inom byggnadsplanlagt område. Med hänvisning till de av 1960 års vägsakkunniga i betänkandet Allmänna vägar, s. 151, redovisade skälen föreslår motionärerna att väghållaren alltid, således även inom stadsplanlagt område, ålägges svara för ifrågavarande åtgärder.

Med hänsyn till att väghållarens renhållningsskyldighet inom såväl stadsplanlagt som byggnadsplanlagt område enligt propositionen skall begränsas till att avse motorvägar och motortrafikleder erinrar motionärerna om att vägsakkunniga i betänkandet Allmänna vägar föreslog att begräns-

ningen skulle avse vägar vilka enligt gällande trafikföreskrifter icke finge användas för gångtrafik. Med hänsyn till att man numera vid utformning av trafiksystem så långt möjligt söker separera trafik med olika egenskaper, t. ex. genom att anlägga särskilda gång- och cykelbanor helt skilda från vägen samt förbjuda denna typ av trafik på vägen, bör enligt motionärerna lagbestämmelserna i detta hänseende utformas i enlighet med vägsakkunnigas förslag.

Motionärerna påpekar att frågan om vem som har att svara för nödvändig bortskaffning av snövallar, som uppkommit genom plogning av allmän väg, och uppröjning av infarter till tomter och enskilda utfartsvägar icke behandlas i föreliggande proposition. Emedan denna fråga ofta leder till kontroverser mellan väghållaren, kommunen och enskilda föreslår motionärerna att väghållaren alltid åläggs svara för ifrågavarande åtgärder.

Renhållning av allmän väg utanför planlagt område

I motionerna I: 1316 av herrar Högström och Dahlberg samt II: 1535 av herr Lindberg m. fl. erinrar motionärerna inledningsvis om att kommittén för ett renare samhälle beträffande renhållningsansvaret för vägområde i sitt slutbetänkande (SOU 1968: 18) föreslog dels att renhållningsskyldigheten kring rast- och parkeringsplatser skulle utsträckas till ett område av 50 meters bredd, dels att denna skyldighet borde gälla även vad man kallar kantbälten mellan sådana platser. Enligt den i propositionen föreslagna lydelsen av den nya 5 a § lagen om allmänna vägar skall emellertid, fortsätter motionärerna, väghållare vara skyldig att svara för renhållningen av mark intill en bredd av 25 meter i anslutning till parkerings- och rastplatser som hör till väg inom område utanför stads- eller byggnadsplan, detta under förutsättningen att allmänheten har tillträde till marken i fråga. Motionärerna pekar vidare på att renhållningsskyldigheten längs enskilda vägar inte berörs av sagda förslag.

I denna del, fortsätter motionärerna, har föredragande statsrådet samrått med chefen för kommunikationsdepartementet. Propositionen avviker här väsentligt från vad kommittén för ett renare samhälle föreslog. Departementschefen är enligt motionärerna för egen del påfallande fåordig när det gäller att klargöra motiven för avvikelserna. Det förefaller dock som om de skäl som statens vägverk anfört mot förslaget i sitt remissyttrande har varit utslagsgivande, anför motionärerna.

Enligt motionärernas bedömning är vägverkets invändningar inte övertygande. Den nu föreliggande propositionen tar i allt väsentligt sikte på att förstärka skyddet av vår miljö. Motionärerna anser därför att det framstår som rimligt att de synpunkter på omfattningen av renhållningsskyldigheten för väghållare, vilka anförts av bl. a. statens naturvårdsverk, borde ha tillmätts större vikt. Den restriktiva inställning som i aktuella avseenden

kommit att prägla propositionen avviker enligt motionärerna på ett markant och beklagligt sätt från dess innehåll i övrigt.

Enligt motionärernas mening hade det varit väl motiverat, att departementschefen i vart fall redovisat och diskuterat skälen för och emot en renhållningsskyldighet för ett kantbälte av exempelvis 5, 10 eller 25 meters bredd. En förnyad prövning av denna fråga ur miljömässiga aspekter synes motionärerna därför vara befogad.

Motionärerna erinrar härefter om att antalet husvagnar ökat mycket kraftigt under 1960-talet. Trots de åtgärder, som vidtagits för att dämpa efterfrågan på kapitalvaror av nämnda typ, förväntar man sig i branschen en fortsatt expansion. Motionärerna framhåller att problemet med nedskräpning kring uppställningsplatserna vid vägarna tilltagit i takt med det växande antalet husvagnar. Många husvagnsägare sägs ha tagit för vana att "långtidsparkera" inte bara på markerade rast- och parkeringsplatser utan också på andra ställen längs vägarna. På åtskilliga håll i landet medför dessa "temporärt fasta bostäder" avsevärda sanitära olägenheter, anför motionärerna. Erfarenheter och iakttagelser inom bl. a. det mycket turistintensiva Jämtlands län tyder enligt motionärerna på att nedskräpningen i anslutning till uppställningsplatserna fått en omfattning som är ett direkt hot mot viktiga naturvärden.

Motionärerna framhåller att i andra delar av propositionen än de nyss nämnda föreslås bestämmelser som gör det möjligt att mera kraftfullt ingripa mot dem som skräpar ned eller på annat sätt förorenar. Vidare vidgas kommunernas och väghållarnas skyldigheter att genom lämpliga anordningar och åtgärder se till att avfall m. m. samlas upp och tas om hand. Inte desto mindre kvarstår problemet att nedskräpningen kring i första hand rast- och parkeringsplatser — anvisade såväl som självvalda — är av ansenlig omfattning. Motionärerna anser att mot denna bakgrund framstår den för rast- och parkeringsplatser föreslagna 25-metersregeln som alltför snävt hållen. Områdesgränsen bör enligt deras uppfattning därför fastställas till 50 meter.

Motionärerna anser vidare att i avvaktan på resultatet av den förnyade prövning, som i det föregående förordats vad beträffar renhållningsskyldigheten inom det s. k. kantbältet kring vägarna, det bör övervägas om restriktioner kan införas som begränsar eller hindrar långtidsparkering av husvagnar på andra än för ändamålet särskilt angivna platser. Sådana bestämmelser skulle t. ex. kunna införas i vägtrafikförordningen, anför motionärerna avslutningsvis.

I motionen I: 1319 av herr Skårman m. fl. framhålls att kommittén för ett renare samhälle betonat att dess förslag har karaktären av ett paket, som bör beaktas i ett sammanhang, både för att ge åsyftad verkan och för att skapa rättvisa mellan stat och kommun. Detta medför enligt motionärerna att en ändring i någon del av förslagen kommer att få konsekven-

ser i andra delar. Att de avsnitt som berör upplysningsverksamheten brutits ut och behandlats fristående anser dock motionärerna motiverat av hänsyn till budgetbehandling och för att vi inte skulle komma alltför tomhänta till det europeiska naturvårdsåret. Enligt motionärerna torde detta också sakna större betydelse för totalbedömningen, eftersom upplysningsverksamheten under alla förhållanden lär få drivas kontinuerligt och aldrig slappas.

När emellertid kommittén för ett renare samhälle föreslår att kommunerna åläggas ett generellt renhållningsansvar att gälla inte blott inom detaljplanlagda områden utan även på annan plats utomhus, där allmänheten äger tillträde, så är det framhåller motionärerna under den uttryckliga förutsättningen, att renhållningsansvaret för naturen intill vägområdet ålägges annan än kommunerna (s. 154 i betänkandet). Kommittén hade nämligen funnit, att den största nedskräpningen skedde på och invid väggränsarna och av trafikanter på vägarna. Om således, vilket förefaller både mest naturligt och ändamålsenligt, väghållaren ålägges renhållningsansvar icke blott för själva väggroppen utan även för vägens närmaste omgivning, så kommer den största och mest iögonfallande nedskräpningen att klaras av med vägverket som huvudman och ansvarig för de allmänna vägarna. Återstående renhållning skulle därmed inte bli så betungande för kommunerna. Om propositionen bifalles, kommer man däremot att belasta vägtrafiken med skilda städpatruller både för själva vägen (körbana, banketter, diken och slänter jämte visst utrymme därutån) och för den erfarenhetsmässigt rätt nedskräpade zonen alldeles utanför vägen. Detta kan inte vara vettigt från vare sig ekonomisk eller trafiksäkerhetssynpunkt, anför motionärerna.

Motionärerna hänvisar härefter till att renhållningen vid de allmänna vägarna behandlats av 1960 års vägsakkunniga i deras betänkande Allmänna vägar (SOU 1968: 17). De sakkunniga föreslår däri bl. a. *dels* att vägverket ålägges renhållningsansvaret för de allmänna vägarna, *dels* att detta ansvar utsträcker till att omfatta mark intill vägbanan till en bredd av högst 2 meter. Om dike och slänt här inräknas i vägbanan så skulle ansvaret därmed begränsa sig till vad som belastas av allmän vägrätt för en väg, som går genom skogsmark o. d. Därjämte föreslås att reserverad mark för vägbreddning även må intas i väghållningsansvaret under vissa förhållanden och till en bredd av högst 10 meter (s. 57 i "Ett renare samhälle"). Motionärerna framhåller att bortsett från vad tidigare anförts om ansvarsfördelning och praktisk uppläggning av renhållningsarbetet det för den som närmare studerat dessa problem måste stå klart, att ett så snävt begränsat sidoområde är helt otillräckligt. Motionärerna anför vidare att kommittén för ett renare samhälle har — framför allt för att fånga in nedskräpningen runt rast- och parkeringsplatser — föreslagit att staten genom vägmyndigheten skulle svara för ett område om 50 meter vid sidan av vägen. Kommittén hade nämligen vid de undersökningar som skett funnit att ned-

skräpningen avtog mycket snabbt med avståndet från vägen, varför ett relativt brett tilltaget markområde icke nämnvärt ökade städningsansvaret, anför motionärerna.

Motionärerna anför vidare att departementschefen godtagit kommitténs förslag om kommunalt ansvar genom det framlagda förslaget till Kommunal renhållningslag. Men samtidigt går han helt ifrån motprestationen från statens sida genom att inte gå med på någon som helst statlig renhållning utanför vägen. Blott intill parkerings- eller rastplats, som hör till vägen, medger han i propositionen att slädningskyldigheten utsträcker i den mån allmänheten har tillträde till marken — dvs. där allemansrätt gäller — dock endast till en bredd av 25 meter.

Om således propositionens förslag såväl till Kommunal renhållningslag som också till Lag om ändring i lagen om allmänna vägar antages, skulle enligt motionärerna kommunerna åläggas ett betydande renhållningsansvar utöver vad som avsetts i det remissbehandlade kommittéförslaget och utan att erhålla kompensation från vägtrafikanterna, som är de verkliga nedskräparna. Det blir ånyo, framhåller motionärerna, en övervältring av kostnader från stat till kommun. Detta kan motionärerna icke godtaga, men de finner, att städningssonen utanför vägen eller rast- och parkeringsplatsen möjligen kan inskränkas till en bredd av 25 meter. Motionärerna anser att om propositionen bifalles i oförändrat skick en enkel konsekvens fordrar att kommunerna tillförsäkras ekonomisk gottgörelse av statsmedel för det utökade renhållningsansvaret.

Motionärerna pekar på att departementschefen icke alls upptagit kommitténs förslag till ändring i lagen om enskilda vägar den 3 september 1949 till närmare behandling. Ändå finns, framhåller motionärerna, bland de enskilda vägarna en mängd livligt frekventerade fritidsvägar med betydande nedskräpning, vägar som rätteligen borde vara allmänna, men då framställning härom avslagits har i stället statsbidraget något ökat. Enligt motionärerna förefaller det som om innebörden av kommitténs förslag till ändring av 3, 12 och 87 §§ av enskilda väglagen missuppfattats. I lagens nuvarande lydelse ingår begreppet vägrenhållning icke såsom en uppgift för vägsamfällighet eller vägförening. Kommitténs förslag innebär enligt motionärerna endast att lagen i detta hänseende kompletteras så att det blir lagligen möjligt att i utlåtande om vägsamfällighetens eller vägföreningens arbetsuppgifter även taga med begreppet vägrenhållning. En sådan komplettering av enskilda väglagen är ett så obetydligt ingrepp rent lagtekniskt att det bör kunna ske utan att pågående arbete med lagens revidering behöver avvaktas, anför motionärerna.

Sedan är det en annan sak, fortsätter motionärerna, att man vid kostnadsberäkningarna för beviljande av statligt bidrag till enskild vägghållning i grundkostnaderna även bör räkna med vägrenhållning i samma omfattning som för allmänna vägar och att anslaget till enskilda vägar i motsvaran-

de grad uppräknas. Därvid bör givetvis såsom villkor för sådant höjt bidrag föreskrivas att vägrenhållning skall ingå i vägsamfällighetens eller vägföreningens uppgifter. En sådan föreskrift torde icke kunna ske med enskilda väglagens nuvarande utformning men den är synnerligen angelägen i många fall, där nedskräpningen på enskilda vägar genom utomstående är större än på flertalet allmänna vägar, anför motionärerna avslutningsvis.

I motionen II: 1537 av herr Svenning m. fl. anföras att propositionens förslag innebär en ur organisatoriska och ekonomiska synpunkter olycklig uppdelning av renhållningsansvaret mellan väghållaren och kommunen. Emedan renhållningen av vägområdet kräver en insats av manuellt arbete anser motionärerna det lämpligast att väghållarens ansvar utökas till att omfatta hela det sidoområde som normalt är föremål för nedskräpning från de vägfärdandes sida. Någon kvantitativ avgränsning av detta område synes varken vara möjlig eller lämplig att åstadkomma utan liksom beräffande renhållningens kvalitet bör skälighetssynpunkter vara avgörande, framhåller motionärerna.

Motionärerna erinrar vidare om att beträffande parkerings- och rastplatser föreslås renhållningsskyldigheten omfatta sådana platser "som hör till vägen". Det bör beaktas, fortsätter motionärerna, att det utöver särskilt anlagda eller övertagna parkerings- och rastplatser finns åtskilliga platser utmed allmänna vägar, t. ex. vägslingor vilka tidigare utgjort allmän väg, vilka naturligen lämpar sig för dylika ändamål. Föreslagen renhållningsskyldighet bör enligt motionärerna omfatta också dylika naturliga parkerings- och rastplatser.

I motionerna I: 1315 av herrar Nils Hjorth och Tage Johansson och II: 1532 av fru Ekroth berörs också frågan om väghållares ansvar för renhållningen utefter väg. Motionärerna beklagar att departementschefen inskränkt denna till att avse endast vägar och vägslänter samt område upp till 25 meter intill parkerings- och rastplats och att omfatta endast allmän väg. Motionärerna anser att vägrenhållningsansvaret bör omfatta 25 meter utefter hela vägbanan samt att gälla även enskild väg. Visserligen är ej nedskräpningen där så allvarlig men bör å andra sidan vara mindre betungande för väghållaren. Engångsförpackningar som slängs ifrån bil har nämligen förmågan att hamna långt utanför själva vägområdet och drabbar såväl allmän som enskild väg.

Slutligen anser motionärerna att renhållningsansvar bör omfatta även järnvägsområde. Även om förhållandena förbättrats härvidlag är föroreningarna utefter våra järnvägar besvärande och kan orsaka sanitära olägenheter. Därför bör det vara riktigast att järnvägsbankarna med intilliggande områden bedöms efter samma grunder som vägbana och att ansvaret för denna renhållning åläggs statens järnvägar, anför motionärerna avslutningsvis.

Förpackningarna

Förbud mot engångsglas

I motionerna I:1314 av fru Hamrin-Thorell m. fl. och II: 1533 av herrar Eriksson i Arvika och Strömberg anføres bl. a. att engångsförpackningar för livsmedel, drycker och andra varor i dag dominerar inom handeln. En betydande del av dessa är nödvändiga av praktiska och hygieniska skäl, men de skapar också allvarliga problem. Engångsglas för öl och läskedrycker har en stor andel av marknaden, medan returglasens andel minskat. Det är främst på detta område åtgärder nu bör sättas in, framhåller motionärerna.

Givetvis är, fortsätter motionärerna, problemet inte i första hand engångsglasen utan människors oförstånd och slarv i samband med hanteringen. Glas och glassplitter hamnar inte i naturen utan människors medverkan, och givetvis är den primära uppgiften att få människor att sluta kasta glas. Här kan rimligtvis en massiv upplysningskampanj förbättra situationen, men ett stopp för användningen av engångsglas för öl och läskedrycker måste också vara en effektiv väg.

Motionärerna erinrar om att de fördelar som angetts med engångsglasen främst är att de kräver mindre lagringsutrymme i bryggerier, depåer och handel. För konsumenten blir transportarbetet mindre, storlekssortimentet större. I bryggerierna slipper man vidare en del rengöringsled. I transportledet har engångsglasen fördelar, då de slipper returneras. Den kostnaden faller i stället på renhållningssidan. Öl och läskedrycker i engångsglas är betydligt dyrare än i returglas. Enligt en undersökning som gjorts av SPK blir skillnaden per liter i genomsnitt 63 öre för mellanöl, 66 öre för pilsner, 61 öre för läsk och 41 öre för mineralvatten. För innehållet i engångsglas får man alltså betala 10—20 % mer än för motsvarande mängd i returglas, vilket inte enbart beror på att engångsförpackningarna i allmänhet är mindre, vilket fördyrar. Vid köp av öl i returglas kan man till och med låta bli att lämna tillbaka flaskan och ändå få billigare vara än i engångsglas. Från konsumentsynpunkt är det därför tveksamt, om engångsglasen medför några betydande fördelar, anför motionärerna.

Det är dock främst från skade- och miljösynpunkt som engångsglaset måste bekämpas, påpekar motionärerna. Det är klart konstaterat, fortsätter de, att engångsglasen medverkat till en ökad nedskräpning. I beteckningen "engångsglas" finns en impuls till nedskräpning inbyggd. Visserligen slängs även returglas i naturen, men engångsglasen utgör en stor och onödig andel. Glas är ett farligt material. Enligt en utredning, som gjorts av Hasse Skogsberg och som redovisats i Råd och Rön, torde minst 1 160 000 människor ha skadat sig på skräp någon gång. 90 % av skadorna beror på glas. Nästan hälften av alla skadade har sökt läkarvård. Djur av olika slag, inte minst hundar, drabbas ofta av skärskador på grund av glas. I vilken ut-

sträckning vilda djur skadas är inte undersökt. Det finns ingen anledning att bagatellisera skärskadorna bara för att de i begränsad utsträckning tvingar till läkarbesök. Särskilt farliga är glassplitter vid stränder, på land givetvis men framför allt i vattnet, där de ofta är svåra att upptäcka. De nyaste typerna för engångsglas ger enligt motionärerna upphov till särskilt vasst splitter.

Motionärerna anför vidare att glasskärvor genom brännglaseffekt kan vålla bränder i skog och mark. Även skador på jordbruksmaskiner är vanliga. Vidare står det klart, att engångsglasen ökar avfallsmängderna. För många hushåll är det redan engångsglas förutan ett problem att få sopsäcken att rymma allt. Tätare tömningsfrekvens och byte av sopsäckar ökar utgifterna för renhållningen. Vidare behöver kanske soplanläggningen byggas ut. Att söndersmulat glas är värdefullt vid sopförbränning i ugn kan inte tillnärmelsevis anses uppväga olägenheterna vid sophantering.

Det kan alltså konstateras, framhåller motionärerna, att förekomsten av engångsglas ger upphov till stora kostnader för samhället och för den enskilde. Det är också tveksamt om konsumenterna verkligen vill ha engångsglas. Användningen av dem är till stor del en följd av att livsmedelshandeln ofta inte tillhandahåller returglas. Att insatser för att begränsa engångsglas inom en bred opinion anses nödvändiga illustreras, framhåller motionärerna, bl. a. av Folksams enkät enligt vilken 83 % av de tillfrågade välkomnade ett förbud mot dessa engångsglas.

Motionärerna framhåller att ett sådant förbud visserligen innebär att enbart en del av glasemballagen försvinner. Denna del sägs dock vara mycket väsentlig. Den utveckling som bör eftersträvas är en återgång till returflaskor. Speciella åtgärder krävs dock för att göra dessa mer attraktiva. För att hindra att även returglas i ökad utsträckning kastas krävs att panten höjs. Enligt motionärerna skulle höjd pant obetingat skapa större intresse för att bära tillbaks returglas.

Av praktiska skäl, anför motionärerna, kan det dock vara nödvändigt att tillhandahålla engångsförpackningar för öl och läskedrycker. Burkarna upp-tar en växande men för konsumenten dyrbar förpackningsform. Även burkförpackningarna ger upphov till betydande nedskräpning, vilket bör motverkas genom intensiv information, men förintas snabbare och ger inte upphov till samma allvarliga skador på människor som glaset. De nya plastförpackningarna innebär också olägenheter genom nedskräpning, men dessutom tillförs naturen vid nedbrytningen av dem en rad skadliga ämnen om vars inverkan på ekosystemen man i dag inte vet mycket. Det finns alltså all anledning att uppmärksamt följa utvecklingen på emballageområdet och eventuellt genom ett avgiftssystem driva utvecklingen mot de förpackningsformer som är minst skadliga från miljösynpunkt, framhåller motionärerna. Enligt motionärerna är det av ovan anförda skäl nu angeläget att få bort den mest miljöskadliga förpackningstypen — engångsglasen för öl och

läskedrycker. Ett förbud mot denna förpackningstyp, kombinerat med höjning av pant för returglas, förbättrad upplysning och städning är enligt motionärernas mening ett verksamt sätt att begränsa såväl nedskräpningen som skadorna på människor och djur. Ett förbud mot engångsglas för öl och läskedrycker skulle av allt att döma leda till lägre kostnader för samhället i dess helhet genom färre skador, lägre sophanteringskostnader, mer estetiskt tilltalande naturområden m. m., anför motionärerna avslutningsvis.

I motionerna *I: 1315* av herrar Hjorth och Tage Johansson och *II: 1532* av fru Ekroth påpekas att det ständigt kommer nya bekväma förpackningar i marknaden. Sedan innehållet förbrukats står man dock där med skrymmande och besvärliga emballage. Det ligger därför nära till hands för den mindre reflekterande förbrukaren att snabbt försöka bli av med det onödiga materialet av plåt, plast, glas eller papp och det sker enklast genom att lämna det kvar i naturen, att kasta det där man tillfälligtvis befinner sig. Det är mycket slarvigt och vårdslöst men i grunden ganska mänskligt, anför motionärerna. Upplysning kan i viss mån motverka denna lättsinniga attityd. Strängare bestraffning för nedskräpning kan avhålla en del, men frestelsen att när ingen ser det göra sig av med skräpet kommer att kvarstå. De åtgärder som nu föreslås är välkomna men enligt motionärernas mening ej tillräckliga för att råda bot mot de rådande missförhållandena.

Motionärerna anför att de efter den intensiva debatten om engångsglas hade väntat sig ett förbud, men varken utredning eller departementschefen har tydligen vågat ta steget fullt ut. Motionärerna anser att engångsförpackningar av såväl plåt som glas för öl och läskedrycker skall förbjudas. Detta med tanke på den dominerande roll dessa utgör i nedskräpningen och de skador de kan åstadkomma på levande varelser. Näralligande länder med förbud mot engångsglas visar enligt motionärerna att det går bra att klara distributionen och konsumtionen genom användande av returglas och utan burkförpackning. Olägenheterna med ett förbud är enligt motionärernas uppfattning mindre än vid ett fortsatt och förmodligen intensifierat användande av engångsförpackningar av ovannämnda slag.

Pant

I motionerna *I: 1320* av herr Tistad m. fl. och *II: 1531* av herr Andersson i Örebro m. fl. anför motionärerna — efter att ha redovisat liknande synpunkter som de vilka kommit till uttryck i ovan redovisade motioner rörande förpackningarna — bl. a. att nedskräpningsproblemet med glasflaskor i naturen hänger samman med att det har blivit billigare att vara slarvig än det var förr. När man tidigare kastade en returflaska kastade man samtidigt bort möjligheten att få tillbaka pengarna för flaskan. Men engångsflaskan kostar ingenting att kasta, den är helt värdelös när den är tömd, det har pro-

ducenten bestämt. Och returflaskan har också mist en stor del av sitt värde, eftersom panten numera med dagens penningvärde blivit för låg.

Motionärerna delar den uppfattning som framföres i statskontorets remissvar, att ett generellt pantsystem bör införas för bryggeriglas för öl och läskedrycker, både engångs- och returglas, med utgångspunkt från att konsumenten genom att erhålla pantpriset i retur skall lockas att medverka i renhållningen. Pantprissättningen skall utgå från konsumentens värdering av besväret att återföra tomglas och inte från tomglasens värde för bryggerierna, varför pantpriset måste sättas högre än nyglaspriset.

Motionärerna erinrar om att kommittén för ett renare samhälle gjort gällande att pantpriset rent marknadsmässigt inte kan överstiga nyglaspriset utan särskilda reglerande åtgärder som säkerställer önskad återgångsvägar för tomflaskorna. Eljest skulle det i ett sådant läge vara fördelaktigare för bryggerierna att köpa nya tomglas än att återta använda tomglas. Även enskilda personer kunde, enligt kommittén, — vid bibehållande av nuvarande fria konkurrens — köpa nyglas från glasfabrikanter och lösa in dem för det högre pantpriset.

Enligt motionärernas mening övertygar inte kommitténs argument. I likhet med statskontoret anser motionärerna att det bör vara möjligt att stämpla flaskor med resp. bryggeriers igenkänningsmärken, att lagstiftningsvägen skydda stämplingen mot otilbörligt utnyttjande, att anknyta ett inlösningstvång till enbart stämplade flaskor och att periodiskt göra avräkningar bryggerierna emellan.

Propositionen innehåller inga förslag till åtgärder som kan begränsa utflödet av engångsglas vid källan, påpekar motionärerna. Motmedlet enligt förslaget är dels upplysning och propaganda, dels kännbar straffpåföljd. Kan man som departementschefen hoppas att de föreslagna åtgärderna skall motverka nedskräpningen i naturen, frågar sig motionärerna. Upplysning och propaganda har givetvis sitt värde, men är det tillräckligt? Om straffbestämelsen över huvud taget skall fylla någon uppgift måste nuvarande bristfälliga lagtillsyn avsevärt förbättras, framhåller motionärerna. De anser vidare att man inte bör räkna med en ökad insats från polisens sida med övervakning av nedskräpningsbestämelsen — vilket även framgår av rikspolisstyrelsens remissvar — på grund av det hårt ansträngda arbetsläget inom denna kår. Dess primära uppgift att upprätthålla allmän ordning och säkerhet för medborgaren är enligt motionärerna nog så svår och tidskrävande med nuvarande brist på polistjänster.

Motionärerna anser att allt tal inför miljövårdsåret 1972 om front mot miljöförstöringen verkar ihåligt när inget görs som reducerar engångsglas-hanteringen. Det är givetvis inte landets största naturvårdsfråga. Men det är ändå en viktig testfråga på vår vilja och förmåga att föra en progressiv miljöpolitik, anför motionärerna, och med hänsyn till förslaget i propositionen anser de att testen har utfallit negativt. Samhället—skattebetalaren

skall givetvis ta på sitt ansvar att städa upp efter nedskräparna. Men, påpekar motionärerna, principen borde rimligtvis vara att samhällets subventionering av förpackningsindustrins och nedskräparnas verksamhet upphörde. De bör betala räkningen själva, framhåller motionärerna avslutningsvis.

Miljövårdsnämnd m. m.

I motionerna I: 1313 av herr Eric Carlsson m. fl. och II: 1534 av herr Hedlund m. fl. anförs bl. a. att man naturligtvis måste, såsom också skett i propositionen, utgå från att varuhanteringen i vår tid till väsentlig del är baserad på engångsemballage. Omkring 75 % av de livsmedel, som konsumeras i vårt land, inhandlas i självbetjäningbutiker, som till mycket stor del bygger på engångsemballage. Ett tillverkningsförbud kan rimligtvis inte få riktas mot engångsförpackningar som är angelägna från konsumentsynpunkt, utan endast mot sådana områden, där returförpackningar har givna fördelar. De engångsförpackningar, som enligt motionärernas mening i första hand kan kräva tillverkningsförbud, är flaskor och burkar för öl och läskedrycker. Det är också dessa förpackningar som i särskilt hög grad föranleder nedskräpning i naturen. Även departementschefen har i propositionen medgivit, att förbud mot sådana engångsförpackningar kan bli nödvändigt, framhåller motionärerna.

Det är enligt motionärernas mening riktigt att nu i första hand inrikta strävandena på åtgärder, som kan minska eller helt eliminera behovet av tillverkningsförbud mot öl- och läskedrycksemballage av engångskaraktär. Härvidlag är det alltså väsentligt att få returflaskorna använda i ökad utsträckning. Ett förbud mot tillverkning av engångsflaskor och engångsburkar skulle inte kunna ge en tillfredsställande lösning av hela problemet, då returflaskorna i allt större utsträckning behandlas av konsumenterna på samma sätt som engångsglasen och alltså kastas i naturen. Denna tendens skulle otvivelaktigt öka vid ett förbud mot engångsflaskor och engångsburkar.

Motionärerna anför att man kan tänka sig frivilliga åtaganden från näringslivets sida för begränsning av användningen av vissa engångsförpackningar, främst då flaskor och burkar för öl och läskedrycker. En sådan frivillig överenskommelse har träffats i Norge. Kommittén för ett renare samhälle har inte ansett en sådan lösning realistisk för vårt land. Departementschefen har samma bedömning. Motionärerna vill dock ifrågasätta, om inte detta är en alltför pessimistisk inställning. Med det stora intresse, som det svenska folket nu har för en aktiv miljöpolitik, vill de hålla för sannolikt, att en sådan överenskommelse skulle kunna uppnås och hälsas med tillfredsställelse av de flesta. På den vägen skulle man t. ex. kunna bemästra det problem, som nu ligger i att konsumenterna i tredjedelen av livsmedelsbutikerna över huvud taget inte har möjligheter att inköpa öl eller läskedrycker i returglas. Det sistnämnda är otillfredsställande även från den utgångs-

punkten att drycker i engångsglas ställer sig dyrare för konsumenterna, anför motionärerna.

I likhet med vad som kommit till uttryck i de närmast föregående motionerna ifrågasätter motionärerna om inte en höjning av pantpriset skulle vara en lämplig åtgärd. Det bör vara möjligt, anser motionärerna, att höja pantpriset ett stycke över det verkliga tillverkningspriset. Så har skett i Norge genom ett särskilt system. Det bör utan större besvär vara möjligt att genom ett särskilt stämpningsförfarande göra returflaskorna igenkännliga för resp. bryggeri. Därmed möjliggörs ett pantpris, som kan ligga över nyglaspriset. Ett högre pantpris är också möjligt i kombination med en särskild miljövårdsavgift på tillverkning av flaskorna. Det är enligt motionärernas mening sålunda inte uteslutet att genom högre pantpris öka konsumentens benägenhet att återlämna returflaskan. Det skulle också kunna tänkas, att samhället främjar uppsamling av returflaskorna från konsumenten till producenten.

Härefter erinrar motionärerna om att kommittén dels föreslagit att det bör införas en miljövårdsavgift, som skulle kunna styra utvecklingen från särskilt miljöskadliga konsumentförpackningar till mera miljövänliga material, dels förordat att en naturvårdsverket underställd särskild nämnd inrättas, som skulle få möjlighet att föreslå en miljövårdsavgift i produktionsledet, då olägenheterna av en viss konsumentförpackning överskridit den godtagbara gränsen för miljöskadlighet.

Enligt motionärerna har departementschefen alltför lättvindigt avfärdat systemet med miljövårdsavgifter. Det bör genom ett sådant vara möjligt att styra utvecklingen till mer miljövänliga förpackningar, anser motionärerna. En genom avgiften åstadkommen fördyring av de miljöskadliga emballagen bör rimligtvis få denna konsekvens. Miljöavgifterna bör kunna differentieras efter miljöfarligheten, och de bör, såsom framhållits, bl. a. möjliggöra ett förhöjt pantpris på returflaskorna. Avgiftssystemet bör otvivelaktigt också påskynda det forsknings- och utvecklingsarbete, som är inriktat på miljövänliga förpackningar, framhåller motionärerna.

Motionärerna anför fortsättningsvis att särskild vikt under alla förhållanden måste fästas vid ett forsknings- och utvecklingsarbete, som inriktas på att få fram miljövänliga konsumentförpackningar. I den mån engångsförpackningar måste accepteras, måste de anpassas efter miljövårdskraven. Såväl utredningskommittén som departementschefen har visserligen uppmärksammat dessa problem, men betydelsen av skyndsamma åtgärder måste enligt motionärernas mening särskilt understrykas.

I den mån engångsemballage skall användas, måste de tillverkas av material som relativt snabbt bryts ned. I detta innefattar motionärerna att de vid destruktionsen inte skall ge upphov till skador på miljön. Över huvud taget är det en angelägen forskningsuppgift att möjliggöra en miljövänlig destruktion av förpackningar efter användningen. En väsentlig vikt måste också

fästas vid strävandena att inom avfallshanteringen nyttiggöra avfallet för ny produktion i olika former. Såsom några remissinstanser påpekat har återcirkulationsprincipen knappast blivit tillräckligt uppmärksammas i kommittébetänkandet, framhåller motionärerna.

Slutligen, anför motionärerna, är det självfallet av avgörande betydelse för strävandena att undvika nedskräpning av naturen genom t. ex. förpackningar, att konsumenterna genom upplysningsverksamhet uppmärksammas på frågan. Enligt beslut av vårriksdagen skall staten, kommunerna och näringslivet tillsammans driva en riksomfattande kampanj mot nedskräpning, som beräknas pågå under minst tre år. Denna kampanj bör rimligtvis få stor betydelse inte minst vad beträffar nedskräpningen genom engångsflaskor, plåtburkar och andra konsumentförpackningar. Motionärerna hänvisar till att de i det föregående diskuterat olika åtgärder, som måste prövas i kampen mot den nedskräpning och miljöförstöring, som sker genom olika konsumentförpackningar. Det är förslag, som diskuterats tidigare i olika sammanhang. De åtgärder, som föreslås i propositionen, är enligt motionärernas bedömning otillräckliga. Motionärerna anser att det är angeläget att i enlighet med vad ovan skisserats skyndsamt överväga effektivare åtgärder, som motionärerna sammanfattar sålunda:

1. Frivilliga överenskommelser om att avskaffa eller begränsa användningen av miljöskadliga engångsflaskor och engångsburkar;
2. Förbud mot tillverkning av miljöskadliga engångsflaskor och engångsburkar;
3. Höjt pantpris på miljöskadliga förpackningar för öl och läskedrycker;
4. Särskilda miljövårdsavgifter, differentierade efter förpackningarnas miljöfarlighet;
5. Förstärkta insatser för forsknings- och utvecklingsarbete i syfte att få fram miljövänliga konsumentförpackningar, och en avfallshantering, som i väsentligt ökad utsträckning kan nyttiggöra avfall för ny produktion;
6. Ökad konsumentupplysning om miljöpolitiska krav på olika förpackningar.

Motionärerna bedömer utvecklingen i fråga om nedskräpning och miljöförstöring genom konsumentförpackningar, främst engångsglas och engångsburkar, som så allvarlig, att åtgärder måste vidtas väsentligt skyndsammare och kraftigare än vad som förutsatts i den förevarande propositionen. Under de närmaste åren — förslagsvis en treårsperiod — måste ett handlingsprogram göras upp, framhåller motionärerna.

Det lämpligaste skulle enligt motionärernas mening vara att en nämnd av den typ, som kommittén för ett renare samhälle förordade främst i fråga om miljövårdsavgifterna, tillsättes för att bereda de frågor motionärerna ovan angivit och göra upp ett handlingsprogram. Denna miljövårdsnämnd för konsumentförpackningar skulle sålunda vara knuten till naturvårdsverket, anför motionärerna och tillägger att i nämnden måste ingå repre-

sentanter för produktion, distribution, konsumentintressen, naturvårds- och hälsovårdsorgan, miljöforskning etc., varjämte det måste förutsättas, att nämnden bör ha nära samarbete med den rikskommitté, som skall leda rikskampanjen mot nedskräpning.

Motionärerna förordar, att frågan om tillsättande av en särskild miljö- vårdsnämnd för konsumentförpackningar prövas så skyndsamt, att beslut kan fattas redan vid nästa års riksdag.

Tillståndstvång för anordnande av skrotbilsupplag

I de vid riksdagens början väckta motionerna I: 249 av herr Sveningsson m. fl. och II: 352 av fru Sundberg m. fl. framhålls inledningsvis att problemen med bilvraken och deras omhändertagande och nedskrotning inte lösts trots att de varit aktuella länge.

Motionärerna anför att de flesta skrotfärdiga bilar säljs till skrotupplag eller s. k. bilkyrkogårdar. Allt fler bilverkstäder med tillgång till tomtmark köper upp gamla bilar och tar till vara vissa delar varefter bilarna lagras på befintlig mark. Sådana bilkyrkogårdar blir allt vanligare och verkar på ett påfallande sätt förfulande på landskapsbilden. I vissa fall är de omgärdade av ett plank som endast i mycket ringa grad hindrar från insyn.

Motionärerna hänvisar härefter till innehållet i 1964 års naturvårdslag, § 19, enligt vilken paragraf länsstyrelsen, om det finns anledning antaga att nybyggnad, upplag eller annat arbetsföretag av visst slag som ej omfattas av tillståndsgivning enligt 18 § skulle inom visst område komma att i väsentlig mån skada landskapsbilden, äger förordna att företag av det slaget icke må utföras inom området utan länsstyrelsens tillstånd. I samband med tillstånd må länsstyrelsen meddela sådana föreskrifter att företagets menliga inverkan på landskapsbilden såvitt möjligt begränsas eller motverkas. Motionärerna framhåller att de s. k. bilkyrkogårdarna i många fall vuxit fram successivt utan att det från början varit företagarens avsikt att hålla större lager av bilvrak. Det finns anledning att förmoda att åtskilliga skrotbilsupplag tillkommit utan att tillstånd för sådan upplagsverksamhet sökts hos länsstyrelsen enligt nämnda paragraf. I andra fall torde ev. föreskrifter som meddelats med stöd av denna antingen ha varit otillräckliga eller icke följts.

Motionärerna vill slå fast att ett skrotbilsupplag alltid verkar förstörande på miljön såväl på landsbygden som inom tätbebyggt område. Generellt bör gälla att sådant upplag alltid måste utformas på sådant sätt att miljön i så ringa grad som möjligt förstörs, vilket skulle innebära att tillräckligt skydd mot insyn måste vara obligatoriskt. Detta skydd måste enligt motionärerna vara så konstruerat att insyn förhindras även då upplaget betraktas från ett längre avstånd och då utgör en del av landskapsbilden.

Trots att naturvårdslagen bara är sex-år gammal kan man, fortsätter motionärerna, redan nu konstatera att den inte fungerar med avseende på bilkyrkogårdarna. De anser att särskilda tillämpningsföreskrifter med avseende på dessa bör utfärdas, varvid de ovan framförda synpunkterna bör beaktas. Föreskrifterna sägs böra gälla även område som ingår i fastställd generalplan, stadsplan eller byggnadsplan.

Oljespill och destruktionsanläggningar för olja m. m.

I motionerna *I: 106* av herrar Wirtén och Skårman och *II: 131* av herr Tobé m. fl. anförs beträffande yrkandet under c) bl. a. att oljeprodukter kan hamna i naturen på många sätt. Ibland hålls gammal olja ut i avloppsledningarna. Stundom töms oljespill i diken eller direkt på marken. Ofta hamnar oljerester på soptipparna och söker sig därifrån ut i markerna. Många av de skadeverkningar som härigenom uppstår skulle kunna undvikas om tillräckliga mottagningsanordningar funnits. Enligt motionärernas mening bör ett landsomfattande system av mottagningsanordningar och destruktionsanläggningar för oljespill skapas. I varje kommun bör finnas ett uppsamlingsställe som utan kostnad tar emot dessa produkter från mindre företag och enskilda. De större industrierna bör i egen regi ansvara för att oljespill tas till vara. Men det behövs också lokala mottagningsstationer i tätorterna. En lämplig lösning anser motionärerna vara att kommunen träffar överenskommelse med bensinstationer eller bilverkstäder, som kan ta emot rester av olika petroleumprodukter. Dessa bör sedan med jämna mellanrum transporteras vidare till återvinnings- eller destruktionsstationer. En del av ingredienserna i spillet kan åter tas till vara och användas, andra ingredienser bör destrueras. Möjligheter finns att hanteringen till stor del kan bära sina egna kostnader genom avyttring av användbara produkter från spillet.

Motionärerna hänvisar därefter till att det inom den till industridepartementet knutna industrietableringsdelegationen och i SAKAB pågår studier för eventuell etablering av destruktionsföretag. Dessa skulle arbeta på kommersiell basis i huvudsak för industrins behov av att bli kvitt avfall. Motionärerna anser det angeläget, att denna utbyggnad av destruktionsanläggningar avpassas så att även spillolja från de föreslagna kommunala uppsamlingsplatserna kan tas om hand.

I och med att uppsamlings- och destruktionsanläggningar tillskapas finns det enligt motionärernas mening anledning att skärpa övervakningen av avsiktligt oljeutsläpp. Avsiktligt utsläpp eller olämpligt utkast av olja eller oljerester bör kriminaliseras genom en komplettering av naturvårdslagens nedskräpningsparagraf.

Remissyttranden

Över motionerna I: 106 och II: 131, såvitt avser i detta utlåtande redovisade yrkandet under c), har utskottet på sätt föreskrivs i § 46 riksdagsordningen inhämtat utlåtanden från kommerskollegium, sjöfartsverket och statens naturvårdsverk. På begäran av utskottet har yttranden därjämte avgivits av Svenska kommunförbundet, Svenska hamnförbundet och Riksförbundet för allmän hälsovård.

Kommerskollegium och *sjöfartsverket* avstyrker en komplettering av naturvårdslagen men understryker det angelägna i att ett landsomfattande system av mottagningsanordningar och destruktionsanläggningar för oljespill skapas. *Naturvårdsverket* hänvisar till att vissa ändringar i gällande bestämmelser kan förväntas och till att på det regionala planet pågår ett flertal avfallsutredningar. Verket är av den meningen att en samordning av hela avfallsproblemet är nödvändig. *Kommunförbundet* framhåller att anledning finns att nu skärpa samhällets reaktion mot all miljöfarlig hantering av oljeprodukter men ifrågasätter om oljespill inte redan faller under naturvårdslagens nedskräpningsbestämmelser. Även *Riksförbundet för allmän hälsovård* (FAH) anser att utsläpp och tömning av oljeprodukter torde falla inom ramen för nedskräpningsbestämmelserna i naturvårdslagen. *Hamnförbundet* slutligen avstyrker förslaget om ändring i naturvårdslagen och förordar att i särskild lagstiftning införs bestämmelser om strikt skadeståndsansvar och straffansvar.

Kommerskollegium erinrar inledningsvis om att *förordningen om brandfarliga varor* (1961:568) under 4 § upptager en bestämmelse av innehåll att envar som tar befattning med brandfarlig vara därvid skall iakttaga den försiktighet som till förebyggande av skada genom brand och annorledes betingas av omständigheterna. I 5 § finns en bestämmelse som föreskriver att anordning för förvaring, hantering, transport eller försäljning av brandfarlig vara skall vara utförd på ändamålsenligt och betryggande sätt. Den som åsidosätter någon av dessa bestämmelser har gjort sig skyldig till straffbar handling. I 63 § 3 mom. stadgas nämligen att den som överträder stadgande i förordningen eller föreskrift som meddelats med stöd därav så ock den som eljest beträdes med oaktsamhet vid befattning med brandfarlig vara skall dömas till dagsböter, såvida icke oaktsamheten med hänsyn till omständigheterna är att anse som ringa. Förseelser av detta slag faller under allmänt åtal. Tillsyn över efterlevnaden av förordningen utövas av sprängämnesinspektionen och brandchef (15 § resp. 17 §).

Enligt kollegiets mening framgår av dessa bestämmelser att redan ovarsamma utsläpp av olja och oljeprodukter samt olämpliga utkast av sådana produkter är förbjudna och att överträdelse mot förbudet kan beivras. Självfallet är då också avsiktliga utsläpp straffbara. Med hänsyn härtill

anser kollegiet att anledning saknas att komplettera naturvårdslagen på sätt motionärerna hemställt.

Såvitt kollegiet vet, är det emellertid sällan som brott och förseelser av detta slag beivras. Detta torde till stor del bero antingen på att den felande är okänd och att efterspaningar ej ger resultat eller på att upptäckta förseelser bedöms som ringa och därför ej föranleder åtal. Det bör också enligt kollegiet framhållas att sprängämnesinspektionen, som bär huvudansvaret för tillsynen, hittills saknat resurser för att kunna fullgöra sin övervakning i tillräcklig omfattning. Inspektionen kommer emellertid att förstärkas fr. o. m. budgetåret 1970/71, och tillsynsarbetet lär då kunna intensifieras.

Kollegiet vill ej bestrida att avsiktliga oljeutsläpp förekommer i dag i en inte obetydlig utsträckning. Bl. a. torde det vara vanligt att t. ex. naftaprodukter, som använts för rengöring av kläder i hemmen, släpps ut i avloppen och att personalen på exempelvis motorverkstäder och bensinstationer gör sig av med oljerester på samma sätt. Inte heller lär det vara ovanligt att hopsamlad spillolja lämpas av ute i terrängen, varvid vederbörande räknar med att ej bli upptäckt. Den förstnämnda typen av oljeutsläpp kan lätt medföra skador på kommunernas reningsverk, något som i sin tur kan leda till mera vittgående skador. Till stor del går det dock att förhindra skador av detta slag, om reningsverken förses med lämpligt dimensionerade oljeavskiljare. Avlämpning av olja i terrängen torde i stor utsträckning bero på att detta är det enklaste och ibland enda sättet att bli kvitt oljerester o. d. Mot denna bakgrund är det, hävdar kollegiet, angeläget att — såsom motionärerna betonar — ett landsomfattande system av mottagningsanordningar och destruktionsanläggningar för oljespill skapas. Det är dock vanskligt för kollegiet att bedöma, om den av motionärerna anvisade vägen för uppbyggandet av ett dylikt system är framkomlig. Det kan nämligen befaras att många kommuner bedömer saken så att erforderliga anordningar och anläggningar blir för kostnadskrävande och att uppbyggnaden därför kommer att ske i långsam takt. Såvitt kollegiet kan bedöma, är det i dag svårt att få en rörelse, avseende återvinning av olja, att bli lönsam. Framför allt gäller detta, om återvinningsföretaget skall betala för mottagna oljerester. Det bör då hållas i minnet att frågan huruvida ersättning för levererat oljespill utgår eller ej har en viss betydelse i sammanhanget. Enligt kollegiets mening är det ej möjligt att utan statens direkta medverkan effektivt lösa frågan om uppförande av tillräckligt antal mottagningsanordningar och destruktionsanläggningar. Ett alternativ synes vara att för ändamålet skapa en särskild fond, vilken skulle kunna tillföras medel i form av speciella avgifter på oljeprodukter. Kollegiet förutsätter att räddningstjänstutredningen särskilt uppmärksammar denna fråga och framlägger förslag till lämpliga åtgärder.

Kollegiet hänvisar vidare till att kollegiet efter samråd med bl. a. naturvårdsverket i *kungörelse om åtgärder till skydd mot vattenförorening* (vilken

trätt i kraft den 1 oktober 1970) upptagit tämligen ingående bestämmelser om hur skada genom oljespill och läckage skall förhindras i olika hänseenden. Bl. a. föreskrivs att uppsamlingskärl skall finnas på alla platser där oljespill kan uppkomma. Däremot har kollegiet ej kunnat lämna föreskrifter om vart uppsamlat spill skall transporteras. I övergångsbestämmelserna till kungörelsen föreskrivs vidare att alla cisterner, som fylls från tankbil, efter den 1 januari 1974 skall vara försedda med elektroniskt överfyllningskydd, godkänt av sprängämnesinspektionen.

Avslutningsvis anför kollegiet att även om det kan förutsättas att oljeskadorna kommer att minska till följd av de nya bestämmelserna är det mycket viktigt att allmänheten på lämpligt sätt informeras om de vattenföroreningsrisker, som är förenade med hantering av oljeprodukter, och om angelägenheten av att envar följer utfärdade bestämmelser och härvidlag verkligen känner sitt ansvar. Som förut antytts har allmänheten uppenbarligen ej tillräcklig kunskap i hithörande frågor, varför en information bör vara till stor nytta. Enligt kollegiets mening ligger det närmast till hands att anförtro denna informationsverksamhet åt naturvårdsverket, varvid bör tillses att verket får tillräckliga resurser för ändamålet.

Sjöfartsverket framhåller att det numera torde vara allmänt känt vilka skador och olägenheter som kan uppkomma om olja uttömmes i marken. Att sådana utsläpp likväl förekommer, och detta sannolikt i tämligen stor omfattning, torde i vissa fall bero på obetänksamhet men ofta på brist på annat praktiskt alternativ för den enskilde att bli av med mindre kvantiteter oljespill.

Erfarenheterna från lagstiftningen om förbud mot utsläpp eller uttömning av olja från fartyg visar enligt *sjöfartsverket* att det är mycket svårt att kontrollera efterlevnaden av sådana förbud. Det har även klart framträtt att förutsättning för att kunna upprätthålla förbudet är, att vederbörande har möjlighet att på ett enkelt, snabbt och ej alltför kostnadskrävande sätt kunna bli av med sina oljerester. Med hänsyn härtill och med hänvisning till vad i motionerna anföres om brister i nuvarande anordningar för mottagning av oljerester vill *sjöfartsverket* ifrågasätta lämpligheten av den föreslagna kompletteringen av naturvårdslagen med straffsanktionerat förbud mot avsiktligt utsläpp av olja eller oljeprodukter, innan frågan om uppsamling av sådana produkter fått en godtagbar lösning. *Sjöfartsverket* vill i sammanhanget understryka, att anordnande av mottagningsstationer för oljerester i land och lämpliga former för destruktion av mottagna produkter är en angelägenhet av stor vikt och att frågan härom bör upptagas till skyndsam behandling.

Naturvårdsverket hänvisar först till att kommerskollegiet har utfärdat tillämpningsföreskrifter till förordningen om brandfarliga varor samt att problemet med förorening i naturen och i viss mån även oljeavfallet behandlats av kommittén för ett renare samhälle (SOU 1969: 18), som föreslagit

införandet av ett allmänt vitesbelagt nedskräpningsförbud i hälsovårdsstadgan.

Naturvårdsverket anför vidare att det på det regionala planet pågår ett flertal avfallsutredningar och att naturvårdsverket medverkar i vissa arbetsgrupper rörande bl. a. spilloljehantering. Sålunda utreds under naturvårdsverkets huvudmannaskap bensinstationernas och bilverkstädernas avloppsfrågor. Vidare pågår under Svenska mekanförbundets ledning en utredning rörande oskadliggörande av förbrukade skär- och borroljeemulsioner. Det halvstatliga bolaget SAKAB:s verksamhet syftar förutom till drift av befintliga destruktions- och regenereringsanläggningar för i huvudsak industriellt avfall också till en utbyggnad av sådana anläggningar. För samordning och service på hushållsavfallssidan har Kommunförbundet och det statliga utvecklingsbolaget fattat beslut om bildandet av ett aktiebolag, Interkommunal service för avfallsbehandling AB.

Enligt naturvårdsverket torde en icke oväsentlig del av oljeföreningarna i stort ha sin grund i läckande underjordiska cisterner samt otillräckliga möjligheter att bli av med oljeavfall. Det är av största vikt att dessa frågor löses tillfredsställande. De väsentligt skärpta bestämmelser angående bl. a. underjordiska cisterner som kommerskollegiet utfärdat kan på sikt antas få den effekten att cisterner inte kommer att förläggas under jord i samma utsträckning som tidigare. Beträffande uppsamling och oskadliggörande av oljeavfall har verket i andra sammanhang anfört den åsikten att oljeavfallet måste ses som ett led i den allmänna avfallshanteringen. Verket är av den meningen att en samordning av hela avfallsproblemet är nödvändigt. Det synes dock finnas skäl att avvakta resultatet av pågående utredningar. Vad gäller uthållande av spilloljor och dylikt på härför icke avsedd plats har naturvårdsverket också tidigare uttalat sig för en skärpning av bland annat bestämmelserna mot förening i naturen.

Kommunförbundet anför att den verksamhet som är under utveckling i SAKAB:s regi måste även anpassas till den kommunala renhållningsorganisationen. Härmed sammanhängande frågor är redan föremål för överläggningar mellan Kommunförbundet och bl. a. SAKAB. Motionärernas tanke att i uppsamlingsarbetet engagera bensinstationerna såvitt angår oljespill från hushåll och mindre verksamhetsutövningar är därvid redan föremål för övervägande.

Enligt Kommunförbundet kan man därför räkna med att inom en snar framtid såväl industri som enskilda har möjligheter att bli av med oljerester och liknande skadliga och svårförstörbara produkter på ett ur miljösynpunkt betryggande sätt. Med hänsyn härtill finns anledning att nu skärpa samhällets reaktion mot all miljöfarlig hantering av oljeprodukter och liknande ämnen. Enligt förbundet bör i vart fall allt avsiktligt utkastande eller utsläppande av oljeprodukter i naturen bedömas minst lika strängt som varje annan form av nedskräpning. Huruvida härför erfordras en ändring i

naturvårdslagen synes dock osäkert.' Skäl torde nämligen kunna anföras för att oljespill m. m. redan faller under naturvårdslagens nedskräpningsbestämmelser. I den mån frågan är tveksam, bör ett klarläggande ske. Förbundet framhåller att förbundet delar motionärernas uppfattning i sakfrågan. Vilka åtgärder som erfordras för att åstadkomma det åsyftade resultatet undandrar sig dock förbundets bedömande bl. a. med hänsyn till den översyn av hela frågan om nedskräpningen i naturen som pågår.

FAH framhåller att motionärerna riktar uppmärksamheten på en aktuell och angelägen problemställning. Med hänsyn till de intressen FAH företräder ansluter sig FAH helt till de sakliga motiv som motionärerna grundar sin hemställan på. Enligt förbundets mening bör dock ett avsiktligt utsläpp eller tömning av oljeprodukter falla inom ramen för nedskräpningsbestämmelserna i naturvårdslagen och således redan vara straffsanktionerade. Skulle det råda tveksamhet härom synes det vara angeläget att frågan beaktas och klargöres i samband med den författningsöversyn som pågår.

Hamnförbundet erinrar först om att lagen den 6 april 1956 om åtgärder mot vattenförorening från fartyg innehåller straffsanktionerat förbud mot uttömning av olja inom svenskt vattenområde. Med stöd av lagen har åtskilliga svenska hamnar blivit ålagda att inrätta anläggningar för mottagande av oljeresster från fartyg. En mer generell lösning av frågan om motverkande av oljeskador (i första hand sådana som drabbar mark) har föreslagits av oljeskyddsutredningen (SOU 1965: 45). Något lagförslag har icke med anledning härav framlagts för riksdagen. År 1968 utförde riksrevisionsverket i anslutning till nyssnämnda betänkande en utredning om kostnaderna för finansiering för kommunal oljeskyddsberedskap genom särskild fondbildning, över vilken förbundet yttrat sig den 14 november 1968. Enligt vad Hamnförbundet känner till har icke heller detta förslag föranlett åtgärder.

Beträffande motionärernas förslag om ändring av naturvårdslagen påpekar förbundet att förslag att begränsa ansvaret för oljeskador till att avse en straffpåföljd icke synes ändamålsenligt. Betydligt viktigare än att genom straffpåföljd beivra avsiktligt utsläppande av olja synes vara att reglera frågan om skadeansvaret. Oljeutredningen föreslog att kommunerna skulle anses ansvariga för sådan skada. Denna lösning synes icke godtagbar. Riktigare torde vara att ett strikt ansvar för skada ålägges den från vars förvaringsanordning oljan (avsiktligt eller ej) utsläppts eller kommit lös. Först genom en sådan lagregel kan enligt förbundets mening i realiteten en verklig sanktion åstadkommas. Begränsar man nämligen ansvaret till en straffpåföljd måste vid rättsligt förfarande åklagaren alltid visa att utsläppet skett avsiktligt eller åtminstone genom vårdslöshet eller försummelse. Bevisning härom lär ofta vara svår att åstadkomma. Ett strikt skadeståndsansvar torde ha betydligt kraftigare verkan. Det är dock uppenbart att även med en lagregel härom svårigheter uppkommer att påtala vissa oljeskador,

nämligen då man icke med säkerhet vet varifrån den löskomna oljan härrör. Detta är uppenbarligen mindre vanligt när det är fråga om fasta anordningar, från vilka olja utrunnit, men däremot icke sällsynt då oljeskadan härrör från sådana mobila oljebehållare som finns i fartyg, tankbilar m. m. I sistnämnda fall synes skadan endast kunna täckas på det sätt som rikskontrollverket föreslagit, nämligen att ingripanden mot oljeskador finansieras genom avgifter till en särskild fond.

Motionärernas förslag om komplettering av naturvårdslagen anser Hamnförbundet knappast godtagbart. Föreskrifter till motverkande av så allvarliga skador, som oljeutsläpp kan medföra, synes knappast kunna anknytas till de stadganden motionärerna torde ha åsyftat, nämligen naturvårdslagen 23 och 24 §§, vilka innehåller bestämmelser till skydd mot nedskräpning. Om man icke, i enlighet med oljeskyddsutredningen, vill konstruera en särskild generell lagstiftning om straffansvar och skadestånd för oljeutsläpp kunde en komplettering av miljöskyddslagen förefalla utgöra en bättre lösning. En sådan lösning skulle kunna förordas eftersom ju miljöskyddslagen är tillämplig på avloppsvatten vari, såsom motionärerna påpekat, ofta oljeföroreningar förekommer. Den skada som oljeutflöde kan förorsaka är visserligen till sin natur annorlunda än de immissioner, som exemplifieras i 3 § miljöskyddslagen. De skadliga verkningarna av ett oljeutflöde kan emellertid ha större omfattning och varaktighet än sådan skada som orsakats av t. ex. luftförorening, buller och skakningar. En viktigare invändning är dock att miljöskyddslagen enbart avser skador från fasta anläggningar och sålunda ur systematisk synpunkt inte gärna kan upptaga bestämmelser om oljeskador från rörliga förvaringsanordningar. Den av oljeskyddsutredningen valda lagstiftningsmetoden synes därför vara att föredraga.

Förbundet förordar alltså att i särskild lagstiftning införes bestämmelser om strikt skadeståndsansvar för den från vars förvaringsanordning olja utsläppts eller utströmmat samt att straffansvar ålägges den som avsiktligt eller genom vårdslöshet eller försummelse låter olja komma lös. En sådan lagstiftning förutsätter emellertid, såsom motionärerna påpekat, att motagningsstationer för förbrukad olja finns att tillgå för allmänheten.

Utskottet

Under senare år har det stått klart att nedskräpningen utomhus bl. a. till följd av växande avfallsmängder i förening med den ökade befolkningskoncentrationen nått sådan omfattning och tagit sådana former att lagstiftningsåtgärder måste tillgripas för att man skall komma till rätta därmed.

I förevarande proposition föreslås nu en skärpning av bestämmelserna i *naturvårdslagen* till skydd mot nedskräpning och en utvidgning av tillämpningsområdet för dessa. Vidare föreslås att lagen om skyldighet att renhålla

gata m. m. ersätts med en ny *kommunal renhållningslag*. Denna innehåller bl. a. bestämmelser om skyldighet för kommun att hålla rena gator och andra allmänna platser samt allmänna vägar inom stadsplanelagda områden. Inom områden med byggnadsplan föreslås kommun bli renhållningsskyldig i fråga om allmänna vägar. I fråga om de allmänna vägarna omfattar dock kommunens skyldighet inte sådana renhållningsåtgärder som åvilar staten som väghållare. Fastighetsägare föreslås fortfarande kunna få svara för renhållning av gångbana. Kommunen föreslås bli skyldig att städa på annan plats utomhus än som omfattas av gaturenhållning. Kommun blir vidare skyldig att ta om hand och forsla bort hushållsavfall m. m. från all bostadsbebyggelse. I *lagen om allmänna vägar* införs skyldighet för staten såsom väghållare att svara för renhållning av allmänna vägar, rast- och parkeringsplatser samt sidoområden till dessa. De föreslagna ändringarna motiverar också vissa ändringar i *allmänna ordningsstadgan*, *hälsovårdsstadgan* och *lagen om kommunala renhållningsavgifter*.

I det följande behandlar utskottet de delar av propositionen som berörts i motioner.

I. Förslaget till lag om ändring i naturvårdslagen

Enligt den föreslagna lydelsen av 23 § naturvårdslagen skall envar tillse att han ej skräpar ned utomhus, vare sig i naturen eller inom bebyggda områden, med plåt, glas, plast, papper, avfall eller annat. I 37 § i lagförslaget föreslås att den som uppsåtligen eller av oaktsamhet åsidosätter stadgandet i 23 § skall dömas till böter eller fängelse i högst sex månader, om gärningen inte sker på plats, till vilken allmänheten inte äger tillträde eller har insyn, eller gärningen är ringa.

I motionerna I: 1312 av herrar Brundin och Åkerlund samt II: 1536 av fru Sundberg m. fl. yrkas att riksdagen hos Kungl. Maj:t skall anhålla om att sådana föreskrifter utfärdas att allmänheten upplyses om i vilka fall nedskräpning kan anses vara icke ringa och därigenom straffsanktionerad. Till stöd för yrkandet anför motionärerna bl. a. att medborgarna med hänsyn till det relativt kännbara straff som kan utmätas för brott mot paragrafen måste ha rätt att bli informerade i vilka fall ansvar kan ådömas dem.

I remissen till lagrådet har inte närmare belysts under vilka förhållanden en gärning som innefattar nedskräpning skall anses vara ringa. Lagrådet har i sitt yttrande framhållit att den närmare gränsdragningen härvidlag uppenbarligen måste överlämnas åt rättstillämpningen. Utskottet delar denna uppfattning. Utskottet vill dock peka på att lagrådet i sitt yttrande gjort vissa klarlägganden, som kan tjäna till ledning då det gäller att avgöra om en gärning är att bedöma som ringa eller ej. Såsom lagrådet framhåller innebär redan uttrycket "skräpa ned" i sig självt ett visst kvalifikationskrav. I likhet med lagrådet anser utskottet att sådana bagatellartade handlingar

såsom bortkastande av en enstaka bussbiljett, cigarrettfimp eller liknande, i regel måste falla utanför det straffbara området. Såsom redan kommittén för ett renare samhälle uttalat, måste å andra sidan i sammanhanget beaktas att den i dag omfattande nedskräpningen till väsentlig del uppkommer som resultat av ett stort antal var för sig relativt oskyldiga nedskräpningar, att den samlade effekten av sådana smärre nedskräpningar blir helt oacceptabel samt att om sådan kollektiv nedskräpning skall kunna motverkas självfallet varje enskild nedskräpningshandling måste vara förbjuden och kunna straffas. Denna uppfattning har inte motsagts i lagrådsremissen, och i likhet med lagrådet anser utskottet att det därför torde böra antagas, att en i och för sig obetydlig handling med hänsyn till de omständigheter under vilka den kommer till stånd likväl bör anses vara nedskräpning som icke är ringa, t. ex. om det framstår såsom uppenbart att den utgör ett led i en allvarlig kollektiv nedskräpning. Såsom lagrådet framhåller torde det också utan vidare vara klart, att vad som på en plats måste bedömas vara en "ringa" nedskräpning på ett annat och mera känsligt område får anses utgöra en gärning, som inte alls kan bedömas såsom ringa.

Motionerna I: 1312 och II: 1536 får anses besvarade genom vad sålunda anförts.

II. Förslaget till kommunal renhållningslag

1 §

Enligt 1 § första stycket i förslaget till kommunal renhållningslag skall kommun inom område med stadsplan fullgöra den skyldighet som föreskrivs i 3 § allmänna ordningsstadgan att hålla ren gata, torg, park och annan sådan allmän plats samt allmän väg ävensom att där röja snö, skaffa undan snö och is samt sanda eller vidtaga annan åtgärd för att motverka halka. Inom område med byggnadsplan skall kommun fullgöra motsvarande skyldighet i fråga om allmän väg. Skyldighet att vidtaga åtgärd som nu sagts gäller dock ej i den mån åtgärden skall vidtagas av staten som väghållare.

Lagrummet motsvarar i huvudsak 1 § första stycket gaturenhållningslagen. Kommuns renhållningsskyldighet i fråga om allmän väg inom byggnadsplan innebär dock en utvidgning i förhållande till gällande rätt.

I motionen I: 1317 av herrar Hans Petersson och Levin yrkas att kommunens åliggande att fullgöra den skyldighet som föreskrivs i 3 § allmänna ordningsstadgan också skall gälla fullt ut inom område med byggnadsplan. Till stöd för yrkandet åberopar motionärerna att det inom många av de nya storkommunerna finns dels tätorter med stadsplan, där samtliga kostnader för gatuhållning, parkanläggningar m. m. åvilar kommunen och finansieras genom skatter, dels tätorter med byggnadsplanelagt område där kostnaderna för dylika anläggningar tas ut av fastighetsägarna jämlikt lagen om enskilda vägar. Motionärerna anser det vara orätt att de kommuninnevägnare som bor

inom byggnadsplanlagt område först med skattepengar deltar i kommunens kostnader för gator och allmänna platser och sedan tvingas bära ytterligare en del av bördan genom uttaxering inom det egna området. Det nu föreliggande förslaget befäster enligt motionärernas mening orättvisorna för innevånare bosatta i områden med byggnadsplan jämfört med innevånare som bor inom områden med stadsplan.

Genom 1 § förslaget till kommunal renhållningslag utsträcks alltså i princip kommunens renhållningsskyldighet enligt 3 § allmänna ordningsstadgan till att avse också allmän väg inom område med byggnadsplan. Beträffande andra platser inom det byggnadsplanlagda området, där allmänheten äger att fritt färdas, åläggs kommun enligt 3 § i lagförslaget en städningsskyldighet som med hänsyn till ortsförhållanden, platsens belägenhet och omständigheterna i övrigt skall tillgodose skäliga anspråk. Denna städningsskyldighet är självfallet inte lika långtgående som kommunens skyldighet att inom stadsplanlagt område svara för den renhållning som avses i 3 § allmänna ordningsstadgan. Bl. a. kommer den inte att ske lika regelbundet, och den omfattar inte snöröjning m. m. på allmänna platser.

Beträffande den skiljaktighet som enligt förslaget sålunda kommer att föreligga i fråga om kommunens skyldigheter med avseende på stadsplanlagt område och område för vilket byggnadsplan gäller vill utskottet erinra om den grundläggande skillnad mellan de båda planinstituten som består i att kommunen inte är ansvarig för byggnadsplanens genomförande, såvitt avser vägar och allmänna platser. Det tillkommer i princip markägarna själva att anlägga och underhålla dessa. För detta ändamål kan länsstyrelsen förordna att markägarna inom planområdet skall bilda en vägförening enligt bestämmelserna i 3 kap. lagen om enskilda vägar. Det må i sammanhanget framhållas att lagen om enskilda vägar inte innehåller några föreskrifter om renhållning samt att det — såsom närmare framgår av vad nedan anförts i avsnittet om vägrenhållning m. m. — i propositionen inte föreslås någon ändring härvidlag.

Utskottet delar motionärernas uppfattning att det är önskvärt med en utjämning av ifrågavarande skiljaktighet beträffande kommunens ansvar för renhållningen inom respektive byggnadsplanlagda och stadsplanlagda områden. Såsom utskottet tidigare i år (utl. 1970:33) framhållit i anledning av ett motionsyrkande, som syftade till att utjämna skillnaderna i fråga om kostnaderna för gatuhållning inom stadsplanlagda områden och områden med byggnadsplan, har den år 1968 tillsatta bygglagutredningen bl. a. att pröva frågan om att förena stadsplanen och byggnadsplanen till ett detaljplaneinstitut. Det torde i samband härmed bli erforderligt att överväga ansvarsfördelningen beträffande iordningställande, underhåll och renhållning av gator och andra allmänna platser inom detaljplanlagda områden. Frågan torde också komma att beröras av de sakkunniga som tillkallats för översyn av lagstiftningen om enskilda vägar.

Med hänsyn till att den av motionärerna väckta frågan således sammanhänger med en grundläggande skillnad i fråga om byggnadsplan och stadsplan och då frågan kan väntas bli prövad under nämnda utredningars arbete anser utskottet att någon riksdagens åtgärd inte bör företas i förevarande sammanhang. Motionen I: 1317 bör därför avslås.

I motionen II: 1537 av herr Svenning m. fl. har bl. a. ifrågasatts vilka åtgärder som enligt 1 § första stycket förslaget till kommunal renhållningslag skall ankomma på staten som väghållare. Detta spörsmål behandlas nedan under avsnittet om vägrenhållning m. m.

2 §

Enligt 2 § i förslaget till kommunal renhållningslag kan kommun ålägga den som äger fastighet inom område med fastställd stadsplan eller som i stället för ägaren är skattskyldig för fastigheten enligt kommunalskattelagen att fullgöra skyldighet som anges i 1 § första stycket i fråga om gångbana eller annat för gångtrafiken erforderligt utrymme utanför fastigheten. Paragrafen överensstämmer i huvudsak med 2 § gaturenhållningslagen.

I motionen I: 1318 av herr Karl Pettersson yrkas att riksdagen beslutar att ifrågavarande möjlighet för kommun att ålägga fastighetsägarna ansvaret för gångbanerenhållningen skall upphöra att gälla efter en övergångstid av två år.

Frågan om det undantag från principen om kommunens ansvar för renhållningen, som gäller gångbana eller annat för gångtrafiken erforderligt utrymme utanför fastigheten, behandlades under riksdagens vårsession av första lagutskottet (1LU 1970:30). Utskottet anförde bl. a. att den nuvarande ansvarsfördelningen enligt gaturenhållningslagen, som ger kommunerna möjlighet att i viss omfattning lägga renhållningsskyldigheten på fastighetsägarna, möjliggör att hänsyn kan tagas till skilda lokala förhållanden och andra särskilda omständigheter. Den gällande ordningen syntes också i stort sett ha fungerat väl. Enligt utskottets mening förelåg därför inte skäl för riksdagen att i enlighet med motionärernas förslag upphäva nämnda bestämmelse. Härför kunde enligt utskottet också anföras att städerna genom kommunsammanläggningarna under de närmaste åren i många fall tillförs stora landsbygdsområden och mindre tätorter. Första lagutskottet ansåg därför att tiden från kommunaldemokratisk synpunkt inte var väl vald för ett ingripande från statsmakternas sida för att reglera de berörda angelägenheterna i enlighet med motionärernas önskemål, särskilt som Kommunförbundet, som av utskottet hörts i frågan, ställt sig avvisande.

Departementschefen har i propositionen instämt i vad första lagutskottet sålunda anført, och utskottet finner för sin del ej anledning att intaga annan ståndpunkt i frågan. På grund härav bör motionen I: 1318 ej vinna bifall. Utskottet vill dock framhålla att den utveckling som ägt rum, bl. a. på det tekniska området, där för olika ändamål differentierade redskap kommit fram, bör föranleda att frågan om renhållningsskyldigheten beträffande

gångbanorna tas upp till nytt övervägande då förhållandena efter bl. a. kommunreformens genomförande stabiliserats.

4 § och övergångsbestämmelserna

I 4 § förslaget till kommunal renhållningslag ges föreskrifter om det kommunala renhållningsmonopolet. Enligt första stycket är kommun skyldig att till allmän avstjälningsplats eller allmän destruktionsanläggning forsla orenlighet som härrör från hushåll samt hushållsavfall och därmed jämförbart avfall. När särskilda skäl föreligger får länsstyrelsen enligt fjärde stycket i paragrafen befria kommunen från denna skyldighet.

Enligt de föreslagna övergångsbestämmelserna träder 4 § i kraft den 1 januari 1972 medan lagen i övrigt träder i kraft den 1 januari 1971.

I motionen II: 1537 av herr Svenning m. fl. anförts att de ökade skyldigheter som till följd av det obligatoriska renhållningsmonopolet läggs på kommunerna kommer att ställa dessa inför stora organisatoriska problem. Motionärerna anser att en tidsfrist på ett år som lagen räknat med för förberedande av de rent praktiska åtgärderna för många kommuner kommer att vara otillräcklig, varför det bör övervägas att senarelägga tidpunkten för det obligatoriska monopolets ikraftträdande med minst ett halvt år. Om detta av olika skäl inte anses lämpligt bör enligt motionärerna klargöras att länsstyrelsens dispensgivning även kan grunda sig därpå att en kommun inte anser sig kunna medhinna de rent praktiska arrangemangen före den i lagen bestämda tidpunkten.

Motionärerna anför vidare att dispensprövningen kommer att inrymma förutom beslut av generell och principiell natur även en mängd ställningstaganden av ren detaljkaraktär varför man måste räkna med att länsstyrelserna kommer att bli hårt belastade och få stora svårigheter att bedöma i vart fall de mer individuellt betonade dispenserna. Med hänsyn härtill ifrågasätter motionärerna om man inte borde kunna bortse från de principiella motiv som är grunden till att länsstyrelsen skall vara dispensmyndighet och i stället uppdra åt lämpligt kommunalt organ, förslagsvis hälsovårdsnämnden, att verkställa dispensprövningen. Om detta skulle anses otänkbart av principiella skäl yrkar motionärerna att länsstyrelsen genom ett tillägg till lagens dispensbestämmelse tillerkännes rätt att i särskilda hänseenden delegera dispensprövningen på hälsovårdsnämnden.

Skälet för att bestämmelserna i 4 § om kommunens renhållningsskyldighet bör träda i kraft först den 1 januari 1972 är att kommunen skall få tid att bygga upp den erforderliga renhållningsorganisationen eller träffa avtal med renhållningsentreprenör. Utskottet finner ej anledning att föreslå senareläggning av ikraftträdandet för bestämmelserna i fråga. Otvivelaktigt kommer dock kommunerna att ställas inför omfattande praktiska problem. Det kan t. ex. bli svårt att i tid få fram specialfordon. Med hänsyn härtill bör såsom motionärerna föreslagit beslut om dispens kunna grundas på att kommun inte kan hinna få erforderliga praktiska anordningar färdigställda

i tid. Dispens på sådan grund bör dock inte medges för längre tid än t. o. m. den 31 december 1972. Någon särskild bestämmelse i lagen i berörda fråga synes inte erforderlig.

Utskottet kan inte biträda yrkandet att det skall uppdras åt ett kommunalt organ att i stället för länsstyrelsen vara dispensmyndighet. Ej heller anser utskottet det lämpligt att i lagen tillfoga en bestämmelse om att länsstyrelsen i särskilda hänseenden skall äga delegera dispensprövningen på hälsovårdsnämnden. Enligt utskottets mening synes för övrigt det med yrkandet avsedda syftet, att länsstyrelserna skall avlastas frågor av detaljkaraktär, kunna tillgodoses genom att länsstyrelserna i inledningsskedet i erforderlig utsträckning meddelar generella men tidsbegränsade dispenser och i samband därmed i dispensbeslutet uppdrar åt hälsovårdsnämnderna att övervaka att renhållningen med de resurser som står till buds sköts på ett sätt som så nära som möjligt ansluter till vad som åsyftas med de nya bestämmelserna.

På grund av vad sålunda anförts bör motionen II: 1537, såvitt nu är i fråga, inte vinna bifall.

III. Lagen om kommunala renhållningsavgifter

I förslaget till lag om ändring i lagen om kommunala renhållningsavgifter föreslås att 1 § skall ändras så att kommun skall äga besluta att avgift för bortforsling, omhändertagande och oskadliggörande av orenlighet och avfall, som uppsamlats inom kommunen vid renhållning enligt 4 § kommunala renhållningslagen, skall utgå till kommunen eller till den som utför renhållningen på uppdrag av kommunen. Enligt paragrafens nuvarande lydelse äger den tillämpning på renhållning enligt hälsovårdsstadgan.

I motionen II: 1537 av herr Svenning m. fl. anförts att det inte är befogat att slopa hänvisningen till hälsovårdsstadgan. Motionärerna framhåller att bl. a. med hänsyn till dispensmöjligheten i 4 § förslaget till kommunal renhållningslag kan fall uppkomma då renhållningen även beträffande hushållsavfall alltjämt måste ske enligt hälsovårdsstadgan och sådant avfall följaktligen forslas till allmän destruktionsanläggning genom fastighetsägarens egen försorg. Avgiftslagen bör enligt motionärerna därför även ta hänsyn till att begagnandet av den allmänna destruktionsanläggningen även i detta fall bör ske enligt de ersättningsregler som behandlas i förevarande lag. Motionärerna hemställer om sådan ändring i lagförslaget som påkallas av vad sålunda anförts.

Utskottet delar motionärernas uppfattning att hänvisningen i avgiftslagen till hälsovårdsstadgan inte bör upphävas med hänsyn till att länsstyrelsen kan befria kommun från skyldighet att enligt 4 § första stycket kommunala renhållningslagen till allmän avstjälpningsplats eller allmän destruktionsanläggning forsla orenlighet som härrör från hushåll samt hushållsavfall och därmed jämförligt avfall. Med bifall till motionen II: 1537, såvitt nu är i fråga, bör lagtexten ändras i enlighet med det anförda.

IV. Vägrenhållning m. m.

1. Renhållning av allmän väg inom planlagt område

a. Enligt 1 § första stycket i förslaget till kommunal renhållningslag skall den skyldighet som kommun enligt lagrummet har i fråga om renhållning av allmän väg inom planlagt område icke gälla åtgärd som staten skall vidtaga i egenskap av väghållare. (Vad beträffar väghållares ansvar för renhållning på motorväg och motortrafikled inom detaljplanelagt område hänvisar utskottet till vad som anförs nedan under b.)

I motionen II: 1537 av herr Svenning m. fl. anförs att det inte klarlagts i propositionen huruvida bortförande av sand eller annat som påförts vägen till motverkande av halka skall hänföras till de åtgärder som skall vidtagas av staten såsom väghållare. Enligt motionärerna kan detta komma att föranleda kontroverser mellan väghållaren och kommunen, och de yrkar därför att vägbestämmelserna utformas så att ansvaret för bortförande från vägen och vägområdet av sand eller annat som påförts detsamma alltid skall åvila väghållaren.

Enligt motionärerna synes ej heller klarlagt vem som skall svara för rensning och upptining av rännstensbrunn och ledning som förbinder sådan brunn med allmän avloppsledning inom byggnadsplanelagt område. Motionärerna yrkar att väghållaren alltid, således även inom stadsplanelagt område, åläggs svara för ifrågavarande åtgärder.

Motionärerna påpekar vidare att frågan om vem som har att svara för nödvändig bortskaffning av snövallar, som uppkommit genom plogning av allmän väg, och uppröjningen av infarter till tomter och enskilda utfartsvägar inte behandlas i propositionen. Motionärerna yrkar att då denna fråga ofta leder till kontroverser mellan väghållaren, kommunen och enskilda, väghållaren alltid åläggs svara för åtgärderna i fråga.

Såsom 1960 års vägsakkunniga anfört i betänkandet Allmänna vägar (s. 144 f.) kan man — såvitt avser gällande rätts ståndpunkt till förevarande spörsmål — klargöra vilka åtgärder på allmän väg inom stadsplanelagt område, som ingår i väghållarens underhåll, och vilka åtgärder, som ingår i renhållning, genom att jämföra å ena sidan väghållarens underhållsskyldighet enligt 5 § lagen om allmänna vägar (AVL) och å andra sidan stadens (det stadsliknande samhällets) renhållningsskyldighet enligt 3 § allmänna ordningsstadgan i förening med 1 § lagen om renhållning av gata m. m. Härjämte har ytterligare synpunkter på staten-väghållarens skyldigheter på vägar inom dessa samhällen utvecklats i ett särskilt kungligt brev den 3 december 1943 till väg- och vattenbyggnadsstyrelsen rörande den allmänna väghållningen i de städer och stadsliknande samhällen där staten är väghållare (SFS 799/1943).

I 3 § allmänna ordningsstadgan anges att renhållningsskyldigheten omfat-

tar "tjänliga renhållningsåtgärder" och därtill även "snöröjning jämte undanskaffande av snö och is" ävensom "sandning eller annan åtgärd till motverkande av halka". Som exempel på egentliga renhållningsåtgärder anges därefter sopning, bortförande av orenlighet och nedskräpande föremål ävensom sand som påförts till motverkande av halka samt rensning och upp-
tining av rännstensbrunn. Vissa av de sålunda angivna åtgärderna återfinns också bland de i 5 § AVL uppräknade åtgärderna för underhåll av väg. Så är fallet med några av de åtgärder som ingår i vinterunderhållet, nämligen arbete för att hålla vägbanan fri från hinder av snö och is samt sandning. I syfte att undvika dubbelt ansvar för vinteråtgärderna har lagstiftaren i 1 § lagen om renhållning av gata m. m., som bl. a. ålägger stad (stadsliknande samhälle) att svara för renhållningen av allmän väg inom stadsplan, infört den begränsningen att samhällets vinterrenhållningsskyldighet endast omfattar åtgärder som går utöver dem väghållaren-staten skall svara för. Intill måttet för vad som krävs för att bereda trafiken framkomstmöjligheter åvilar det därför väghållaren-staten att ombesörja vinteråtgärderna. Om längre gående åtgärder anses önskvärda, faller de däremot på staden (det stadsliknande samhället). I 1943 års KBrev ges viss precisering av statens skyldighet till vinterunderhåll. Det uttalas, att underhållet ej omfattar bortskaffande av snövallar, som uppkommit genom plogning, såvida icke sådant är nödvändigt för att bereda trafiken framkomstmöjligheter. Ej heller skall ingå uppröjning av infarter till tomter och enskilda utfartsvägar. Vidare uttalas att bortskaffandet av sand, som vintertid påförts till motverkande av halka, skall räknas till renhållning och sålunda inte ingå i väghållaren-statens skyldigheter. I anslutning till ordalagen i 3 § allmänna ordningsstadgan uttalas också att rensning och upp-
tining av rännstensbrunn och från denna utgående ledning är att hänföra till renhållning, som skall falla på staden (det stadsliknande samhället) och ej på väghållaren-staten.

Som framgår av specialmotiveringen till 1 § i förslaget till kommunal renhållningslag motsvarar första stycket i paragrafen i huvudsak 1 § första stycket gaturenhållningslagen med det tillägget att kommunens renhållningsskyldighet utsträcks till att avse jämväl allmän väg inom område med byggnadsplan. 3 § allmänna ordningsstadgan föreslås också ändrad så att den blir tillämplig på allmän väg inom sådant område. Med den utformning nu ifrågasvarande stadganden fått enligt propositionen kan inte annat anses vara avsett än att staten som väghållare liksom hittills inte är skyldig att svara för annan renhållning av allmän väg inom detaljplanlagt område än den som följer av skyldigheten att hålla vägen i fargillt skick och att statens ansvar således inte skall omfatta bortförande av sand och annat som påförts till motverkande av halka, upp-
tining av rännstensbrunnar samt bortskaffande av snövallar m. m.

Yrkandena i motionen II: 1537 innebär, som framgår av vad ovan anförts, att väghållaren skall svara för ifrågasvarande åtgärder. Utskottet vill

med anledning härav erinra om att vägsakkunniga i nämnda betänkande föreslagit att väghållaren framdeles skall svara för att sand eller annat som påförts till motverkande av halka skall bortföras vid behov och att de rännstensbrunnar med tillhörande ledningar som inrättats av väghållaren undergår erforderlig rensning. Frågan om bortscaffande av snövallar som uppkommit vid plogning liksom ansvaret för uppröjning av infarter till tomter och enskilda utfartsvägar övervägs också i betänkandet, dock utan att leda till förslag om ändring i gällande praxis. Betänkandet har remissbehandlats och är föremål för behandling i kommunikationsdepartementet. Kungl. Maj:ts ställningstagande i frågan bör inte föregripas. Yrkandena i motionen II: 1537 om att väghållaren skall svara för ifrågavarande åtgärder bör därför inte nu föranleda någon riksdagens åtgärd.

b. Enligt 5 a § i förslaget till lag om ändring i lagen om allmänna vägar skall väghållares renhållningsskyldighet enligt lagrummet såvitt avser allmän väg inom område med stadsplan eller byggnadsplan begränsas till vägområdet för motorväg eller motortrafikled.

I motionen II: 1537 av herr Svenning m. fl. erinras om att vägsakkunniga i fråga om väghållares renhållningsskyldighet inom stadsplan eller byggnadsplan föreslagit att denna skulle begränsas till att gälla sådan väg, som enligt gällande trafikföreskrifter inte får användas för gångtrafik.

Med hänsyn till att man numera vid utformning av trafiksystem så långt möjligt söker separera trafik med olika egenskaper, t. ex. genom att anlägga särskilda gång- och cykelbanor helt skilda från vägen samt förbjuda denna typ av trafik på vägen, yrkar motionärerna att bestämmelsen i fråga utformas i enlighet med vägsakkunnigas förslag.

Utskottet finner för sin del ej skäl frånträda departementschefens förslag i förevarande hänseende. Ifrågavarande yrkande i motionen II: 1537 bör därför avslås.

2. Renhållning av allmän väg utanför planlagt område

Kommittén för ett renare samhälle hade föreslagit att väghållares renhållning av vägområde skulle gälla också för mark intill 50 meter från det egentliga vägområdet inom område utanför stads- eller byggnadsplan. Enligt den i propositionen föreslagna lydelsen av 5 a § allmänna väglagen begränsas väghållarens renhållningsskyldighet till att — förutom vägområdet — omfatta mark till en bredd av 25 meter intill sådan parkerings- eller rastplats som hör till vägen, i den mån allmänheten har tillträde till marken.

Frågan om väghållares ansvar för renhållningen av allmän väg utanför planlagt område har berörts i flera motioner.

I motionen II: 1537 av herr Svenning m. fl. yrkas *dels* att väghållarens ansvar utvidgas till att omfatta hela det sidoområde som normalt är föremål för nedskräpning från de vägfarandes sida, *dels* att vägslingor som tidigare utgjort allmän väg och andra "naturliga rastplatser" också skall

omfattas av renhållningsskyldigheten. I motionen I: 1319 av herr Skårman m. fl. samt motionerna I: 1315 av herrar Hjorth och Tage Johansson och II: 1532 av fru Ekroth yrkas att väghållarens renhållningsansvar bör omfatta 25 meter utmed hela vägbanan. I motionerna I: 1316 av herrar Högstrom och Dahlberg och II: 1535 av herr Lindberg m. fl. yrkas att renhållningszonen intill parkerings- och rastplats vidgas till 50 meter samt att frågan om renhållningsskyldigheten vid det s. k. kantbältet omprövas.

Utskottet hänvisar i fråga om de skäl, som åberopats till stöd för de olika yrkandena till den redovisning av innehållet i motionerna, som lämnats på s. 38—42.

Utskottet har vid övervägande av frågan hur långt väghållarens renhållningsskyldighet skall sträcka sig ej funnit skäl inta annan ståndpunkt än den som kommit till uttryck i lagförslaget. Ifrågavarande yrkanden i motionerna I: 1315 och II: 1532, I: 1316 och II: 1535, I: 1319 samt II: 1537 skall således avslås.

Utskottet vill dock i sammanhanget tillägga följande. Väghållarens renhållningsskyldighet skall först och främst omfatta vägbanan och andra till vägen hörande områden, dvs. vägområdet. Omfattningen av vägområdet regleras i 2 § lagen om allmänna vägar, i vilket lagrum stadgas att till väg hör vägbana och de områden därinvid, som stadigvarande tarvas för vägbanans bestånd och underhåll såsom slänt, bankett, dike och upplagsplats. Bredden av det område som tas i anspråk för vägen är direkt avhängig den utformning man i varje särskilt fall ger vägbanan jämte ifrågavarande anordningar. Något i siffror uttryckt mått finns inte angivet i lagen. Utskottet vill emellertid peka på att man såvitt framgår av propositionen (s. 95) kan räkna med att det vägområde som skall hållas rent kommer att omfatta, förutom körbanan, i genomsnitt cirka 10 meter på ömse sidor om körbanan. Renhållningsskyldigheten skall vidare avse parkerings- och rastplatser, som hör till vägen samt mark till en bredd av 25 meter intill sådana platser i den mån allmänheten har tillträde till marken. Framför allt vid mark som gränsar till parkerings- eller rastplatser torde det för närvarande finnas ett uppdämt behov av städning. Förstagsångsröjningen torde därför behöva bli omfattande och kräva en inte obetydlig insats av manskap och fordon. I inledningsskedet är det enligt utskottets mening lämpligt att väghållaren också städar näraliggande områden utanför de i lagen angivna gränserna för renhållningsskyldigheten, så att ett gott utgångsläge skapas för den fortsatta bekämpningen av nedskräpningen i naturen. Särskild bestämmelse i detta hänseende torde inte vara erforderlig.

3. Enskilda vägar

Propositionen upptar inte något förslag om att ålägga också väghållare för enskild väg renhållningsskyldighet för väg och sidoområden.

I motionen I: 1319 av herr Skårman m. fl. yrkas att lagen om enskilda

vägar kompletteras så att det blir lagligen möjligt att i utlåtande om vägsamfällighetens eller vägföreningens uppgifter även taga med begreppet vägrenhållning. I motionerna I: 1315 av herrar Hjorth och Tage Johansson och II: 1532 av fru Ekroth yrkas att väghållares renhållningsansvar skall gälla enskild väg.

I motionen I: 1319 erinras om att kommittén för ett renare samhälle för de enskilda vägarna föreslagit ett renhållningsansvar med i princip samma innebörd som för allmän väg. Kommittén hade därför föreslagit att till väghållning skulle hänföras också vägrenhållning samt framlagt förslag till ändringar i 3 §, 12 § och 87 § enskilda väglagen för att tillgodose detta syfte.

I propositionen anför departementschefen att han främst av praktiska skäl bedömer det som orealistiskt att ålägga även väghållare för enskild väg renhållningsskyldighet beträffande väg och sidoområden och i motsvarande mån befria kommunerna från skyldigheten. Utskottet delar denna uppfattning och avstyrker därför motionerna I: 1319 samt I: 1315 och II: 1532, samtliga såvitt nu är i fråga.

4. Järnvägar

I motionerna I: 1315 av herrar Hjorth och Tage Johansson samt II: 1532 av fru Ekroth yrkas att statens järnvägar åläggs renhållningsansvar utmed järnvägsområde.

Departementschefen erinrar i kommentaren till 3 § förslaget till lag om kommunal renhållning, vilket lagrum reglerar kommuns skyldighet att städa i naturen utanför de allmänna platser av olika slag som avses i 1 §, att bestämmelsen är tillämplig endast i fråga om mark där allmänheten får färdas fritt. Härigenom undantas bl. a. järnvägsområden från kommunens städningsskyldighet. Åtgärder mot nedskräpning av järnvägsområden får enligt departementschefen övervägas i annat sammanhang. Utskottet delar denna uppfattning och vill härjämte erinra om att prov pågår med slutna toalettssystem för järnvägsvagnar, varför det besvärligaste problemet i fråga om nedskräpningen utmed järnvägslinjerna kan antas bli löst inom en inte alltför avlägsen framtid.

På grund av vad sålunda anförts bör motionerna I: 1315 och II: 1532, såvitt nu är i fråga, inte vinna bifall.

5. Husvagnar

I motionerna I: 1316 av herrar Högström och Dahlberg och II: 1535 av herr Lindberg m. fl. yrkas att restriktioner övervägs för att begränsa eller hindra långtidsparkering av husvagnar på andra än för ändamålet angivna platser.

Såsom motionärerna anført har antalet husvagnar ökat kraftigt under senare år. Genom att många husvagnsägare parkerar under längre tider inte bara på därför avsedda platser utan också på andra ställen längs vä-

garna skapas på sina håll avsevärda sanitära olägenheter. Enligt utskottets mening kan det förutsättas att detta problem följs med uppmärksamhet av berörda myndigheter och att restriktioner övervägs om så befinnes erforderligt. Motionerna I: 1316 och II: 1535 i denna del bör därför inte vinna bifall.

V. Förpackningar

En betydande del av nedskräpningen i naturen utgörs av engångsemballage i olika former. Det är därför naturligt att i den diskussion som förts kring nedskräpningen frågan om ett förbud mot i första hand användningen av engångsglas aktualiserats.

Kommittén för ett renare samhälle diskuterade ingående för- och nackdelar med olika former av engångsemballage och fann därvid att fördelarna med denna förpackningsform är större än nackdelarna. Något förbud mot engångsemballage föreslog därför inte kommittén. En mycket stor majoritet av remissinstanserna — 108 av 115 — anslöt sig till den bedömning kommittén gjort.

Även i samband med arbetet på den lagstiftning, som föreslås i förevarande proposition, har frågan om förbud mot engångsemballage och då särskilt engångsglas övervägts. Departementschefen har härvid funnit att förbud inte bör införas utan att andra åtgärder i första hand bör prövas för att man skall komma till rätta med problemen.

I motioner i anledning av förevarande proposition väcks ånyo förslag om förbud mot engångsglas. Sålunda yrkas i motionerna I: 1314 av fru Hamrin-Thorell och herr Axelson samt II: 1533 av herrar Eriksson i Arvika och Strömberg att riksdagen hos Kungl. Maj:t begär förslag till 1971 års riksdag om förbud mot saluförande av öl och läskedrycker i engångsglas. I motionerna I: 1315 av herrar Hjorth och Tage Johansson och II: 1532 av fru Ekroth yrkas att riksdagen beslutar införa förbud mot engångsförpackningar för öl och läskedrycker.

Tanken på att genom ett system med pant på förpackningar påverka hanteringen av dessa så att konsumenternas benägenhet att återställa dem ökar tas upp i motionerna I: 1320 av herr Tistad m. fl. och II: 1531 av herr Andersson i Örebro m. fl. Motionärerna yrkar sålunda att riksdagen hos Kungl. Maj:t begär förslag till 1971 års vårriksdag om ett generellt pant-system för bryggeriglas för öl och läskedrycker.

I motionerna I: 1313 av herr Eric Carlsson m. fl. och II: 1534 av herr Hedlund m. fl. yrkas att riksdagen hos Kungl. Maj:t anhåller om skyndsamt prövning och förslag till nästa års riksdag om tillsättandet av en särskild miljövårdsnämnd för konsumentförpackningar, vilken skall överväga olika åtgärder mot nedskräpning och miljöförstöring genom främst engångsflaskor och engångsburkar samt snarast sammanställa ett handlingsprogram i ifrågavarande syfte.

När engångsflaskor och tomburkar sprids i naturen uppkommer — förutom förfullning av landskapsbilden och otrivsel för dem som vistas i markerna — risker för skärskador på människor och djur samt skador på jordbrukets maskiner. Bland andra negativa följder av övergången till engångsförpackningar må nämnas de fördyringar som uppkommer vid omhändertagandet av de ökade avfallsmängderna. Departementschefen har framhållit att betydande svårigheter är förenade med införandet av ett allmänt förbud, bl. a. med hänsyn till att varuhanteringen i självbetjäningbutikerna, där merparten av de livsmedel som konsumeras i landet inhandlas, bygger på engångsförpackningar. Utskottet delar denna uppfattning och anser att man inte bör genomföra ett förbud förrän man provat andra vägar för att komma till rätta med det problem som engångsförpackningarna utgör. På grund härav finner utskottet att de yrkanden om förbud som upptagits i motionerna I: 1314 och II: 1533 samt I: 1315 och II: 1532 bör avslås.

Bland de åtgärder som departementschefen föreslagit må nämnas den riksomfattande "kampanj" mot nedskräpning som statsmakterna beviljat anslag till. Upplysningsverksamheten, som skall bedrivas av staten, kommunerna och näringslivet tillsammans, kommer att pågå i tre år, och syftet därmed skall vara att påvisa den minskade trivseln för alla som nedskräpning i naturen innebär. Samtidigt måste emellertid människornas möjligheter att göra sig av med emballaget på ett riktigt sätt förbättras, anför departementschefen, och han tillägger att samhället bör sörja för att avfallet tas om hand och forslas till destruktionsanläggningar. Som närmare framgår av den föregående redogörelsen föreslås åtgärder i detta avseende. En annan åtgärd — som också föreslagits — är att det nuvarande förbudet mot nedskräpning skärps.

Utskottet vill också understryka vikten av att man genom statliga insatser i fråga om utvecklingsarbete och forskning får fram förpackningsmaterial som från miljösynpunkt är mera ofarliga än de nu förekommande. Det utvecklingsarbete som pågår inom förpackningsindustrin bör intensifieras. Insatser på området bör också stimuleras från samhällets sida. Det bör, som departementschefen framhållit, inte vara omöjligt att med dagens högt utvecklade teknik nå fram till ett emballage, som vid destruktionsarbete inte skadar miljön och som snabbt brytes ned ute i naturen.

I detta sammanhang vill utskottet till behandling uppta det förslag till införande av ett generellt pantsystem för bryggeriglas för öl och läskedrycker som framförs i motionerna I: 1320 och II: 1531. Motionärerna anser att konsumenten genom att erhålla pantpriset i retur lockas att medverka i renhållningen. Pantsättningen skall enligt motionärerna utgå från konsumentens värdering av besväret att återföra tomglas och inte från tomglasens värde för bryggerierna, varför pantpriset måste sättas högre än nyglaspriset.

Motionärerna erinrar om att kommittén för ett renare samhälle övervägt

frågan om pantens betydelse i sammanhanget men därvid funnit att pantpriset rent marknadsmässigt inte kan överstiga nyglaspriset utan särskilt reglerande åtgärder som säkerställer önskade återgångsvägar för tomflaskorna. Kommittén menade att det i ett sådant läge eljest skulle vara fördelaktigare för bryggerierna att köpa nya tomglas än att återta använda tomglas. Även enskilda personer kunde — vid bibehållande av nuvarande fria konkurrens — köpa nyglas från glasfabrikanter och lösa in dem för det högre pantpriset, anförde kommittén.

Enligt motionärernas mening övertygar inte kommitténs argument. Motionärerna anser att det bör vara möjligt att stämpla flaskor med bryggeriernas olika igenkänningsmärken, att lagstiftningsvägen skydda stämplingen mot otillbörligt utnyttjande, att anknyta ett inlösningstvång till enbart stämplade flaskor och att periodiskt göra avräkningar bryggerierna emellan. Härvidlag stöder sig motionärerna på den uppfattning i frågan som statskontoret gett uttryck för i sitt yttrande över kommitténs betänkande.

Departementschefen har inte uttalat sig rörande möjligheten att genom ett pantsystem minska nedskräpningen. Såsom ovan antytts ansåg sig emellertid kommittén inte böra förorda panthöjning för returflaskor med hänsyn till de nackdelar detta skulle innebära. Visserligen kan, framhöll kommittén, en höjning av flaskpanten kombineras med ett kvittosystem för tomflaskhanteringen, varigenom man utesluter risker för missbruk, då flaskpanten överstiger nyglaspriset. Tomflaskor återtas i ett sådant system endast mot uppvisande av kvitto. Men betydande svårigheter torde följa i form av ökat besvär för såväl konsument som detaljist. Vidare medför ett system med kvitto den nackdelen, att det direkt motverkar ett ökat frivilligt uppsamlande av kastade returflaskor, som en panthöjning i och för sig kan antas medföra. Uppvisande av kvitto är ju en förutsättning för utbetalning av pantbeloppet, påpekade kommittén. Flertalet remissinstanser anförde inte några invändningar mot de av kommittén sålunda anförda skälen mot pant. Också utskottet vill ansluta sig till kommitténs bedömning. På grund härav bör motionerna I: 1320 och II: 1531 inte vinna bifall.

Om de åtgärder, som enligt vad ovan sagts föreslås för att komma till rätta med nedskräpningen, inte leder till önskat resultat måste andra medel övervägas. I likhet med departementschefen vill utskottet erinra om att miljökontrollutredningen har i uppdrag att lägga fram förslag till lagstiftning mot miljöfarliga produkter. En sådan lagstiftning bör innebära att förbud mot eller inskränkningar i användningen av miljöfarligt emballagematerial skall kunna genomföras. Utskottet vill understryka vikten av att utredningens arbete på förevarande område bör bedrivas med största möjliga skyndsamhet och att resultatet redovisas i ett delförslag.

Kommittén hade föreslagit att en särskild nämnd borde inrättas, som skulle ha till uppgift att bl. a. föreslå avgifter på emballage som är olämp-

ligt ur miljövårdssynpunkt. Enligt departementschefens mening är ett system med miljövårdsavgifter inte något effektivt medel i miljövårdspolitiken, och han är inte beredd biträda kommitténs förslag om en särskild nämnd för avgifter på emballageområdet.

Frågan om en miljövårdsnämnd väcks nu ånyo i motionerna I: 1313 och II: 1534, och utskottet vill för sin del inte avvisa detta förslag. Utskottet vill erinra om de goda resultat som nåtts genom det arbete som utförts av gift-nämnden och den s. k. detergentkommittén på de områden som omfattas av dessa organs kompetens. Utskottet anser dock att man först när resultatet av miljökontrollutredningens arbete föreligger bör ta upp frågan om att inrätta en miljövårdsnämnd med uppgift att följa utvecklingen i fråga om miljöfarliga produkter, bl. a. olika typer av engångsemballage. Som kommittén anfört bör en sådan nämnd vara underställd naturvårdsverket. Vad nu sagts bör ges Kungl. Maj:t till känna.

VI. Skrotbilsupplag

I 19 § naturvårdslagen stadgas att om det finns anledning antaga att bl. a. upplag skulle inom visst område komma att i väsentlig mån skada landskapsbilden, länsstyrelsen äger förordna att företag av det slaget icke må utföras inom området utan länsstyrelsens tillstånd. I samband med tillstånd må länsstyrelsen meddela sådana föreskrifter att företagets menliga inverkan på landskapsbilden såvitt möjligt begränsas eller motverkas.

I de vid riksdagens början väckta fristående motionerna I: 249 av herr Sveningsson m. fl. och II: 352 av fru Sundberg m. fl. yrkas att riksdagen måtte uppdraga åt vederbörande myndighet att utfärda sådana tillämpningsföreskrifter till 19 § naturvårdslagen att tillstånd för upplag av skrotbilar alltid måste begäras av länsstyrelsen. Villkor för tillståndsgivning bör enligt motionärerna vara att upplagen skyddas från insyn. Till stöd för yrkandet åberopas bl. a. att ett skrotbilsupplag alltid verkar förstörande på miljön såväl på landsbygden som inom tätbebyggt område.

I likhet med vad kommittén för ett renare samhälle framhållit vill utskottet erinra om att — förutom nämnda lagrum i naturvårdslagen — bestämmelser i byggnadsstadgan, allmänna ordningsstadgan, lagen om allmänna vägar och hälsovårdsstadgan erbjuder möjligheter att kontrollera skrotbilsupplag. I fråga om övergivna bilvrak torde härjämte bilregisterutredningens förslag till ny bilregisterorganisation komma att radikalt förbättra möjligheterna att identifiera ägare till registrerade fordon. Utskottet vill vidare hänvisa till att departementschefen i föreliggande proposition anfört att åtgärder bör övervägas för att få till stånd en effektiv organisation för skrotning av utrangerade bilar. Den kraftigt ökande bilparken nödvändiggör enligt departementschefens mening att möjligheter skapas för ett effektivt omhändertagande och skrotning av utrangerade fordon. Det är naturligt att

samhället engagerar sig i detta med hänsyn till det starka allmänna intresse som finns att komma till rätta med de tilltagande miljöproblem som bilvraken utgör, framhåller departementschefen och tillägger att bilvraken också representerar en nyttighet som bör kunna omvandlas och på nytt komma produktionen till godo. Departementschefen anför att han därför tagit upp frågan om ett statligt engagemang inom bilskrutningsbranschen med Statsföretag aktiebolag. Undersökningar för att klarlägga förutsättningarna för ett sådant engagemang pågår. När resultaten av dessa undersökningar är färdiga avser departementschefen att återkomma i frågan.

Utskottet vill vidare tillägga att Kungl. Maj:t den 20 november i år uppdragit åt statskontoret att närmare utreda frågan om att införa ett avgiftssystem för bilar i syfte att underlätta omhändertagande och skrotning av bilvrak samt att till Kungl. Maj:t inkomma med därav föranledda förslag. Utredningsarbetet, som bör bedrivas skyndsamt, bör ske i samråd med bl. a. bilregisterutredningen och Statsföretag aktiebolag, framhålls i Kungl. Maj:ts brev till statskontoret.

På grund av vad sålunda upptagits bör motionerna I: 249 och II: 352 inte föranleda någon riksdagens åtgärd.

VII. Oljespill och destruktionsanläggningar för olja m. m.

I motionerna I: 106 av herrar Wirtén och Skårman och II: 131 av herr Tobé m. fl. yrkas på skäl som närmare framgår av den föregående redogörelsen att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t *dels* begär att naturvårdslagen kompletteras så att utsläpp och olämplig tömning av olja och oljeprodukter förbjuds och att överträdelser mot förbudet beivras, *dels* ger till känna vad i motionerna anförts om kommunala uppsamlingsplatser för oljeprodukter samt om återvinnings- och destruktionsanläggningar för dessa.

Det torde vara obestridligt att oljeutsläpp i dag sker i en icke obetydlig omfattning. Sålunda torde det förekomma att i hemmen oljeprodukter släpps ut i avloppen och att på motorverkstäder och bensinstationer personalen gör sig av med oljerester på samma sätt eller genom att tömma dessa direkt på marken eller i angränsande diken. Inte heller lär det vara ovanligt att hopsamlad olja töms ute i naturen. Att så sker torde såsom motionärerna framhåller i stor utsträckning bero på att lämpliga anordningar för mottagande av denna form av avfall saknas. Utskottet delar därför helt motionärernas uppfattning att ett system av mottagningsstationer och destruktionsanläggningar måste skapas. Problemet har emellertid redan uppmärksamrats. Av remissvaren framgår sålunda att på det regionala planet flera arbetsgrupper är sysselsatta med utredningar rörande spilloljehanteringen. Vidare syftar verksamheten hos det halvstatliga bolaget Svensk avfallskonvertering AB (SAKAB) förutom till drift av befintliga destruktions- och regenereringsanläggningar också till en utbyggnad av sådana anläggningar.

Hithörande frågor är därjämte föremål för överläggningar mellan kommunförbundet och SAKAB, vilka fattat beslut om bildande av ett särskilt bolag Interkommunal service för avfallsbehandling AB. Kommunförbundet framhåller i sitt remissvar att motionärernas idé, att bensinstationerna bör engageras i arbetet med uppsamlandet av oljespill från hushåll och mindre företag, är under övervägande vid nämnda överläggningar. Det är enligt utskottets mening angeläget att den verksamhet som sålunda påbörjats ytterligare utbyggs.

Genom det nu framlagda förslaget till kommunal renhållningslag åläggs, såsom ovan framhållits, kommunerna obligatorisk skyldighet att ta hand om och forsla bort alla slag av hushållsavfall. Lagen ger även kommun möjlighet att genom föreskrift i lokal hälsovårdsordning utvidga monopolet att avse även annat avfall som kommunen anser lämpligt att själv ta hand om, t. ex. industriellt oljeavfall. I sammanhanget bör även framhållas att i den av kommerskollegium den 30 juni 1970 utfärdade kungörelsen med bestämmelser om åtgärder till skydd mot vattenförorening genom brandfarlig vätska bl. a. föreskrivits att uppsamlingskärl skall finnas vid bensinstation, motorverkstad o. d. för tillvaratagande av oljespill som erhålls i samband med rengöring, avfettning, oljebyte eller eljest vid hantering på platsen.

Med hänsyn till det anförda anser utskottet att man kan räkna med att inom en snar framtid såväl industri som enskilda skall ha möjlighet att bli av med oljerester på ett från miljösynpunkt betryggande sätt. Under sådana omständigheter finns all anledning att från samhällets sida reagera mot tömning av oljespill i markerna. Såsom kommerskollegium framhåller är emellertid genom bestämmelser i 1961 års förordning om brandfarliga varor ovarsamma utsläpp av olja och oljeprodukter samt olämpliga utkast av sådana oljeprodukter förbjudna och överträdelse mot dessa förbud är straffbara. Det bör dock framhållas att vissa oljeprodukter, såsom smörj-, transformator- och tjäroljor samt impregneringsmedel faller utanför förordningen. Enligt utskottets mening torde det vidare vara helt klart att nedskräpning i form av oljespill kan beivras med stöd av bestämmelserna i naturvårdslagen om skydd mot nedskräpning. De i lagen intagna straffbestämmelserna är så utformade att möjlighet finns att på kännbart sätt ingripa mot den allvarliga form av nedskräpning som tömning av olja i markerna utgör. Enligt vad som är bekant för utskottet har det emellertid i den praktiska tillämpningen yppats viss tveksamhet, om 23 § naturvårdslagen omfattar även oljespill. Utskottet anser det angeläget att denna tveksamhet undanröjs och ifrågasätter därför om inte i lagtexten bör utmärkas att nedskräpning genom oljespill ej får ske. Även därutöver kan bestämmelser till skydd mot tömning och utsläpp av olja eller med anledning av tillkomsten av mottagnings- och destruktionsanläggningar bli erforderliga. Dessa frågor bör lämpligen övervägas av naturvårdskommittén som fått i uppdrag att överse naturvårdslagen och som enligt direktiven är oförhindrad att ta upp förutom i

direktiven angivna frågor även andra frågor som hör ihop med eller har nära samband med naturvårdslagen. Utskottet anser därför lämpligt att motionerna jämte utskottets utlåtande överlämnas till kommittén för att tas i övervägande vid fullgörandet av dess uppdrag.

VIII. Övriga frågor

De delar av propositionen som inte berörts i det föregående föranleder inte något uttalande från utskottets sida.

Utskottets hemställan

Utskottet hemställer

A. att riksdagen antager det vid propositionen nr 157 förgade förslaget till lag om ändring i naturvårdslagen (1964: 822);

B. att riksdagen med avslag på *dels* motionen I: 1317, *dels* motionen II: 1537, såvitt avser renhållningen av allmän väg inom planlagt område, antager 1 § i förslaget till kommunal renhållningslag;

C. att riksdagen med avslag på motionen I: 1318 antager 2 § i förslaget till kommunal renhållningslag;

D. att riksdagen med avslag på motionen II: 1537, såvitt avser frågan om dispensmyndighet, antager 4 § i förslaget till kommunal renhållningslag;

E. att riksdagen med avslag på motionen II: 1537, såvitt avser ikraftträdandet av 4 § i förslaget till kommunal renhållningslag, antar de föreslagna övergångsbestämmelserna för lagen;

F. att riksdagen antager de delar av förslaget till kommunal renhållningslag som ej omfattas av hemställan under B—E;

G. att riksdagen med avslag på motionerna I: 1315 och II: 1532, I: 1316 och II: 1535, I: 1319 samt II: 1537, samtliga såvitt avser frågan om omfattningen av väghållares renhållningsskyldighet, antar 5 a § första och andra meningarna i förslaget till lag om ändring i lagen (1943: 431) om allmänna vägar;

H. att riksdagen med avslag på motionen II: 1537, såvitt avser frågan om väghållares renhållningsansvar inom område med stadsplan eller byggnadsplan, antager 5 a § sista meningen i förslaget till lag om ändring i lagen om allmänna vägar;

I. att riksdagen i de delar som ej omfattas av hemställan under G—H antar förslaget till lag om ändring i lagen om allmänna vägar;

J. att riksdagen — med förklaring att visst tillägg bör göras i 1 § förslaget till lag om ändring i lagen (1965: 54) om kommunala renhållningsavgifter — med bifall till motionen II: 1537, såvitt nu är i fråga, för sin del antager lagförslaget med följande såsom *utskottets förslag* betecknade lydelse av 1 §:

(Kungl. Maj:ts förslag)

(Utskottets förslag)

1 §.

Kommun äger besluta att avgift för bortforsling, omhändertagande och oskadliggörande av orenlighet och avfall, som uppsamlats inom kommunen vid renhållning enligt 4 § kommunala renhållningslagen (1970:), skall utgå till kommunen eller till den som utför renhållningen på uppdrag av kommunen.

Kommun äger besluta att avgift för bortforsling, omhändertagande och oskadliggörande av orenlighet och avfall, som uppsamlats inom kommunen vid renhållning enligt 4 § kommunala renhållningslagen, (1970:) eller *hälsovårdsstadgan (1958: 663)*, skall utgå till kommunen eller till den som utför renhållningen på uppdrag av kommunen.

K. att riksdagen lämnar utan erinran *dels* förslaget till kungörelse om ändring i allmänna ordningsstadgan (1956: 617), *dels ock* förslaget till kungörelse om ändring i hälsovårdsstadgan (1958: 663);

L. att motionerna I: 1319 samt I: 1315 och II: 1532, samtliga såvitt avser renhållningen å enskild väg, inte föranleder någon riksdagens åtgärd;

M. att riksdagen i anledning av motionerna I: 106 och II: 131, såvitt nu är i fråga, anhåller att motionerna jämte detta utlåtande överlämnas till naturvårdskommittén i och för beaktande av det avsnitt som rör oljespill m. m.;

N. att riksdagen i anledning av motionerna I: 1313 och II: 1534 ger Kungl. Maj:t till känna vad utskottet anfört om inrättandet av en miljövårdsnämnd;

O. att motionerna I: 1320 och II: 1531 inte föranleder någon riksdagens åtgärd;

P. att följande motioner, nämligen

1. I: 106 och II: 131, såvitt nu är i fråga;
2. I: 249 och II: 352;
3. I: 1312 och II: 1536;

4. I: 1313 och II: 1534;
5. I: 1314 och II: 1533;
6. I: 1315 och II: 1532;
7. I: 1316 och II: 1535; samt
8. II: 1537,

i vad de ej kan anses besvarade genom vad utskottet ovan anfört och hemställt icke föranleder någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 3 december 1970

På tredje lagutskottets vägnar:

ERIK GREBÄCK

Vid detta ärendes behandling har närvarit:

från första kammaren: herrar Göran Karlsson (s), Svante Kristiansson (s)*, Ebbe Ohlsson (m), fröken Ranmark (s), herrar Skårman (fp), Hansson (s)* och Ferdinand Nilsson (cp)*;

från andra kammaren: herrar Grebäck (cp), Svenning (s), Sörenson (s), Hedin (m), fröken Anderson (s), herrar Hammarberg (s), Josefson i Arrie (cp) och Sellgren (fp)*.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Reservationer

Vid G i utskottets hemställen

I. beträffande frågan om omfattningen av väghållarens renhållningsansvar

av herr *Skårman* (fp), som ansett

a) att det avsnitt av utlåtandet, som börjar på s. 67 med orden "Utskottet har" och som slutar på samma sida med orden "vara erforderlig" bort ha följande lydelse:

Utskottet har vid övervägande av frågan hur långt väghållarens renhållningsansvar skall sträcka sig funnit att den nedskräpning som sker på vägområdena samt på parkerings- och rastplatserna är av samma karaktär och orsakas av samma personer, vägtrafikanterna, som den nedskräpning som sker på de närmast vägen belägna markkretsorna, att av praktiska skäl och trafiksäkerhetsskäl bortstädningen av skräpet bör ske på en gång av en och samma städpatrull, samt att kommittén för ett renare samhälle när den framlade sitt förslag om att kommunerna skulle åläggas ett generellt ren-

hållningsansvar bl. a. förutsatte att renhållningen på vägområdet och invid vägrenarna till en bredd av 50 meter skulle åvila väghållaren.

Om, såsom departementschefen föreslår, väghållarens ansvar skulle inskränka sig till allenast vägområdet, sker en övervältring av städningskostnaderna på kommunerna och rubbas väsentligt förutsättningarna för den av kommittén föreslagna paketlösningen. I likhet med kommittén finner utskottet att nedskräpningen avtar mycket snabbt med avståndet från körbanan.

I överensstämmelse med yrkandena i motionerna I: 1315 och II: 1532 samt I: 1319, såvitt nu är i fråga, anser utskottet att renhållningsansvaret skall omfatta vägområdet och en markremsa av 25 meters bredd. Därmed tillgodoses också i huvudsak yrkandena i denna del i motionerna II: 1537 samt I: 1316 och II: 1535.

Utskottet vill i detta sammanhang tillägga följande. Omfattningen av vägområdet regleras i 2 § lagen om allmänna vägar, i vilket lagrum stadgas att till väg hör vägbanan och de områden därinvid, som stadigvarande tarvas för vägbanans bestånd och underhåll såsom slänt, bankett, dike och upplagsplats. Förutom detta område skall således en markremsa om 25 meters bredd hållas ren. Det säger sig självt att denna bredd alltid måste tolkas ungefärligt. Renhållningsskyldigheten skall vidare — — — (lika med utskottet) — — — vara erforderlig.

b) att utskottet bort hemställa

att riksdagen — med förklaring att viss ändring bör göras i § 5 a förslaget till lag om ändring i lagen (1943: 431) om allmänna vägar — *dels* med bifall till motionerna I: 1315 och II: 1532 samt I: 1319, samtliga såvitt nu är i fråga, *dels* i anledning av motionerna I: 1316 och II: 1535 samt II: 1537 för sin del antager 5 a § första och andra meningarna i följande såsom *utskottets förslag* betecknade lydelse:

(Kungl. Maj:ts förslag)

(Utskottets förslag)

5 a §.

Genom renhållning skall vägområde hållas i sådant skick, att skäligen sanitära hänsyn och trevnadshänsyn blir tillgodosedda. Detsamma gäller i fråga om mark till en bredd av 25 meter intill parkerings- eller rastplats som hör till vägen, i den mån allmänheten har tillträde till marken.

Genom renhållning skall vägområde hållas i sådant skick, att skäligen sanitära hänsyn och trevnadshänsyn blir tillgodosedda. Detsamma gäller i fråga om mark till en bredd av 25 meter *intill vägen och* intill parkerings- eller rastplats som hör till vägen, i den mån allmänheten har tillträde till marken.

Vid L i utskottets hemställan

II. beträffande frågan om renhållning av enskild väg

av herr *Skårman* (fp), som ansett

a) att avsnittet "Enskilda vägar" på s. 67—68 i utlåtandet bort ha följande lydelse:

Propositionen upptar inte något förslag om att ålägga också väghållare för enskild väg renhållningsskyldighet för väg och sidoområden. Propositionen framlägger ej heller förslag om sådan ändring i lagen om enskilda vägar att vägrenhållning införes såsom ett begrepp vid sidan av övriga väghållningsåtgärder såsom kommittén för ett renare samhälle föreslagit.

I motionen I: 1319 av herr *Skårman* yrkas att lagen om enskilda vägar kompletteras i sistnämnda hänseende. I motionerna I: 1315 av herrarna *Hjorth* och *Tage Johansson* och II: 1532 av fru *Ekroth* yrkas att väghållarens renhållningsansvar skall gälla enskild väg.

I motionen I:1319 erinras om att bland de enskilda vägarna finnes en mängd livligt frekventerade fritidsvägar med betydande nedskräpning, vägar som rätteligen bort vara allmänna men i stället tilldelats förhöjt statsbidrag till underhållet. Då begreppet vägrenhållning icke finnes i enskilda väglagen föreslås en sådan ändring av 3, 12 och 87 §§ att i utlåtande om vägsamfällighets eller vägförenings arbetsuppgifter även skall kunna tagas med begreppet renhållning. Detta överensstämmer helt med det förslag, som framlagts av kommittén för ett renare samhälle. Ändringen skulle för en vägsamfällighet medföra möjlighet att införa ett renhållningsansvar av i princip samma omfattning och innebörd som för en allmän väg. För en vägförening medför ändringen att ett sådant ansvar ålägges vägföreningen.

Utskottet finner en sådan komplettering angelägen för att uppnå likformighet i vägrenhållningen och förutsätter att vid den bidragsuppräknings, som måste föranledas av städningssuppgiften, såsom villkor för erhållande av det förhöjda bidraget föreskrives att renhållning verkligen sker. Utskottet kan däremot icke tillstyrka att renhållningsansvar ålägges vägsamfällighet eller andra enskilda väghållare utan förutsätter att detta liksom övriga väghållningsåtgärder förblir under vägsamfällighetens eller den enskilda väghållarens egen beslutanderätt. Utskottet tillstyrker således yrkandet i motionen I: 1319, såvitt nu är i fråga. Yrkandet i motionerna I: 1315 och II: 1532 om renhållningsansvaret för enskild väg får härigenom också anses tillgodosett.

b) att utskottet bort hemställa

att riksdagen med bifall till motionen I: 1319, såvitt nu är i fråga, och med anledning av motionerna I: 1315 och II: 1532 för sin del antar följande förslag till lag om ändring i lagen om enskilda vägar den 3 september 1939 (nr 608).

Förslag

till

Lag

om ändring i lagen om enskilda vägar den 3 september 1939
(nr 608)

Härigenom förordnas, att 3, 12 och 87 §§ lagen om enskilda vägar den 3 september 1939 skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan anges.

*(Nuvarande lydelse)**(Utskottets förslag)*

3 §

Väghållning omfattar byggande av väg, vägunderhåll och vinterväghållning.

Såsom byggande — — — — — av väg.

Till vägunderhåll — — — — — av färja.

Väghållning omfattar byggande av väg, vägunderhåll, *vägrenhållning* och vinterväghållning.

Vägrenhållning omfattar tjänliga renhållningsåtgärder för att hålla vägområdet i sådant skick, som, utöver vad som erfordras för samfärdselns behov, tillgodoser skäliga sanitära hänsyn och trevnadshänsyn.

Vad ovan stadgas om renhållning av vägområde skall äga motsvarande tillämpning i fråga om mark intill tjugofem meter därifrån inom område, för vilket icke fastställts stadsplan eller byggnadsplan.

Vinterväghållning omfattar — — — avsevärd olägenhet.

12 §

Arbete med vägbyggnad, vägunderhåll eller vinterväghållning skall av de väghållningsskyldiga utföras antingen gemensamt eller, efter vägdelening, så att envar av dem eller, där särskilda omständigheter därtill föranleda, vissa eller samtliga gemensamt stå i ansvar för viss sträcka å marken (väglott).

Arbete med vägbyggnad, vägunderhåll, *vägrenhållning* eller vinterväghållning skall av de väghållningsskyldiga utföras antingen gemensamt eller, efter vägdelening, så att envar av dem eller, där särskilda omständigheter därtill föranleda, vissa eller samtliga gemensamt stå i ansvar för viss sträcka å marken (väglott).

(Nuvarande lydelse)

Vid vägdelning skall, allt efter som fråga är om vägbyggnad, vägunderhåll eller vinterväghållning, hänsyn tagas till sådana omständigheter, som inverka på kostnaden i motsvarande avseende, så att, där större svårighet möter, skälig minskning i vägloft däremot beräknas. I följd härav skall, i den mån anledning därtill förekommer, delning av väg verkställas särskilt för byggandet, särskilt för underhållet och särskilt för vinterväghållningen, ändå att den enligt 11 § å varje fastighet belöpande andelen är densamma beträffande vart och ett av dessa slag av väghållning.

(Utskottets förslag)

Vid vägdelning skall, allt efter som fråga är om vägbyggnad, vägunderhåll, *vägrenhållning* eller vinterväghållning, hänsyn tagas till sådana omständigheter, som inverka på kostnaden i motsvarande avseende, så att, där större svårigheter möter, skälig minskning i vägloft däremot beräknas. I följd härav skall, i den mån anledning därtill förekommer, delning av väg verkställas särskilt för byggandet, särskilt för underhållet, *särskilt för renhållningen* och särskilt för vinterväghållningen, ändå att den enligt 11 § å varje fastighet belöpande andelen är densamma beträffande vart och ett av dessa slag av väghållning.

87 §

Underlåter vägförening att vederbörligen bygga eller underhålla någon av föreningens vägar eller fullgöra vinterväghållning därå, må länsstyrelsen, där densamma finner det med hänsyn till ortsförhållandena påkallat, så ock på begäran av ägare eller innehavare av fastighet, som icke ingår i föreningen men förvärvat rätt att begagna vägen, förelägga föreningen viss tid, inom vilken erforderliga åtgärder skola hava företagits vid äventyr att åtgärderna varda verkställda genom länsstyrelsens försorg på föreningens bekostnad.

Där i — — — — — av länsstyrelsen.

På framställning — — — — — därtill äro.

Underlåter vägförening att vederbörligen bygga eller underhålla någon av föreningens vägar eller fullgöra *vägrenhållning* eller vinterväghållning därå, må länsstyrelsen, där densamma finner det med hänsyn till ortsförhållandena påkallat, så ock på begäran av ägare eller innehavare av fastighet, som icke ingår i föreningen men förvärvat rätt att begagna vägen, förelägga föreningen viss tid, inom vilken erforderliga åtgärder skola hava företagits vid äventyr att åtgärderna varda verkställda genom länsstyrelsens försorg på föreningens bekostnad.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1971.

Vid O i utskottets hemställan

III. beträffande frågan om ett generellt pantsystem för bryggeriglas för öl och läskedrycker

av herr *Sellgren* (fp), som ansett

a) att det avsnitt av utlåtandet som börjar på s. 71 med orden "Departementschefen har" och som slutar på samma sida med orden "vinna bifall" bort ha följande lydelse:

Departementschefen har inte — — — (lika med utskottet) — — — skälen mot pant. Enligt utskottets mening är de åtgärder som föreslås i propositionen för att förhindra nedskräpning med tomglas otillräckliga. Utskottet anser, att ytterligare åtgärder redan nu bör vidtas för att förhindra att stora kvantiteter glasförpackningar sprids i naturen, på allmänna platser etc. I motionerna I: 1320 och II: 1531 föreslås, att ett generellt pantsystem inrättas. Utskottet kan inte dela utredningens farhågor för att ett sådant system skulle bli administrativt och praktiskt svår genomförbart. Dessa problem kan begränsas genom att det bör vara möjligt att stämpla flaskor med respektive bryggeriers igenkänningsmärke, att lagstiftningsvägen skydda stämplingen mot otillbörligt utnyttjande, att anknyta ett inlösningsstävång till enbart stämplade flaskor och att periodiskt göra avräkningar bryggerierna emellan. Ett generellt pantsystem på bryggeriglas för öl och läskedrycker torde vara ett verksamt medel att begränsa en av de viktigaste tillskottskällorna vid nedskräpning. Pantprissättningen bör utgå från konsumentens värdering av besväret att återföra tomglas och inte från tomglasets värde för bryggerierna. Nuvarande system innebär även en samhällets subventionering av förpackningsindustrins och nedskräparnas verksamhet, som skulle kunna neutraliseras genom införandet av ett generellt pantsystem. På grund härav bör motionerna I: 1310 och II: 1531 vinna bifall.

b) att utskottet bort hemställa

att riksdagen med bifall till motionerna I: 1320 och II: 1531 i skrivelse till Kungl. Maj:t begär förslag till 1971 års vårriksdag om ett generellt pantsystem för bryggeriglas för öl och läskedrycker.